

ปายาสิ
ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์

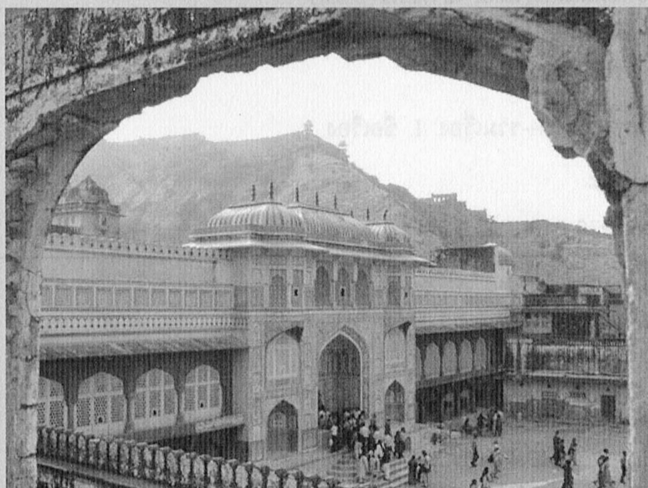
พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)

ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา

ปายาสิ
ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์

พระพรหมโมลี
(วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)



(จากหนังสือ ภูมิวิลาสินี)

ได้รับรางวัลที่ ๑ จากการประกวดวรรณกรรมไทย
ประเภทร้อยแก้ว ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ประจำปี ๒๕๑๑

ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์

เรียบเรียงโดย พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)

คณะบรรณาธิการ สุวรรณี ณ ระนอง
ดร. ศรีกัญญา ยาทิพย์

ศิลปกรรม สิทธิกาจ อัชวรานนท์
ชุติกาญจน์ ตันจริยภรณ์

ปก ต่อศักดิ์ เศรษฐพรรค์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)
ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์ กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธปรัชญา, ๒๕๕๖.
๑๒๐ หน้า

๑. พุทธศาสนา--รวมเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

๒๙๔.๓๐๘

ISBN 978-616-91278-6-4

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม / ตุลาคม ๒๕๕๖

จัดพิมพ์โดย **มูลนิธิพุทธปรัชญา**
THE FOUNDATION OF BUDDHIST WISDOM
๙๙๙/๒๑๑ ถนนประชาอุทิศ สามเสนนอก ห้วยขวาง
กรุงเทพฯ ๑๐๓๒๐
โทร. ๐๘๑-๘๒๗-๔๘๓๖ (คุณเสรี) โทรสาร ๐-๒๖๙๑-๖๓๘๓

พิมพ์ที่ **บริษัท กราฟิคอาร์ตพริ้นติ้ง จำกัด**
๑๐๕/๑๙-๒๑ ถนนนเรศ แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐-๒๒๓๓-๐๓๐๒-๕ โทรสาร ๐-๒๒๓๗-๕๙๔๕
E-mail : graphicart__printing@yahoo.com

พระพรหมโมลี

(วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)

อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา

เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

ประวัติ



พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา ชื่อเดิม วิลาศ ทองคำ เกิดวันอังคารที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ท่านได้รจนาหนังสือธรรม ทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑.	โลกทีปนี	กรกฎาคม	พ.ศ. ๒๕๐๖
๒.	มุนีนาถทีปนี	ตุลาคม	พ.ศ. ๒๕๐๖
๓.	วิปัสสนาทีปนี	ธันวาคม	พ.ศ. ๒๕๐๖
๔.	โลกนาถทีปนี	มีนาคม	พ.ศ. ๒๕๐๗
๕.	ภาวนาทีปนี	ตุลาคม	พ.ศ. ๒๕๐๗
๖.	โพธิธรรมทีปนี	ธันวาคม	พ.ศ. ๒๕๐๗
๗.	ภูมิวิลาสินี		พ.ศ. ๒๕๑๑
๘.	วิมุตติรัตนมาลี		พ.ศ. ๒๕๑๕
๙.	กรรมทีปนี		พ.ศ. ๒๕๑๗
๑๐.	วิปัสสนาวงศ์		พ.ศ. ๒๕๔๓

ผลงานของท่านได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรมศาสนา ในการประกวดวรรณกรรมของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้แก่ ภูมิวิลาสินี, วิมุตติรัตนมาลี, และกรรมทีปนี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓, ๒๕๑๖ และ ๒๕๑๙ ตามลำดับ

ท่านมรณภาพในคืนวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เมื่อครั้งเดินทางไปเมืองทวาย ประเทศเมียนมาร์ เพื่อหาความกระจ่างเรื่องเส้นทางเดินแห่งวิปัสสนากรรมฐาน ครั้งสมัยพระโสณะเถระและพระอุตตระเถระ ซึ่งทั้ง ๒ พระอริยบุคคลได้เดินทางมาเผยแผ่ศาสนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่อดีตกาล เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียบเรียงหนังสือ

สิริอายุ ๗๐ ปี ๗ เดือน ๘ วัน พรรษา ๕๐.

คำนำ



พระเดชพระคุณพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) อดีตกรรมการมหาเถรสมาคม และอดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา ผู้ทรงภูมิธรรมทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ได้รจนาหนังสือธรรม ทางพระพุทธศาสนาไว้หลายเล่ม หนังสือ **"ภูมิวิลาสินี"** เป็นอีกเล่มหนึ่งที่ได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรม สาขาศาสนา ของธนาคารกรุงเทพ ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับภพภูมิต่างๆ พร้อมทั้งความเป็นมาแห่งการบังเกิดในภพภูมินั้นๆ

เรื่อง **"ปายาสิราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์"** ที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้ มีปรากฏใน**ปายาสิราชัญญสูตร** เป็นเรื่องหนึ่งใน **"ภูมิวิลาสินี"** กล่าวถึงพระเจ้าปายาสิผู้ทำการทดลองเกี่ยวกับความตายและวิญญาณด้วยพระองค์เอง จนทรงมั่นพระทัยว่า **"โลกหน้าไม่มี ตายแล้วสูญ บุญบาปไม่มี"** แต่พระองค์ก็ถูกพระกุมารกัสสปเถร พระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปราบทิฐิจนราบคาบ กลับความเชื่ออย่างถูกต้องว่า **"โลกหน้ามี ตายแล้วไม่สูญ บุญบาปมีจริง"**

แต่เรื่องมิได้จบเพียงเท่านี้ ยังมีความสนุกสนาน น่าคิด น่าติดตามต่อไปจนถึงที่สุด แล้วท่านจะซาบซึ้งถึงความโชคดีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา ได้ทำทานอันประณีต อันจะเป็นปฏิปทาปฏิบัติให้ไปบังเกิดในภพภูมิที่ดีงามยิ่งขึ้นต่อไป

มูลนิธิพุทธปรัชญา



วัดยานนาวา

เขตสาทร

กรุงเทพมหานคร



ที่ พป. ๐๕๗/๒๕๕๖

วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ “ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์”

กราบเรียน พระเดชพระคุณพระพรหมวชิรญาณ

เจ้าอาวาสวัดยานนาวา ที่เคารพยิ่ง

ตามที่มูลนิธิพุทธปรัชญา ประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือ เรื่อง **“ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์”** (โดยพระพรหมโมลี จากหนังสือภูมิวิลาสินี) เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ที่สนใจเป็นธรรมทาน จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม นั้น

ขอกราบเรียนว่า หนังสือดังกล่าว กำหนดแล้วเสร็จราวเดือน สิงหาคม – กันยายน ๒๕๕๖ และยินดีมอบให้วัดยานนาวา จำนวน ๕๐๐ เล่ม

ความเห็นเจ้าอาวาส

☐ ทราบ

☑ อนุมัติ

☐ อื่น ๆ.............................

[signature]

(พระพรหมวชิรญาณ)

เจ้าอาวาสวัดยานนาวา

[illegible]/[illegible]/[illegible]

ด้วยความเคารพยิ่ง

[signature]

(นายสว่างธรรม เลาหทัย)

ประธานมูลนิธิพุทธปรัชญา

หมายเหตุ : มูลนิธิพุทธปรัชญา ผู้ก่อตั้ง นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล

ประธานมูลนิธิ นายสว่างธรรม เลาหทัย



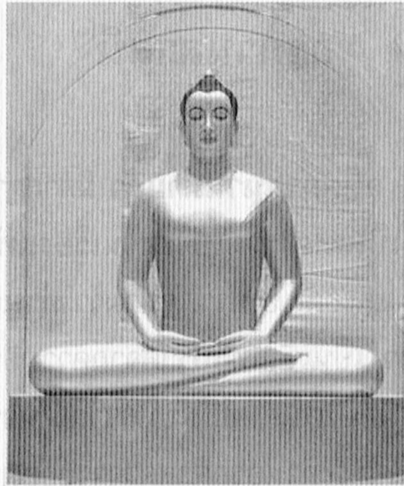
สารบัญ



อนุโมทนารัมภคาถา



ยถา วาริวหา ปูรา	ห้วงน้ำที่เต็ม ย่อมยังสมุทร
ปริปูเรนฺติ สาครํ	สาคร ให้บริบูรณ์ได้ ฉันใด
เอวเมว อิโต ทินฺนํ	ทานที่ท่านอุทิศให้แล้วแต่โลกนี้
เปตานํ อุปกปฺปติ	ย่อมสำเร็จประโยชน์ แก่ผู้ที่ ละโลกนี้ไปแล้ว ฉันนั้น
อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ	ขออิฏฐผลที่ท่านปรารถนาแล้ว ตั้งใจแล้ว ลงสำเร็จโดยพลัน
สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา	ขอความดำริทั้งปวง จงเต็มที่
จนฺโท ปณฺณรโส ยถา	เหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ
มณิ โชติรโส ยถา	เหมือนแก้วมณีอันสว่างไสว ควรยินดี.



เมื่อสมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ผู้ทรงไพโรจน์ยิ่งด้วยพระปัญญา ได้เสด็จมาอุบัติตรัสในโลก นับเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ที่ ๔ ในภัทรกัปนี้แล้ว ก็ปรากฏว่าเป็นขณะที่มนุษย์มีอายุน้อยประมาณได้เพียง ๑๐๐ ปีเท่านั้นเอง ซึ่งนับว่าเป็นชีวิตที่สั้นนักหนา ฉะนั้น คราที่หนึ่งเมื่อพระองค์จะทรงมีพระอนุสาสนีตักเตือนเหล่าพุทธบริษัทถึงเรื่องแห่งชีวิต เพื่อไม่ให้พากันหลงผิด ตั้งอยู่ในความประมาท จึงทรงเล่าเรื่องแต่ปางหลัง ดังต่อไปนี้

อรกานุสาสนี[๑]

อดีตกาลนานมาแล้ว มีศาสดาจารย์ผู้หนึ่งเป็นคนปราดเปรื่องในเรื่องแห่งชีวิตของคนและสัตว์ ซึ่งปรากฏนามว่า **ท่านอรก–ศาสดา** เป็นเจ้าลัทธิปราศจากความยินดีในกาม มีศิษยานุศิษย์ซึ่งเป็นสาวกจำนวนมาก โดยปรกติ ท่านอรกศาสดาจารย์ย่อมจะเฝ้าพร่ำสอนเหล่าสาวกของตนอยู่เสมอว่า

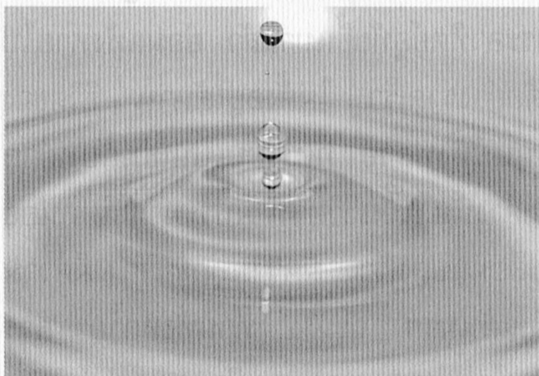
ท่านทั้งหลาย ! ชีวิตของนุษย์ทั้งหลายไม่มาก นิดหน่อย เปลี่ยนแปลงเร็ว มีความทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ฉะนั้นท่านทั้งหลายควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ เพราะว่าสัตว์ที่เกิดมาแล้ว จะไม่ตายนั้น ย่อมไม่มี

---

๑. อรกานุสาสนีสูตร สัตตกนิบาต อังคุตตรนิกาย ข้อ ๗๑ หน้า ๑๓๘ บาลีฉบับสยามรัฐ

หยาดน้ำค้างบนยอดหญ้า เมื่อพระอาทิตย์อุทัยขึ้นมาแล้ว ย่อมแห้งหายไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ตั้งอยู่ได้นาน ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็เปรียบเป็นเช่นกับหยาดน้ำค้างนั้น เป็นชีวิตสั้น มีประมาณนิดหน่อย เปลี่ยนแปลงเร็ว มีความทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ฉะนั้น ท่านทั้งหลาย ควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์เพราะว่าสัตว์ที่เกิดมาแล้ว จะไม่ตายนั้นย่อมไม่มี





เมื่อฝนตกหนัก หนาเม็ด ฟองน้ำที่ตั้งขึ้นย่อมแตกกระจายไปเร็ว ตั้งอยู่ไม่ได้นาน ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็เปรียบเป็นเช่นกับฟองน้ำนั้น เป็นชีวิตสั้นมีประมาณนิดหน่อย เปลี่ยนแปลงเร็ว มีความทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ฉะนั้น ท่านทั้งหลายควรบำเพ็ญกุศลควรประพฤติพรหมจรรย์ เพราะว่าสัตว์ที่เกิดมาแล้ว จะไม่ตายนั้น ย่อมไม่มี

รอยไม้ที่ขีดลงไปในน้ำ ย่อมกลับเข้าหากันอย่างรวดเร็ว ไม่ตั้งอยู่นาน ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็มีอุปมาเหมือนกับรอยไม้ที่ขีดลงไปในน้ำ ฉะนั้น



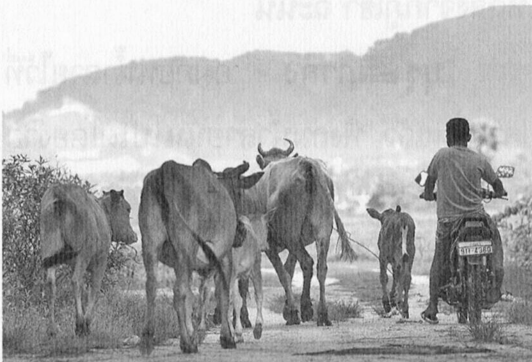
น้ำที่ไหลลงจากภูเขา ไหลไปไกล มีกระแสเชี่ยวกราก พัดพาซึ่งสรรพสิ่งที่พอจะพัดพาไปได้ ไม่มีระยะเวลาแม้สักชั่วครู่หนึ่งที่มันจะหยุด โดยที่แท้น้ำที่ไหลจากภูเขานั้นมีแต่จะไหลเรื่อยไปถ่ายเดียว ไม่มียั้ง ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายก็มีอุปมาเหมือนกับน้ำที่ไหลลงจากภูเขา ฉะนั้น

บุรุษมีกำลัง อมก้อนน้ำลายไว้ที่ปลายลิ้นแล้ว พึงถ่มน้ำลายนั้นไปได้โดยง่ายดาย ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ตายง่าย ดับง่าย ก็มีอุปมาเหมือนกับก้อนน้ำลายที่พึงจะถ่มไปได้โดยง่าย ฉะนั้น

ชิ้นเนื้อที่ใส่ลงนาบในกระทะเหล็ก ถูกไฟเผาอยู่ตลอดวัน ย่อมจะถึงความย่อยยับโดยเร็ว มิได้ตั้งอยู่ได้นาน ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็มีอุปมาเหมือนกับก้อนชิ้นเนื้อที่ถูกไฟเผาตลอดวัน ฉะนั้น

แม่โคที่จะถูกฆ่า ซึ่งถูกเขาต้อนไปสู่ที่ฆ่า ย่อมก้าวเท้าเดินไปใกล้ที่ฆ่า ใกล้เวลาความตายเข้าไปทุกขณะ ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็มีอุปมาเป็นเหมือนแม่โคที่ถูกเขาต้อนไปสู่ที่ฆ่า ฉะนั้น

ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย เป็นชีวิตมีประมาณนิดหน่อย เปลี่ยนแปลงเร็ว มีความทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ฉะนั้นท่านทั้งหลายควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ เพราะว่าสัตว์ที่เกิดมาแล้วจะไม่ตายนั้นย่อมไม่มี



ก็ในยุคของท่านอรกศาสดาที่ว่ามานี้ เป็นยุคที่**มนุษย์มีอายุยืนนานถึง ๖๐,๐๐๐ ปี** มนุษย์ทุกคนต่างมีชีวิตอยู่อย่างผาสุก มิค่อยจะเจ็บจะตายกันลงไปง่าย ๆ เพราะมีโรคภัยไข้เจ็บน้อยชนิด โดยที่โรคาพาธอันบังเกิดขึ้นแก่มนุษย์ในสมัยนั้น มีอยู่ ๖ ชนิด คือ

๑.เย็น ๒.ร้อน ๓.หิว ๔.ระหาย

๕.ปวดอุจจาระ ๖.ปวดปัสสาวะ

โรคาพาธ ๖ ชนิดนี้เท่านั้น ที่ปรากฏเบียดเบียนมนุษย์ทั้งหลาย โรคอื่น ๆ ไม่มี ด้วยเหตุนี้มนุษย์ในยุคนั้น จึงมีชีวิตอยู่อย่างแสนจะสุขสำราญ ไร้ความเจ็บปวดไร้ทุกข์ทรมาน ไม่มีโรคภัยมาแผ้วพานเลย จึงไม่ค่อยจะตายกันง่าย ๆ และมีอายุยืนยาวนานนักหนา แม้ว่ามนุษย์ทั้งปวงจะทรงชีพยั่งยืนเป็นเวลานานถึง ๖๐,๐๐๐ ปี เช่นนี้ก็ดี ท่านอรกศาสดาผู้ปรีชา ก็ยังเฝ้าอุตสาหะตักเตือนมนุษย์ในยุคของท่านให้ได้สติ ให้รู้จักความจริงของชีวิต เพื่อไม่ให้หลงผิดคิดมัวเมาเกิดความประมาท โดยโอวาทดังกล่าวแล้วข้างต้น

สมเด็จพระทศพลสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสเล่าเรื่องท่านอรกศาสดาจารย์จบแล้ว จึงมีพระพุทธฎีกาตรัสต่อไปอีกเป็นใจความดังนี้

ดูกร เธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! ในปัจจุบันนี้ เมื่อจะกล่าวอย่างถูกต้อง ก็ควรที่จักกล่าวว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย มีประมาณน้อยนิดหน่อย เปลี่ยนแปลงเร็ว มีความทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก จะพึงทราบชัดในเรื่องนี้ได้ด้วยปัญญา ควรพากันบำเพ็ญกุศล ควรพากันประพฤติพรหมจรรย์ เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาแล้ว จะไม่ตายนั้นย่อมไม่มีเลย

ดูกร เธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! ในปัจจุบันนี้คนที่มีอายุยืนอยู่ได้นาน ก็ประมาณเพียง ๑๐๐ ปี หรือน้อยกว่าบ้าง เกินกว่าบ้าง

ก็คนที่มีอายุยืนถึง ๑๐๐ ปี ย่อมมีโอกาสอยู่ได้ครบ ๓๐๐ ฤดู คือ ฤดูหนาว ๑๐๐ ฤดูร้อน ๑๐๐ ฤดูฝน ๑๐๐

คนที่มีอายุยืนถึง ๓๐๐ ฤดูนั้น ย่อมมีโอกาสอยู่ได้ครบ ๑๒,๐๐๐ เดือน คือ ฤดูหนาว ๔๐๐ เดือน ฤดูร้อน ๔๐๐ เดือน ฤดูฝน ๔๐๐ เดือน

คนที่มีอายุยืนถึง ๑,๒๐๐ เดือนนั้น ย่อมมีโอกาสอยู่ได้ครบ ๒,๔๐๐ กึ่งเดือน คือ ฤดูหนาว ๘๐๐ กึ่งเดือน ฤดูร้อน ๘๐๐ กึ่งเดือน ฤดูฝน ๘๐๐ กึ่งเดือน

คนที่มีอายุยืนถึง ๒,๔๐๐ กึ่งเดือนนั้น ย่อมมีโอกาส

อยู่ได้ครบ ๓๖,๐๐๐ ราตรี คือ ฤดูหนาว ๑๒,๐๐๐ ราตรี ฤดูร้อน ๑๒,๐๐๐ ราตรี ฤดูฝน ๑๒,๐๐๐ ราตรี

คนที่มีอายุยืนถึง ๓๖,๐๐๐ ราตรีนั้น ย่อมมีโอกาสได้บริโภคอาหาร ๗๒,๐๐๐ มื้อ คือ ฤดูหนาว ๒๔,๐๐๐ มื้อฤดูร้อน ๒๔,๐๐๐ มื้อ ฤดูฝน ๒๔,๐๐๐ มื้อ

ดูกร เธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! เราได้กำหนดอายุ ประมาณแห่งอายุ ฤดู ปี เดือน กึ่งเดือน ราตรี เวลาการบริโภคอาหาร แห่งมนุษย์ผู้มีอายุ ๑๐๐ปี ไว้ กิจอันใด ที่พระศาสดาผู้แสวงหาประโยชน์เกื้อกูล ผู้อนุเคราะห์เอื้อเอ็นดู จะพึงกระทำแก่เหล่าสาวก กิจนั้นๆ เราตถาคตได้กระทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย

ดูกร เธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! นั่นป่าเปลี่ยว นั่นโค่นไม้ นั่นเรือนว่าง ขอเธอทั้งหลายจงเพ่งพินิจ อย่ามีจิตประมาท อย่าต้องเป็นผู้เดือดร้อนใจในภายหลังเลย นี่คืออนุสาสนีแห่งเรา เพื่อพวกเธอทั้งหลาย ดังนี้



พระพุทธภฏีกาที่ผ่านมานี้ เป็นพระพุทธโอวาทานุสาสนีที่เกี่ยวกับเรื่องของชีวิต ซึ่งองค์สมเด็จพระพิชิตมารสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานตักเตือนเอาไว้ โดยพระพุทธหฤทัยประสงค์จะให้พวกเราชาวพุทธบริษัททั้งหลายได้สติ ขอจงพินิจพิจารณาให้จงดีและเมื่อได้กล่าวมาถึงเรื่องของชีวิตนี้แล้ว ก็รู้สึกว่ามีความจำเป็นที่จะต้องขยายความหมายของคำว่า **ชีวิต** ไว้ในที่นี้บ้างดังต่อไปนี้

ชีวิตนั้น มีการขยายความหมายว่า ได้แก่ อายุ ความตั้งอยู่ ความดำเนินไป ความยังอัตภาพให้ดำเนินไป ความเป็นไป ความหมุนไป ความเลี้ยง ความเป็นอยู่ ชีวิตินทรีย์ อาการหลายๆ อย่างดังว่ามานี่คือความหมายของของคำว่า **"ชีวิต"** ได้ทราบความหมายของชีวิตแล้ว ยังมีข้อที่ควรจะรับทราบต่อไป ก็คือว่า ชีวิตของสามัญสัตว์ทั้งหลาย ย่อมจะอยู่ภายใต้อำนาจแห่งสิ่งชั่วร้ายสิ่งหนึ่ง สิ่งชั่วร้ายที่ว่านี้ก็คือ **ตัณหา** ตราบใดที่ยังตัดกิเลสไม่ได้ ยังมีกิเลสติดอยู่ในจิตสันดาน สามัญสัตว์ทั้งหลายก็ย่อมจะต้องมีชีวิตคลุกเคล้าอยู่กับตัณหาทุกเวลานาที และเมื่อชีวิตคลุกเคล้าอยู่กับตัณหา อันเป็นสิ่งชั่วร้ายเสมอไปแล้ว จะเป็นอย่างไรเล่า ก็ต้องดิ้นรนกระสับกระส่าย ไปด้วยอำนาจแห่งตัณหาเท่านั้นเอง

ฉะนั้น เหล่าสัตว์ที่มีชีวิตเป็นสามัญในวัฏสงสารทั้งหลายที่ยังตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทไม่ได้นี้ ก็ย่อมจะต้องดิ้นรนกระเสือกกระสนอยู่ในโลกด้วยอำนาจแห่งตัณหา สมดังพระพุทธภฏีกาที่ตรัสว่าดังนี้

เราย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่เป็นไปในอำนาจแห่งตัณหา ดิ้นรนอยู่ในโลก นรชนทั้งหลาย ที่ยังไม่ปราศจากตัณหาในภพน้อยภพใหญ่ ย่อมดิ้นรนร่ำไรใกล้ปากมฤตยูเข้าไปทุกที

เป็นความจริงหรือไม่เล่า พระพุทธฎีกาที่ยกเอามาให้พิจารณานี้ ย่อมเป็นความจริงอย่างที่สุด เพราะว่าชีวิตแห่งสัตว์ทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ประสงค์เอาในที่นี่ คือ ชีวิตของมนุษย์ ย่อมจะถูกตัณหาฉุดให้ดิ้นรนกระเสือกกระสนทุรนทุราย หวั่นไหวเอนเอียง กระสับกระส่ายไปมา ไม่มีเวลาที่จะหยุดยั้ง หยุดนิ่งลงได้ ซึ่งมีคำที่ท่านกล่าวสอนไว้ว่า ชีวิตย่อมจะมีการดิ้นรนกระเสือกกระสนกระสับกระส่าย

- ด้วยความดิ้นรนเพราะทิฐิ
- ด้วยความดิ้นรนเพราะกิเลส
- ด้วยความดิ้นรนเพราะกรรม
- ด้วยความดิ้นรนเพราะทุจริต
- ด้วยราคะของผู้กำหนัด
- ด้วยโทสะของผู้ขัดเคือง
- ด้วยโมหะของผู้หลงใหล
- ด้วยมานะเป็นเครื่องผูกพัน
- ด้วยความฟุ้งซ่านที่ฟุ้งเฟ้อ
- ด้วยความสงสัยที่ไม่แน่ใจ
- ด้วยลาภและความเสื่อมลาภ
- ด้วยยศและความเสื่อมยศ

– ด้วยสุขและทุกข์

– ด้วยชาติ ชรา พยาธิ มรณะ

– ด้วยทุกข์อันเกิดจากการกระทำของคนอื่น

– ด้วยทุกข์อันเกิดจากการกระทำของตนเอง

– ด้วยทุกข์อันเกิดจากความแปรปรวน

– ด้วยทุกข์เพราะโรคตา โรคหู โรคจมูก โรคลิ้น โรคกาย โรคศีรษะ โรคปาก โรคฟัน โรคไอ โรคหืด โรคไข้หวัด โรคไข้พิษ โรคไข้เซื่องซึม โรคในท้อง โรคลมสลบ โรคบิด โรคจุกเสียด โรคลงราก โรคเรื้อน โรคฝี โรคกลาก โรคมองคร่อ โรคลมบ้าหมู โรคหิดเปื่อย โรคหิดด้าน โรคคุดทะราด โรคละลอก โรคคุดทะราดหน่อ โรคอาเจียนโลหิต โรคดีเดือด โรคเบาหวาน โรคเริม โรคพุพอง โรคริดสีดวง

–ด้วยอาพาธมีดีเป็นสมุฏฐาน อาพาธมีเสมหะเป็นสมุฏฐาน อาพาธมีลมเป็นสมุฏฐาน อาพาธสันนิบาต อาพาธเกิดแต่ฤดูแปรปรวน อาพาธเกิดขึ้นเพราะการบริหารไม่สม่ำเสมอ อาพาธเกิดขึ้นเพราะทำความเพียรเกินกำลัง อาพาธเกิดขึ้นเพราะผลแห่งกรรม

– ด้วยความหนาว ความร้อน ความหิว ความระหาย ปวดอุจจาระ และปวดปัสสาวะ

– ด้วยทุกข์อันเกิดแต่สัมผัสแห่งสัตว์เบียดเบียน คือ เหลือบ ยุง ริ้น ไร และสัตว์เลื้อยคลาน มีงู เป็นต้น

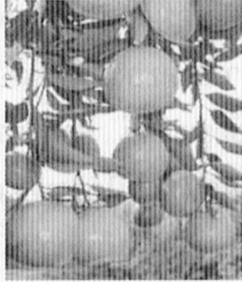
– ด้วยทุกข์เพราะความตายแห่งบิดามารดา พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาว บุตร ธิดา ภริยา สามี ญาติมิตร

- ด้วยทุกข์เพราะความพินาศแห่งโภคทรัพย์
- ด้วยทุกข์เพราะความพินาศอันเกิดแต่โรค
- ด้วยทุกข์เพราะความพินาศแห่งศีล
- ด้วยทุกข์เพราะความพินาศแห่งทิฐิ

ชีวิตของมนุษย์ ย่อมจะถูกตัณหาฉุดคร่า ให้ดิ้นรนกระวนกระวายไปตามเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าวมาอย่างยืดยาวแล้วนั่นเอง หรือบางทีก็มากชนิดกว่านั้น ตลอดวันเวลา ไม่ต้องทำอะไรอีกแล้ว คนเราย่อมจะถูกเจ้าตัณหาฉุดกระชากลากพาให้ดิ้นรนคล้ายกับคนบ้าไปตามเหตุการณ์ต่างๆ อย่างไม่มีวันที่จะหยุดยั้งลงได้ เมื่อชีวิตได้ดิ้นรนเหน็ดเหนื่อยพอควรแก่กาลแล้ว ผลสุดท้ายก็ถึงแก่มรณะ คือจะต้องตายอย่างแน่ๆ แต่จะตายลงไปเมื่อไรนั้น นั่นเป็นเรื่องของแต่ละชีวิต เพราะชีวิตทั้งหลายนั้น มีความยาวความสั้นไม่เหมือนกัน โดยที่บางชีวิตนั้นต้องสลายตายไป ในกาลที่เป็นกลละบ้างก็มี ในกาลที่เป็นน้ำล้างเนื้อบ้างก็มี ในกาลที่เป็นชิ้นเนื้อบ้างก็มี ในกาลที่เป็นก้อนบ้างก็มี ในกาลที่เป็นปัญจสาขา คือ มีมือ ๒ เท้า ๒ ศีรษะ ๑ ก็มี ในกาลที่กำลังคลอดออกมาก็มี ในกาลที่กำลังอยู่ในเรือนคลอดก็มี ในกาลที่อยู่ได้กึ่งเดือนก็มี ในกาลที่อยู่ได้ ๑ เดือน หรือ ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐ เดือนก็มี ในกาลที่อยู่ได้ ๑ ปี หรือ ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐ ปีก็มี ในกาลที่อยู่ได้ ๒๐ ปี หรือ ๓๐, ๔๐, ๕๐, ๖๐, ๗๐, ๘๐, ๙๐ ปี ก็มี

ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายในยุคนี้ ย่อมจะมีอันถึงแก่ความตายลงไปภายใน ๑๐๐ ปี ดังที่กล่าวมานี้เป็นส่วนมาก แม้หากจะมีกรณีพิเศษ คือมีมนุษย์ที่ผินกฎธรรมดา อุตส่าห์มีอายุยืนยาวไปได้นานเกินกว่า ๑๐๐ ปี มนุษย์นั้น ก็มีอายุเกินไปได้เพียง ๑ ปีบ้าง หรือ ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๒๐, ๓๐, ๔๐ ปีบ้าง เกินไปดังนี้แล้ว ก็ต้องมีอันเป็นให้ถึงแก่กาลกิริยา คือ ต้องตายไปเพราะชราภาพเป็นแน่แท้ เพราะว่ามนุษย์ผู้มีอายุยืนนานเกินกว่า ๑๐๐ ปีนั้น ย่อมเป็นมนุษย์แก่ คือเจริญวัยโดยกำเนิดล่วงกาล ผ่านวัน มีฟันหัก ผมหงอก ผมบาง ศีรษะล้าน หนังเหี่ยวย่น ตัวตนตกกระ สรีระคดค้อม ถือไม้เท้าเดินซุนหน้า ชราภาพปรากฏอยู่เต็มตนดังนี้ จะอยู่ต่อไปอย่างไรไหว ถึงแม้จะไม่มีเหตุร้ายต่างๆ มาเบียดเบียนชีวิต ไม่มีใครประทุษร้ายแล้วทำการฆ่า มนุษย์แก่ชรานั้น ก็ย่อมจะต้องถึงกาลกิริยาด้วยอำนาจชราภาพแห่งตนเองเป็นเที่ยงแท้ ฉะนั้น จึงปรากฏว่า แต่ละชีวิตซึ่งจักพ้นไปจากความตายย่อมเป็นอันไม่มี สมจริงดังพระพุทธฎีกาที่ว่า





สัตว์ที่เกิดมา ย่อมมีภัยโดยความตายเป็นนิตย์เหมือนผลไม้ที่สุกแล้ว ย่อมมีภัยโดยการหล่นไปในเวลาเช้า ฉะนั้น

ภาชนะดิน ที่นายช่างทำแล้วทุกชนิด มีความแตกสลายไปในที่สุด ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็มีอุปมาเหมือนกันฉะนั้น

มนุษย์ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งโง่เขลาทั้งเฉลียวฉลาดย่อมไปสู่อำนาจแห่งมฤตยู มีมัจจุราชสกัดอยู่ข้างหน้า เมื่อมนุษย์เหล่านั้นถูกมัจจุราชสกัดอยู่ข้างหน้าแล้ว ถูกมัจจุราชครอบงำแล้ว บิดาก็ต้านทานไว้ไม่ได้ หรือพวกญาติก็ต้านทานพวกญาติไม่ได้ มนุษย์ทั้งหลายย่อมจักถึงความตาย ทั้ง ๆ ที่พวกญาติกำลังแลดูอยู่และกำลังรำพันกันอยู่เป็นอันมากนั่นเอง



พระพุทธฎีกานี้ ย่อมจักเป็นเครื่องชี้ให้เราได้เห็นสภาพความเป็นจริงแห่งชีวิตว่า ชีวิตของมนุษย์คือของเราท่านทั้งหลายที่กำลังเป็นคนเป็นมนุษย์อยู่เวลานี้ ย่อมจักต้องถึงความแตกสลายตายไปอย่างเที่ยงแท้แน่นอน ไม่มีใครจะอยู่ค้ำฟ้าไปได้ จักต้องถึงซึ่งความตายใน ๑๐๐ ปี หรือถ้าเกินกว่านั้นก็จักต้องตายเพราะชราโดยแท้ เพราะพวกเราเกิดมาในชาตินี้ซึ่งเป็นยุคที่มนุษย์มีอายุยืนนานได้ประมาณ๑๐๐ปีเท่านั้นเอง ดังนั้นจึงสมควรที่ท่านผู้มีปัญญาจงตั้งสติสัมปชัญญะให้จงดี แล้วรับฟังพระพุทธฎีกาซึ่งจักอัญเชิญมาให้ฟังอีก ดังต่อไปนี้

ดูกร เธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! อายุของพวกมนุษย์นี้น้อย มนุษย์จำต้องละไปสู่ปรโลก มนุษย์จำต้องประสบความตายตามที่รู้กันอยู่แล้ว ฉะนั้น มนุษย์ทั้งหลายควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ เพราะมนุษย์ที่เกิดมาแล้ว จะไม่ตายเลยนั้นย่อมไม่มี

ดูกรเธอผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ! มนุษย์ใดมีอายุอยู่ได้ยืนนาน มนุษย์นั้น ก็เป็นอยู่ได้เพียง ๑๐๐ ปี ที่เกินกว่า ๑๐๐ ปีนั้น มีน้อย



พรรณนาถึงเรื่องตายนี้มานานแล้ว แต่ก็ยังไม่ยุติลงได้เพราะว่าในพระบวรพุทธศาสนาของเรานี้ องค์สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงพระกรุณาประทานพระอนุสาสนีเกี่ยวกับเรื่องความตายนี้ไว้เป็นอันมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าความตายนี้เป็นสิ่งพิกล คือ คนธรรมดาสามัญทั่วไปไม่ชอบ นอกจากจะไม่ชอบแล้วยังทั้งเกลียดทั้งกลัวความตายเอาเสียด้วย ยกเว้นคนที่มีจิตใจวิปริตผิดปรกติ เพราะความกลัดกลุ้มอะไรบางอย่าง แล้วทำให้ตาฝ้าฟางเห็นความตายเป็นสิ่งที่น่าพิสมัยขึ้นมาเท่านั้น แต่คนประเภทที่ว่ามานี่ ก็มีน้อยเต็มที จะถือเอาเป็นประมาณไม่ได้ การที่คนทั้งหลายไม่ชอบความตาย เกลียดกลัวความตาย ดังนี้ก็โดยเหตุที่ว่าความตายเป็น **มัจจุมาร** ก็แลมัจจุมาร หรือมารคือความตายนี้ เป็นมารร้ายกาจคอยตัดทอนชีวิตของสัตว์ทั้งหลายเข้ามาผจญเข้ากับบุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นก็ย่อมไม่มีสิทธิที่จะมี

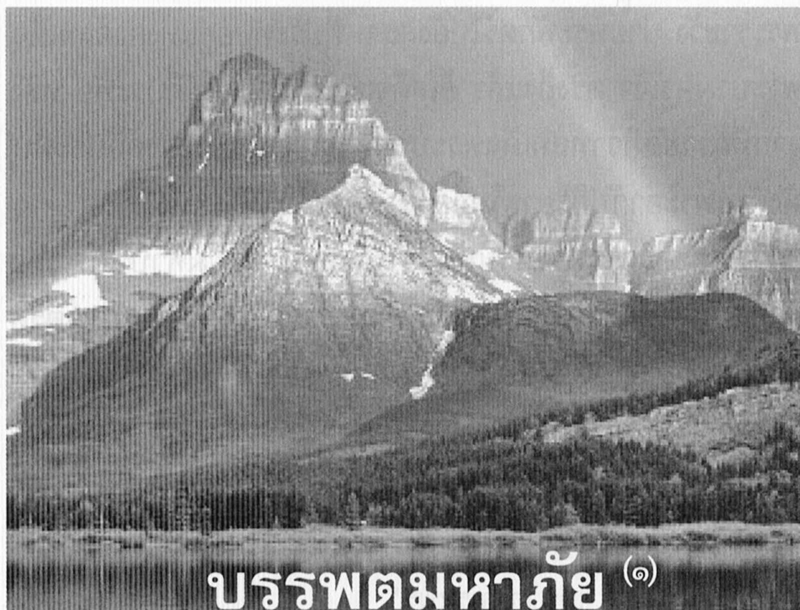
ชีวิตอยู่ในโลกอีกต่อไป นี่แลคือสาเหตุที่คนเราไม่ชอบความตาย

แต่ทั้ง ๆ ที่คนเราไม่ชอบความตาย ทั้งเกลียดทั้งกลัวความตายอยู่อย่างนี้ ความตายจะได้รับรู้ความรู้สึกของคนทั้งหลายก็หาไม่ ใครจะชอบหรือไม่ชอบ ความตายก็ไม่ถือสาหาความ พอถึงกาลเวลาแล้ว ความตายก็มาทำหน้าที่อันดุร้ายเหี้ยมโหดของเขา นั่นคือเข้ามาพบเข้ามาผจญกับชีวิตทุกชีวิต ไม่มีการยกเว้นหรือผ่อนผันแต่ประการใดประการหนึ่งเลย ดังนั้น จึงอาจที่จะกล่าวได้ว่าทุกคนทุกชีวิต ไม่มีใครที่จะมีฤทธิ์รอดพ้นไปจากความตายอันเป็นสิ่งพิกลนี้ไปได้เลย นี่แหละคือความจริงแห่งชีวิต

เมื่อความจริงแห่งชีวิตมีอยู่เช่นนี้ องค์สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ผู้ทรงประกาศสัจธรรม จึงได้ทรงนำเอาเรื่องเกี่ยวกับความตายนี้ มาพร่ำสอนพวกเราชาวพุทธอยู่เป็นอันมาก โดยมีพระพุทธประสงค์ให้ประชาสัตว์ได้รับทราบความจริง เพื่อจักได้เกิดความไม่ประมาทในวัยและชีวิตของตน ใช่ว่าจะทรงนำเอาความตายมาขู่ หรือทรงมองดูโลกในแง่ร้ายก็หามิได้

ต่อไปนี้ จักขอถือโอกาสนำเอาพระพุทธโอวาทอันเกี่ยวกับความตายมากล่าวไว้อีก

ขอท่านผู้มีปัญญา ซึ่งมีอันจะต้องตายลงไปอย่างแน่นอนทั้งหลาย จงตั้งใจสดับด้วยดีเถิด



บรรพตมหาภัย [๑]

เมื่อสมเด็จพระอัยยิกา ซึ่งมีพระชนมพรรษายืนนานถึง ๑๒๐ พรรษา ได้เสด็จทิวงคตลงแล้ว **สมเด็จพระเจ้าปเสนทิโกศลราชาธิราช** ก็ทรงมีพระหฤทัยโศกสลดด้วยความอาลัยเป็นยิ่งนัก ทั้งนี้ก็เพราะพระองค์ทรงมีความรักและเคารพในพระอัยยิกาที่เสด็จทิวงคตไปแล้วอย่างสุดซึ้ง ครั้นองค์ราชาธิราชทรงถูกความโศกเข้าท่วมทับทวีในพระราชหฤทัยฉะนี้ และไม่ทรงเห็นผู้ใดใครผู้หนึ่ง ซึ่งสามารถจะแก้ความทุกข์ในครั้งนี้ได้ นอกจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ดังนั้น พระองค์จึงเสด็จออกจาก

---

๑. ปัพพโตปมสูตร สคาถวรรค สังยุตนิกาย ข้อ ๔๑๑ หน้า ๑๓๖ บาลีฉบับสยามรัฐ

พระราชวัง บ่ายพระพักตร์ไปยังสถานที่ประทับอยู่แห่งองค์สมเด็จพระบรมครูเจ้า ครั้งถึงแล้ว ก็เสด็จเข้าไปเฝ้าจนถึงที่ประทับ หลังจากที่ถวายอภิวาทสมเด็จพระบรมศาสดาแล้วพระองค์ก็ประทับนั่งด้วยพระอากัปกิริยาขรึมอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

"ขอถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ! มหาบพิตรเสด็จมาแต่วันทีเดียว" สมเด็จพระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธฎีกาตรัสถามขึ้น

"พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉันมาแต่พระราชวัง" ตรัสดังนี้แล้ว ก็ทรงนิ่งเฉยอยู่

สมเด็จพระบรมครูเจ้า จึงตรัสถามต่อไปอีกว่า"มหาบพิตรทรงมีกิจสิ่งใดๆ ขอถวายพระพร"

"ไม่มี...พระพุทธเจ้าข้า"องค์พระราชาธิราชปเสนทิโกศลตรัสตอบ ด้วยพระอาการอันเลื่อนลอย แล้วก็กราบบังคมทูลถึงความทุกข์ในพระราชหฤทัยต่อไปว่า "พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ! บัดนี้พระอัยยิกาของหม่อมฉัน ผู้ทรงชรา เป็นผู้เฒ่า เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัยมีพระชนมายุ ๑๒๐ พรรษา ได้เสด็จทิวงคตลงเสียแล้ว สมเด็จพระอัยยิกาของหม่อมฉันนี้ ทรงเป็นที่รัก เป็นที่เคารพและเป็นที่พอใจแห่งหม่อมฉันสุดที่จะประมาณ เมื่อมาถึงแก่กาลทิวงคตลงเสียเช่นนี้ จึงเป็นความสูญเสียอันยิ่งใหญ่แห่งหม่อมฉันครั้งสำคัญ ฉะนั้นหม่อมฉันจึงคิดว่า ถ้าหากหม่อมฉันสามารถที่จักกระทำได้แล้วไซร้ อันชีวิตของสมเด็จพระอัยยิกานี้ แม้จะแลกด้วยช้างแก้วก็ดี ม้าแก้ว

ก็ดี บ้านส่วยก็ดี แว่นแคว้นอันเป็นเขตชนบทก็ดี เอาสิ่งเหล่านี้เข้าออกแลกกับชีวิตของสมเด็จพระอัยยิกา ซึ่งเป็นที่รักและพอใจได้แล้ว หม่อมฉันก็ยินดีที่จะแลก เพื่อไม่ให้เสด็จทิวงคต ให้มีพระชนม์ชีพอยู่กับหม่อมฉันตลอดไป แต่นี่การณ์หาเป็นเช่นนั้นไม่ ด้วยเหตุนี้ พระอนุสาสนีของพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐที่ว่า **สัตว์ทั้งปวง มีมรณะเป็นธรรมดา มีมรณะเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เลย** ดังนี้ ย่อมเป็นพระอนุสาสนีที่ถูกต้องที่สุดแล้ว พระพุทธเจ้าข้า”

ครั้นสมเด็จพระราชาธิราช ทรงมีพระราชดำรัสกราบบังคมทูลถึงความในพระราชหฤทัยอย่างยืดยาวดังนี้แล้ว สมเด็จพระประทีปแก้วสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมีพระพุทธฎีกาตรัสว่า

“ย่อมเป็นเช่นนั้น มหาบพิตร ! สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงย่อมมีความตายเป็นธรรมดา มีความตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย ขอถวายพระพรมหาบพิตร ! ภาชนะดิน ชนิดใดชนิดหนึ่ง ทั้งที่ดิบทั้งที่สุก ภาชนะดินเหล่านั้นทั้งหมด มีความแตกเป็นธรรมดา มีความแตกเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความแตกไปได้เลย อุปมานี้ฉันใด ขอถวายพระพร ! สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงก็เป็นเช่นนั้น ย่อมมีความตายเป็นธรรมดา มีความตายเป็นที่สุด ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้เลย”

สมเด็จพระพุทธองค์ ทรงมีพระดำรัสแก่สมเด็จพระราชาธิราชปเสนทิโกศลดังนี้แล้ว เพื่อที่จักให้พระองค์พระราชาเข้าพระทัยดียิ่งขึ้น จึงทรงมีพระโอวาทานุสาสนีอีกต่อไปว่า

“สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงต้องตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด สัตว์ทั้งหลายจักต้องไปตามกรรม เข้าถึงผลแห่งบุญและบาป คือ ผู้มีกรรมเป็นบาปจักไปสู่นรก ส่วนผู้มีกรรมเป็นบุญ จักไปสู่สุคติ เพราะฉะนั้น พึงทำกรรมดีงาม สั่งสมบุญไว้ บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งปวงในปรโลก” ดังนี้

ได้ทรงสดับพระพุทธฎีกาฉะนี้ ดวงฤดีแห่งองค์สมเด็จพระบรมกษัตริย์ก็ค่อยเคลื่อนคลายหายจากโศกเศร้าสลดลง ครั้นแล้วพระองค์ก็ถวายอภิวาททูลลาสมเด็จพระบรมศาสดา กลับไปยังพระราชนิเวศน์

ทิวาวารผ่านไปเป็นเดือนเป็นปี บัดนี้ องค์ราชาธิราชทรงลืมความโศกถึงสมเด็จพระอัยยิกาผู้ชรา ที่ได้เสด็จทิวงคตไปในคราวนั้นเสียสนิทแล้ว ทั้งนี้ก็เพราะบรมกษัตริย์ทรงมีพระราชกิจมากมาย ต้องทรงขวนขวายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎรจนไม่มีเวลาว่าง ราชกิจต่างๆ ผูกมัดรัดพระองค์ให้ต้องทรงกระทำปรากฏขึ้นมากเป็นทับทวี ไม่มีเวลาที่จะทรงคำนึงถึงเหตุอื่นใด แม้แต่พระอนุสาสนีเรื่องความตาย ที่ทรงสดับในวันนั้น ก็ทรงชักจะเลือนๆ ไปเสียแล้ว

คราวหนึ่ง หลังจากทรงชำระสะสางข้อราชการต่างๆให้พอบรรเทาเบาบางลงได้บ้างแล้ว องค์บรมกษัตริย์ก็มีพระหฤทัยประหวัดถึงสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงรีบปลีกพระองค์มาเฝ้า

ในตอนกลางวัน ครั้นทรงถวายอภิวาทแล้ว ก็ประทับนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยพระอากัปกิริยาอิดโรยเหนื่อยอ่อนเพราะทรงตรากตรำในราชกิจมานาน

"เชิญเถิด มหาบพิตร ! พระองค์เสด็จมาแต่ที่ไหนเล่าแต่ยังวัน" สมเด็จพระชินสีห์เจ้าตรัสถามโดยพระพุทธจริยา

"พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉันเพิ่งมาจากพระราชวัง" กราบบังคมทูลดังนี้แล้ว ก็ทรงนิ่งอยู่ด้วยคารวะอย่างสูงสุด

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงตรัสถามต่อไปอีกว่า

"มหาบพิตรทรงมีกิจสิ่งใดฤๅ ขอถวายพระพร"

"พระเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ! บัดนี้หม่อมฉันมิค่อยจะมีเวลาว่าง มีกิจมากมาย แต่ไหนแต่ไรมาสมเด็จพระราชาผู้กษัตริย์ ได้ทรงมุรธาภิเษกแล้ว เป็นผู้เมาแล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่ ผู้ถูกความกำหนัดในกามกลุ้มรุมแล้ว ผู้ถึงแล้วซึ่งความมั่นคงในชนบท เป็นกษัตริย์ซึ่งชำนะปฐพีมณฑลอันใหญ่ แล้วขวนขวายในการปกครอง ย่อมจะมีราชกรณียะมากมาย ขณะนี้หม่อมฉันเข้าถึงภาวะเป็นเหมือนบรมกษัตริย์ที่ยกอุปมานั้นแลพระพุทธเจ้าข้า ต้องขวนขวายในราชกรณียะมากมาย มิใคร่จะมีเวลาว่างเลย"

"ขอถวายพระพร มหาบพิตรจะทรงสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน" สมเด็จจอมไตรโลกนาถเจ้าตรัสถามขึ้น ในเมื่อทรงเห็นบรมกษัตริย์แสดงพระอาการหมกมุ่นและวุ่นวาย ในพระราชกรณียกิจอยู่เป็นนักหนา

“คือว่า ในบัดนี้ และ ณ ที่นี่เอง มีข้าราชการในพระองค์คนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ควรเชื่อถือ มีวาจาเป็นหลักฐานรีบเร่งมาแต่ทิศตะวันออก ขอเข้าเฝ้ามหาบพิตรแล้วก็กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า “ขอเดชะ พระอาชญาไม่พ้นเกล้า ! ขอได้ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเถิด ข้าพระบาทเพิ่งมาจากทิศตะวันออก ณ ที่นั่น ข้าพระบาทได้เห็นภูเขา ใหญ่สูงเทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า สิ่งใดที่พระองค์จะพึงทรงกระทำก็ขอได้โปรดรีบกระทำเสียเถิด”

ยังมิทันที่ข้าราชการผู้นั้น จะกราบบังคมทูลขาดคำลง ทันใดนั้นเอง ข้าราชการอีกผู้หนึ่ง ซึ่งรีบเร่งมาแต่ทิศใต้ ก็กราบบังคมทูลพระกรุณาอีกว่า “ขอเดชะ พระอาชญาไม่พ้นเกล้า ! ขอได้ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเถิด ข้าพระบาทเพิ่งมาจากทางใต้ ณ ที่นั่น ข้าพระบาทได้เห็นภูเขาใหญ่สูงเทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า”

ยังมิทันที่ข้าราชการผู้นั้น จะกราบบังคมทูลขาดคำลง ทันใดนั้นเอง ข้าราชการอีกผู้หนึ่ง ซึ่งรีบเร่งมาแต่ทิศตะวันตก แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาอีกว่า “ขอเดชะ พระอาชญาไม่พ้นเกล้า ! ขอได้ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเถิด ข้าพระบาทเพิ่งมาจากทิศตะวันตก ณ ที่นั่น ข้าพระบาทได้เห็นภูเขาใหญ่สูงใหญ่เทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า”

ยังมิทันที่ข้าราชการผู้นั้น จะกราบบังคมทูลขาดคำลง ก็มีข้าราชการอีกผู้หนึ่งซึ่งรีบเร่งมาแต่ทิศเหนือ กราบบังคมทูลพระ

กรุณาอีกว่า “ขอเดชะ พระอาชญาไม่พ้นเกล้า ! ขอได้ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเถิด ข้าพระบาทเพิ่งมาทางทิศเหนือ ณ ที่นั่น ข้าพระบาทได้เห็นภูเขาใหญ่สูงเทียมเมฆ กำลังกลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์มา พระพุทธเจ้าข้า สิ่งใดที่พระองค์จะพึงทรงกระทำก็ขอได้โปรดรีบกระทำเสียเถิด พระพุทธเจ้าข้า”

“ขอถวายพระพร มหาบพิตร ! เมื่อมหาภัยอันร้ายกาจที่ทำให้มนุษย์พินาศใหญ่หลวงถึงเพียงนี้ ปรากฏมีแก่พระองค์แล้ว อะไรเล่า ที่พระองค์จะพึงทรงกระทำในภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้โดยยากแสนยากนี้” มีพระพุทธดำรัสถามองค์ราชาธิราชในตอนท้าย

“พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ” สมเด็จพระเจ้าปเสนทิโกศลบรมกษัตริย์ทรงประนมพระหัตถ์กราบบังคมทูล “เมื่อมหาภัยอันร้ายกาจ ที่ทำให้มนุษย์พินาศอันใหญ่หลวงถึงเพียงนั้น ปรากฏบังเกิดขึ้นแก่หม่อมฉัน อะไรจะพึงเป็นกิจที่หม่อมฉันควรกระทำ ในขณะที่ยังอยู่ในภาวะแห่งมนุษย์ที่ได้ยากแสนยากนี้เล่า นอกจากจะก้มหน้าก้มตาประพฤติธรรม ประพฤติดีงามสม่ำเสมอ ก่อสร้างกองการกุศลรีบเร่งทำบุญหม่อมฉันเห็นว่า ในวิกฤติการณ์เช่นนี้ หม่อมฉันควรจักขวนขวายในกิจเหล่านี้อย่างรีบเร่ง พระพุทธเจ้าข้า” องค์ราชาธิราช ทรงกราบบังคมทูลตามที่ทรงนึกขึ้นในขณะนั้น

“ขอถวายพระพร บพิตรพระราชสมภาร ! เราตถาคตจะบอกความนี้ให้มหาบพิตรทรงทราบ คือว่า ชราและมรณะย่อมครอบงำพระองค์ เป็นเสมือนบรรพตภูเขาใหญ่สูงเทียมเมฆที่ยก

อุปมานั่นแล ก็เมื่อชราและมรณะครอบงำพระองค์อยู่อย่างนี้ อะไรเล่า ที่จะพึงเป็นกิจซึ่งมหาบพิตรควรกระทำในกาลบัดนี้” ทรงมีพระพุทธดำรัสถามขึ้นอีกต่อไปว่า

“พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ! ก็เมื่อชราและมรณะครอบงำหม่อมฉันอยู่อย่างนี้ สิ่งที่หม่อมฉันควรจะขวนขวายกระทำ ในขณะวิกฤติการณ์เช่นนี้ ก็คือจะต้องรีบเร่งประพฤติธรรม ประพฤติดีงามสม่ำเสมอ ก่อสร้างกองการกุศล รีบเร่งทำบุญเท่านั้นเอง นอกจากนี้แล้ว หม่อมฉันก็ยังไม่เห็นว่าควรจะทำอย่างไร” องค์ราชาธิราชตรัสตอบสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างนี้แล้ว ก็ทรงนิ่งตรองอยู่

ก็อันว่าสมเด็จพระราชาปเสนทิโกศลพระองค์นี้ พระองค์ทรงเป็นขัตติยชาตินักรบเจนจบในพิทยาคุณกระบวนสงคราม หาผู้ที่จะเสมอเหมือนมิได้ มีน้ำพระทัยองอาจแกล้วกล้า เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงชี้มหาภัยอันจักบังเกิดขึ้นแก่พระชนม์ชีพของพระองค์ โดยทรงยกเอาบรรพตภูผามาเปรียบกับชรามรณะดังกล่าวมาแล้ว องค์ราชาธิราชได้ทรงสดับก็ซาบซึ้ง จึงทรงมองเห็นเป็นภาพพจน์ปรากฏเป็นภูเขาค่อย ๆ กลิ้งมาบดขยี้ปวงสัตว์ทั้งหลาย และกลิ้งใกล้พระองค์เข้ามาทุก ๆ ขณะ ด้วยวิสัยขัตติยชาตินักรบอันมีอยู่ประจำพระขันธสันดาน จึงเลยทรงใคร่ครวญคิดต่อสู้ป้องกันไม่ให้ภูเขาใหญ่มาบดขยี้พระองค์ได้ แต่ถึงจะทรงคิดแก้ไขด้วยเชิงยุทธอย่างไร ก็ให้ทรงอับจนพระปัญญา ดังนั้น พระองค์จึงกราบบังคมทูลแด่องค์สมเด็จพระบรมศาสดา

อีกต่อไปว่า

"พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ! พระราชาผู้กษัตริย์ ได้รับมุรธาภิเษกแล้ว เป็นผู้เมาแล้วเพราะความเมาในความเป็นใหญ่ เป็นผู้ถูกความกำหนัดในกามกลุ้มรุมแล้ว ผู้ถึงซึ่งความมั่นคงในชนบท เป็นกษัตริย์ผู้ชำนะซึ่งปฐพีมณฑลอันใหญ่ ขวนขวายในการปกครอง เช่นกับหม่อมฉันนี้ เมื่อผจญเข้ากับไพรีในสนามยุทธ ก็อาจที่จักรุดเข้าต่อสู้ประจัญบาน ด้วยกำลังทหารกองทัพอันมหึมาแล้วก็ถือเอาซึ่งชัยชำนะ แต่เมื่อผจญเข้ากับชรามรณะ ถูกชรามรณะเข้าครอบงำอยู่ ก็สุดวิสัยที่จะสู้รบ ด้วยกองทัพช้าง ด้วยกองทัพม้า ด้วยกองทัพรถ ด้วยกองทัพทหารราบ เพื่อที่จะถือเอาซึ่งชัยชนะกับอริร้าย คือ ชราและมรณะนั้นได้เลย พระพุทธเจ้าข้า

อนึ่ง ในราชตระกูลนี้ มหาอำมาตย์ผู้มีมนตร์ขลังยิ่งนักสามารถจักใช้มนตร์ทำลายข้าศึกที่ยกมา ก็มีอยู่เหมือนกัน พระพุทธเจ้าข้า แต่ว่าเมื่อชราและมรณะเข้าครอบงำสิ คติวิสัยแห่งการรบด้วยมนตร์ขลังนั้น หามีไม่เลย

อนึ่ง ในราชตระกูลนี้ ทรัพย์สินเงินทองทั้งที่อยู่ในพื้นดินทั้งที่อยู่ในเวหาสซึ่งพวกหม่อมฉันจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับยุแหย่ให้พวกข้าศึกที่ยกมาแตกกันก็มีอยู่เป็นอันมาก พระพุทธเจ้าข้า แต่เมื่อชราและมรณะเข้าครอบงำแล้วสิ คติวิสัยแห่งการรบด้วยทรัพย์แม้เหล่านั้น ก็หามีไม่เลย

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ! ก็เมื่อชราและมรณะครอบงำหม่อมฉันอยู่อย่างนี้ อะไรเล่าจักเป็นกิจที่หม่อมฉันควรจะเร่งรีบทำ นอกจากการประพฤติธรรมประพฤติดีงามสม่ำเสมอ ก่อสร้างกองการกุศล รีบเร่งทำบุญพระพุทธเจ้าข้า!"

สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์เจ้า จึงตรัสว่า

"ถูกแล้วๆ มหาบพิตร ! ก็เมื่อชราและมรณะ ครอบงำอยู่ อะไรเล่าจักพึงเป็นกิจที่พระองค์ควรทำนอกเสียจากการประพฤติธรรม ประพฤติดีงามสม่ำเสมอ ก่อสร้างกองการกุศล รีบเร่งทำบุญ" ครั้นตรัสดังนี้แล้ว องค์พระประทีปแก้วสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสอีกสืบไปว่าดังนี้

ภูเขาใหญ่ศิลาล้วน สูงจรดท้องฟ้า กลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์มาโดยรอบทั้ง ๔ ทิศ อุปมานี้ฉันใด ชรา และมรณะก็เป็นเช่นนั้น ย่อมครอบงำสัตว์ทั้งหลาย คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณฑาลและคนเทขยะมูลฝอยไม่เว้นใครๆ ไว้เลย ย่อมย่ำยีเสียสิ้น ณ ที่นั้น ไม่มียุทธภูมิสำหรับพลรถ ไม่มียุทธภูมิสำหรับพลราบ และไม่อาจจะเอาชัยชำนะเพราะการรบด้วยมนตราหรือด้วยทรัพย์ เพราะเหตุนี้แล คนที่เป็นบัณฑิต มีปรีชา เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน ต้องตั้งศรัทธาไว้ในพระพุทธเจ้า ต้องตั้งศรัทธาไว้ในพระธรรม ต้องตั้งศรัทธาไว้ในพระสงฆ์ ผู้ใดมีปรกติประพฤติธรรมด้วยกาย วาจา ใจ บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญผู้นั้นในโลกนี้เป็นแน่แท้ และเมื่อผู้นั้นละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมรื่นเริงบันเทิงใจในสรวงสวรรค์

สมเด็จพระราชาธิราชปเสนทิโกศล ผู้ทรงมีพระราชภาระมาก เมื่อได้ทรงสดับพระพุทธฎีกาของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเช่นนี้แล้ว ก็ทรงมีพระมนัสผ่องแผ้วด้วยความดื่มด่ำในพระธรรมรส ตั้งพระทัยกำหนดว่าจะไม่ทรงประมาทในวัยและชีวิตอีกต่อไป จักทรงขวนขวายแต่การอันเป็นกุศล เพื่อจักเป็นเสบียงเลี้ยงตนในปรโลกภพภาคหน้า หลังจากพระองค์ถูกบรรพตมหาภัย กล่าวคือชราและมรณะมาครอบงำและบดขยี้ ซึ่งคงจะมีมาอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ครั้นแล้วพระองค์ก็ทรงถวายอภิวาททูลลาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จกลับไปยังพระบรมมหาราชวัง

ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย บรรพตมหาภัย กล่าวคือชราและมรณะนี้ จะได้จำเพาะเจาะจงที่จะกลิ้งมาบดขยี้แต่องค์สมเด็จพระราชาธิราชปเสนทิโกศล ตามเรื่องที่เล่ามานี้ก็หาไม่ โดยที่แท้ชรามรณะบรรพตมหาภัยนั้น ย่อมกลิ้งบดขยี้ปวงสัตว์ทุกชีวิตอยู่ทุกเวลานาทีไม่มีการยกเว้นและหยุดยั้ง สัตว์ทั้งหลายจะซ่อนเร้นตนอยู่ ณ ที่ใด พญามัจจุราชจะมิได้ครอบงำย่ำยีสัตว์ในประเทศนั้นย่อมไม่มีเลย ถึงมาตรว่าจะเป็นเทพยดาเสวยทิพยสมบัติมโหฬารมีทิพยวิมานลอยอยู่ในอากาศก็ดี หรือมีทิพยวิมานอยู่ในปล่องห้องหุบคีรีราชสิงขร หรือว่าจะเที่ยวท่องล่องลอยอยู่ในสมุทรสาครกระแสสินธุ์ก็ดี หรือว่าจะชำแรกแทรกลงไปอยู่ใต้แผ่นดินก็ดี การที่ว่าจะพ้นจากบ่วงแห่งมัจจุราชนั้นมิได้มี

อนึ่ง ในบรรดามนุษย์ ทั้งหลายนี้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีฤทธาศักดาเดช อาจเหาะระเห็จไปอยู่ในอากาศ ซึ่งปราศจากที่

ดำเนินเดินได้ก็ดี หรือจะกระทำฤทธิ์ไปอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทรสาคร หรือจะไปอยู่ในช่องปล่องสิงขรคีรีก็ดี หรือว่าจะไปอยู่ ณ พื้นปฐพีที่ไหนๆ การที่ว่าจะพ้นไปจากอำนาจแห่งพญามัจจุราชนั้น ก็หามิได้ ย่อมจะถูกพญามัจจุราชผู้มีฤทธิ์ร้าย ตามไปฆ่าตามไปบดขยี้ทุกชีวิตไป

หวนกลับมาดูที่ตัวเราทั้งหลาย เราผู้ซึ่งเป็นคนอยู่เวลานี้ก็มิได้เป็นเทพยดาหรือเป็นผู้วิเศษมาแต่ไหน ดังนั้น การที่จะไม่ถูกบรรพตมหาภัยคือชรามรณะ มันกลิ้งมาบดขยี้นั้นเห็นจะเป็นไปไม่ได้ พูดให้ฟังกันง่ายๆ ก็คือว่า บรรดาเราท่านทั้งหลายต้องตายแน่ๆ ไม่ต้องสงสัย

ด้วยความตั้งใจที่จะบอกให้ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ได้ทราบว่า ธรรมดาประชาสัตว์ทั้งปวง ซึ่งรวมทั้งตัวเรานี้ด้วย ย่อมจักถึงความตายอย่างแน่ๆ นี่เป็นจุดสำคัญ จึงได้พรรณนาเป็นอารัมภกถามาอย่างยืดยาวในเบื้องต้น ซึ่งรู้สึกว่าค่อนข้างจะวกวนไปบ้างสักหน่อย อาจจะทำให้บางท่านบางคนพลอยงงงวยในข้อความ และเกิดความเบื่อหน่ายในสำนวนโวหารที่กล่าวมานี้บ้างก็เป็นได้

แต่จะอย่างไรก็ตาม เมื่อท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ได้รับทราบถึงความจริงแท้ว่า **ตัวเราต้องตายแน่** ดังนี้แล้ว หากมีใจผ่องแผ้วประสงค์จะทราบต่อไปว่า

ตายแล้วไปไหน?

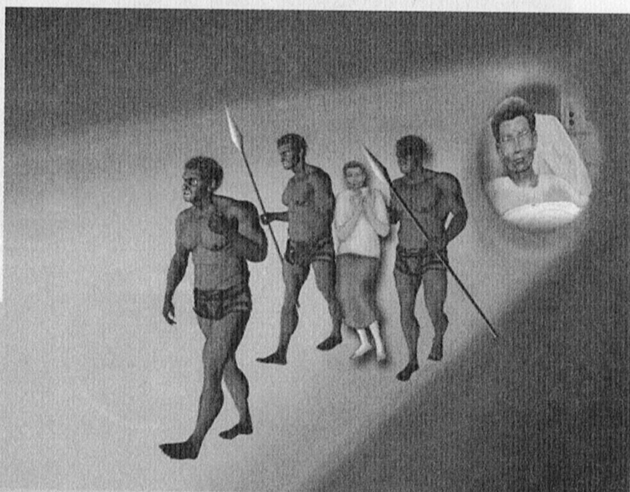
ตายแล้วจะหายลับดับสูญไปหรือเป็นอย่างไร?

ตายแล้วจะไปเกิดในภูมิที่ดีชั่วอย่างไรบ้าง?

เมื่อท่านผู้มีปัญญาทั้งหลายใคร่จักทราบข้อกังขาความสงสัยอันติดค้างอยู่ในใจดังนี้ก็จงอุตสาหะติดตามการพรรณนาความใน **ภูมิวิลาสินี** นี้ต่อไปอีกเถิด คงจักเกิดประโยชน์ คลายความสงสัยในปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้บ้างเป็นแน่







ปฏิปทากังขา :

ทางดำเนินไปสู่ปรโลก



*บัดนี้จักพรรณนาถึง**ปฏิปทากังขา**กล่าวคือ**ความสงสัยในทางดำเนินไปสู่ปรโลก** หลังจากที่มนุษย์ผู้มีอันจะต้องตายเป็นสภาพ ได้ล้มหายตายจากโลกนี้ไป*

ก่อนอื่นท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ต้องเข้าใจว่า ปฏิปทากังขาเป็นปัญหาใหญ่ที่อยู่ประจำโลก คือ เป็นของเก่ามีมานาน มิใช่ของใหม่ ตั้งข้อสงสัยกันมาเป็นเวลานานนักหนาแล้ว ตราบใดที่มนุษย์ยังตัด**วิจิกิจฉา**ออกไปไม่ขาดจากดวงใจ ก็ย่อมจักต้องมี**ความสงสัย** อยู่ร่ำไปว่า มนุษย์นี้ **ตายแล้วไปไหน**

เมื่อความสงสัยเกิดขึ้นดังนี้ ก็พากันพยายามคิดค้นตามความเข้าใจแห่งตน แต่ละยุคแต่ละสมัย สุดแต่ใครจะมีความรู้ความเห็นอย่างไร บางทีถึงกับเปิดอภิปราย ถกเถียงกันอยู่เป็นหนักหนา มีกิริยาขวนขวายเพื่อจะให้รู้แน่กันจนแทบล้มประดาตาย ผลสุดท้ายก็ไม่สามารถที่จะรู้อะไรเพิ่มเติม นอกจากจะไม่รู้ว่าตายแล้วไปไหนต่อไปอีกตามเดิมเท่านั้นเอง

อันที่จริงความสงสัยว่าตายแล้วไปไหนซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์นี้ย่อมเป็นเรื่องธรรมดา มิใช่เป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์หรือแปลกประหลาดอะไรนัก ทั้งนี้ก็เพราะว่าตามธรรมดาปุถุชนคนที่ยังมีกิเลสหนาแน่นอยู่นั้น นอกจากจะมีกิเลสชนิดอื่นอย่างมากมายแล้ว ก็ยังมีวิจิกิจฉากิเลสติดอยู่ในขันธสันดานอีกด้วย เมื่อมีวิจิกิจฉากิเลสติดอยู่ในขันธสันดาน ก็ย่อมจักไม่พ้นกังขาไปได้ มีใจเต็มไปด้วยความสงสัยนานาประการ คือ นอกจากจะมีความสงสัยในเรื่องอื่นๆ อันนอกเหนือวิสัยแห่งคน เช่น เรื่องมรรคผลนิพพานแล้ว ความสงสัยในปัญหาที่ว่าตายแล้วไปไหน ก็ย่อมจะมีประจำอยู่ในใจด้วยข้อหนึ่ง ซึ่งท่านจำแนกความสงสัยในข้อนี้ไว้ว่า มีอยู่ ๕ ประการ คือ

---

๑. ตายไปแล้ว จะได้เกิดหรือไม่หนอ

---

๒. ตายไปแล้ว จะสูญหายไปหรืออย่างไรหนอ

---

๓. ตายไปแล้ว ถ้าเกิดอีก จะเกิดเป็นอะไรหนอ

---

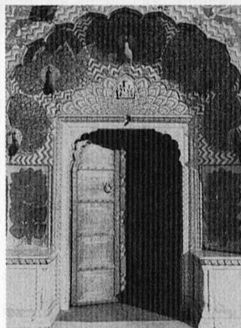
๔. ตายไปแล้ว ถ้าเกิดอีก จะมีรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไรหนอ

---

๕. ตายไปแล้ว ถ้าเกิดอีก จะเป็นอย่างไร และจะเป็นอย่างไรต่อไปอีกหนอ

ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ปุถุชนคนที่ยังตัดวิจิกิจฉากิเลสไม่ขาด ย่อมจะไม่สิ้นกังขาทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวมานี้ อย่างแน่นอน ถึงแม้จะเป็นผู้ที่ได้รับฟังคำสอนจากศาสดาใด ๆ ก็ดี หรือว่าเป็นผู้ที่มีปัญญาวิเศษ พยายามตั้งตนเป็นศาสดาเจ้าลัทธิเสียเองก็ดี หากว่ายังมีสันดานเป็นปุถุชนแล้ว ก็อย่าหวังเลยว่าเขาเหล่านั้นจะตัดความสงสัยเหล่านี้ออกไปจากจิตใจได้ แต่พระอริยเจ้าทั้งหลาย ตั้งแต่พระโสดาบันอริยเจ้าเป็นต้นไป จนกระทั่งถึงพระอรหันตอริยเจ้าเป็นที่สุด ท่านเหล่านี้เป็นพระพุทธบุตรประหานกิเลสได้ตามลำดับชั้น (วิจิกิจฉากิเลส พระโสดาบันอริยเจ้าประหานได้)

ท่านพระอริยเจ้าเหล่านี้เท่านั้น จึงจะสามารถตัดความสงสัยให้ออกไปจากจิตใจได้อย่างเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ตามเพื่อความเข้าใจดีในเรื่องนี้ จักขอยกเอาถ้อยคำของพระอรหันตอริยเจ้ารูปหนึ่ง ซึ่งปรากฏใน **ปายาสิราชัญญสูตร** มาเล่าไว้ในบทนี้ ขอเชิญท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย จงตั้งใจสดับด้วยดีเถิด



เสรีสกวิมาน:วิมานไม้ซึก[๑]



อดีตสมัย ครั้งศาสนาแห่งองค์สมเด็จพระมิ่งมงกุฎกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ที่ ๓ ในภัทรกัปนี้นั้น มีพระอรหันตขีณาสพเจ้าองค์หนึ่ง เข้าไปเที่ยวบิณฑบาตในบ้าน พอได้อาหารตามความต้องการแล้ว ก็ออกมานั่งฉันภัตตาหาร ณ สถานที่อันเหมาะแก่อัธยาศัยภายนอกบ้านเป็นนิตย์ทุกวัน

ครั้งนั้น ยังมีนายโคบาลผู้หนึ่ง ซึ่งต้อนโคไปเลี้ยงผ่านไปทางนั้น และได้เห็นพระมหาขีณาสพเจ้าทำภัตกิจอยู่เสมอ จึงในวันหนึ่ง เขาเห็นแสงแดดส่องไปต้องกายพระเถระแล้วเกิดศรัทธามหากุศลจิตคิดว่า พระผู้เป็นเจ้าคงจะลำบากด้วยแสงแดด จึงไปตัดเอาไม้ซึกมาทำเสา ๔ ต้น และมุงด้วยกิ่งไม้ที่จะพึงหาได้ในที่ใกล้ๆ นั้น แล้วก็กราบกรานพระมหาขีณาสพเจ้าด้วยความเคารพเป็นอย่างยิ่ง บังเกิดความอิ่มอกอิ่มใจนักหนาที่ได้เห็นพระมหาเถระได้รับความผาสุก อันเนื่องมาจากการกระทำของตนในครั้งนี้

---

๑. วิมานวัตถุ ขุททกนิกาย ข้อ ๘๔ หน้า ๑๔๓ บาลีฉบับสยามรัฐ

ด้วยเดชะแห่งกุศล ที่ตนกระทำแก่พระอรหันตขีณาสพเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐครั้งนั้น ครั้นนายโคบาลผู้ยากจนกระทำกาลกิริยาตายแล้ว ก็ได้ไปอุบัติบังเกิดเป็นเทพบุตร ณ สรวงสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ด้วยอานุภาพแห่งกุศลสุจริตแต่ปางก่อน แทบประตูแห่งวิมานของเทพบุตรนั้น จึงปรากฏมีป่าไม้ซึกแลดูงามไปด้วยดอกอันประกอบไปด้วยความสวยแห่งสีและมีกลิ่นหอมระรื่นชื่นใจ ฟุ้งขจรไปไกลตลบอบอวลชวนให้น่าอภิรมย์ยิ่งนัก ฉะนั้น วิมานนั้นจึงปรากฏชื่อว่า **เสรีสกวิมาน**

เทพบุตรเจ้าของวิมาน ผู้เคยเป็นโคบาลคนยากจนมาก่อนนั้น ครั้นท่องเที่ยวอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลกด้วยอำนาจแห่งวัฏสงสารสิ้นกาลช้านานแล้ว เมื่อตกมาถึงสมัยที่สมเด็จพระมิ่งมงกุฎศรีศากยมุนีโคดมบรมครูเจ้าแห่งเรา เสด็จมาตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณในมนุษยโลกนี้ เทพบุตรนั้นได้มาอุบัติเกิดเป็นมนุษย์ มีโอกาสอันประเสริฐสุดพบพระพุทธศาสนาบรรพชาอุปสมบทแล้วได้สำเร็จเป็นพระอรหันตขีณาสพ ปรากฏนามว่า **พระมหากัจจายนเถระ** เป็นผู้ทรงคุณวิเศษในศาสนาแห่งพระโลกเชษฐ์สัมพุทธเจ้า เมื่อได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วโดยปกติธรรมดาเพลากลางวัน พระผู้เป็นเจ้าย่อมเหาะขึ้นไปพักผ่อนกายอยู่ในเสรีสกวิมานนั้นด้วยอิทธิฤทธิ์ ทั้งนี้ก็เพราะเห็นว่าวิมานนั้นยังว่างเปล่า ไม่มีเทพบุตรผู้ใดไปอุบัติเกิดและวิมานนั้นก็เคยเป็นที่อยู่แห่งตนแต่ครั้งเป็นเทพบุตรในอดีตกาลโพ้น



อยู่มาวันหนึ่ง หลังจากเสร็จภารกิจตามหน้าที่แห่งพุทธสาวกแล้ว **พระมหากัจจายนเถรเจ้า** ผู้มีอัธยาศัยชอบไปพักผ่อนอยู่สบายในเพลาทิวาบนวิมาน ก็เหาะไปด้วยอิทธิฤทธิ์ บ่ายหน้าต่อเสรีสกวิมาน ครั้นถึงแล้ว ย่างเท้าเข้าไปสู่วิมาน ก็ได้พบเทพบุตรองค์หนึ่ง ซึ่งเพิ่งไปอุบัติเกิดอยู่ ณ วิมานนั้น องค์อรหันต์เถรเจ้าจึงถามว่า

"ดูกรเทพบุตร ! ท่านชื่ออะไร และมาอุบัติเกิดอยู่ในที่นี่นานแล้วหรือ" เทพบุตรผู้อุบัติใหม่ จึงตอบพระเถรเจ้าว่า

"ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า! ข้าพเจ้านี้คือพระยาปายาสิราชตายแล้วได้มาอุบัติบังเกิด ณ ที่นี่ เมื่อไม่นานมานี่เอง !"

"เอ๊ะ... อย่างไรกัน" ท่านอุทานออกมาด้วยความฉงน *"ก็ท่านเป็นคนมิจฉาทิฐิ มีปรกติเห็นผิด ไม่เข้าทำนองคลองธรรม เหตุใดตายแล้ว จึงไม่เกิดเป็นสัตว์นรก หรือสัตว์เดียรัจฉานในอบายภูมิ เหตุใดจึงได้มาเกิดเป็นเทพบุตร ณ วิมานนี้เล่า"*

"จริงเจ้าข้า" ปายาสิเทพบุตรรับคำพระมหาเถระด้วยคารวะ

"ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ! ข้าพเจ้านี้เป็นคนมีความเห็นผิดเป็นมิจฉาทิฐิจริง แต่ภายหลังได้อาศัยพระกุมารกัสสปเถระ ผู้เป็นเจ้าท่านมีใจอนุเคราะห์สั่งสอน เปลื้องเสียจากความผิดนั้นแล้ว แต่ใจก็เต็มไปด้วยความกังขา กระทำซึ่งกองการกุศลมิได้คาระตายแล้วจึงได้มาเกิดเป็นเพียงเทพบุตรในสวรรค์ชั้นต่ำจาตุมหาราชิกานี้แลเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ! แม้นว่าพระผู้เป็นเจ้ากลับลงไปสู่มนุษยโลกแล้ว ขอพระคุณจงอนุเคราะห์ช่วยบอกแก่เหล่าบริวารของข้าพเจ้าด้วยว่า พระเจ้าปายาสิราชกระทำทานมิได้คารวะ ตายแล้วได้ไปเกิดในเสรีสกวิมาน ณ สวรรค์ชั้นต่ำจาตุมหาราชิกา ให้ญาติสาโลหิต มิตรสหายและบริวารชนทั้งหลาย เมื่อจักทำทาน จงตั้งใจให้ด้วยคารวะเถิด"

"เอาเถอะ เราจะบอกให้" พระเถระรับคำแล้วก็บอกกล่าวอำลาเทพบุตรนั้นกลับมายังมนุษย์โลกเรานี้ เพื่อจะอนุเคราะห์แก่เทพบุตร จึงเดินทางมุ่งหน้าไปยังเสตัพยนคร บอกแก่ประชานิกรซึ่งเป็นญาติสาโลหิตมิตรสหายและบริวารชนของเทพบุตรนั้นตามคำขอร้องทุกประการ

ต่อมาไม่นาน **ท้าวเวสสุวัณมหาราช** ซึ่งเป็นเทพยบดีปกครองสรวงสวรรค์ด้านทิศเหนือแห่งสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาได้มีเทวโองการแต่งตั้งปายาสิเทพบุตรนั้นให้เป็นใหญ่ใน**มรุภูมิกันดาร**ซึ่งเป็นแดนปราศจากน้ำท่าและร่มเงาไม้ทั้งหลายมีหน้าที่รักษามรรคา เพื่อคอยป้องกันอันตรายจากอมนุษย์ทั้งหลาย

ที่จะกระทำร้ายแก่คนเดินทางซึ่งสัญจรไปทางนั้น ปายาสิเทพบุตรก็น้อมรับเทวโองการแห่งท่านท้าวเวสสุวัณมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ ตั้งใจรักษาหน้าที่แห่งตนด้วยดี

อยู่มากาลครั้งหนึ่ง เหล่าพาณิชชาวเมืองอังคะ บรรทุกสินค้าลงในเกวียน ๑,๐๐๐ เล่มแล้ว ก็ขับออกจากเมือง ตั้งใจจะเดินทางนำเอาสินค้าไปขายยังเมืองสินธูโสวีประเทศ พากันเดินทางมาหลายทิวาราตรี ครั้นมาถึงหนทางมรุภูมิกันดารนั้น เป็นเพลากลางวัน มิอาจจะเดินทางต่อไปได้ ด้วยกลัวความร้อนแห่งพระอาทิตย์ จึงได้หยุดพักอยู่ก่อน ครั้นราตรีย่างเข้ามา จึงพากันเดินทางต่อไปด้วยกำหนดหมายเอาดวงดาวในท้องฟ้าเป็นสำคัญ ไม่ช้าก็พากันหลงทางล่วงเข้าไปจนถึงหนทางกันดารนั้นโดยไม่รู้ตัว ปายาสิเทพบุตรเห็นอุบาสกคนหนึ่งซึ่งประกอบด้วยศรัทธา ปรนนิบัติบิดามารดาโดยเคารพ ซึ่งร่วมมาในขบวนเกวียนนั้นด้วย ก็มีความพอใจใคร่จะอนุเคราะห์ จึงสำแดงกายพร้อมกับทั้งวิมานให้อุบาสกกับทั้งพ่อค้าทั้งหลายเหล่านั้นเห็นแล้ว และร้องถามไปว่า

"ท่านทั้งหลาย ! ไยมาในหนทางกันดาร อันประกอบไปด้วยปีศาจร้าย มีแต่พวกผีเที่ยวสัญจรอยู่หามนุษย์มิได้ เป็นหนทางกันดารนัก ไม่มีน้ำไม่มีท่าหาสระบ่อท่อธารมิได้เลย ไม่มีข้าวปลาอาหาร จะไปก็ยากนัก มีแต่ทรายร้อนดังว่าเหยียบลงที่แผ่นเหล็กแดง เต็มไปด้วยภัย มนุษยนิกรจะสัญจรไป ก็หลงวิบัติตายไปเสียมากต่อมาก เป็นภูมิประเทศเหมือนนรก มีแต่ทุกข์ หา

ความสุขมิได้ เป็นภูมิประเทศอันน่าพิลึกสะพรึงกลัวยิ่งนัก ท่านทั้งหลายเห็นประโยชน์อะไร จึงมีใจกล้าพากันเข้ามาในป่าอันเต็มไปด้วยความกันดารมีแต่ฝูงผีปีศาจดุร้ายเช่นนี้”

พาณิชทั้งหลาย จึงบอกเหตุแก่เทพบุตรนั้นว่า

“ข้าแต่ท่านผู้จำเริญ ! เหล่าข้าพเจ้านี้เป็นพ่อค้าอยู่ในเมืองอังคะ นำเอาสินค้ามา ตั้งใจว่าจะไปขายยังเมืองสินธุ ด้วยเห็นประโยชน์ว่าจะได้ทรัพย์มาก เพลากลางวันพวกเรามิอาจอดน้ำได้ เอ็นดูแก่โคทั้งหลาย จึงจักพากันมาในเพลากลางคืนผิดเวลาก็ขับโคมาโดยเร็ว จึงพลัดหลงมาที่นี่ ให้มืดมนหาเห็นหนทางไม่ จึงได้เข้ามาสู่ป่าอันร้ายเป็นหนทางลำบากวิปริตเสียแล้ว มิอาจกำหนดทิศใด มีจิตฟั่นเฟือน ข้าแต่เทวดา ! พวกข้าได้เห็นวิมานนี้ก็ดีได้เห็นตัวท่านก็ดี ย่อมเป็นสิ่งประเสริฐแก่พวกข้านัก ข้าพเจ้าทั้งหลายยินดีเหลือเกิน”

ปายาสิเทพบุตรประสงค์จะสำแดงความวิเศษแห่งความเป็นเทพยดา และความสวยงามอย่างน่าอัศจรรย์แห่งวิมาน จึงร้องถามขึ้นอีกว่า

“ดูกรพาณิชทั้งหลาย ! พวกท่านเป็นพ่อค้า ท่องเที่ยวไปต่างแดนต่างประเทศเป็นอันมาก เพราะความโลภอยากจะได้ทรัพย์ตามวิสัยแห่งมนุษย์ เที่ยวไปแต่ฝั่งมหาสมุทรข้างนี้ จรดถึงฝั่งมหาสมุทรข้างโน้น ไปสู่หนทางป่าอันเดินไปได้โดยยาก ประกอบไป

ด้วยเชิงหวายและไม้ไร่หลักตอ กระทำความเพียรบากบั่นเดินไปข้ามห้วยละหานธารเขาไปสู่ประเทศต่าง ๆ เพราะอยากจะได้ทรัพย์เป็นประมาณ เมื่อท่านทั้งหลายไปสู่ประเทศในแว่นแคว้นแดนสมบัติแห่งพระราชาทั้งหลายอื่น ๆ ท่านเคยได้เห็นมนุษย์และท้าวพระยาที่มีสมบัติเห็นเป็นอัศจรรย์เหมือนดังวิมานนี้ โดยท่านได้เห็นเองก็ดี หรือท่านได้ฟังผู้อื่นเขาว่าก็ดี เช่นนี้จะมีบ้างหรือไม่ จงว่าไป เราจักขอฟัง”

“ไม่มีเลย” พวกพาณิชตอบพร้อมกัน “ข้าแต่เทวดา! ตั้งแต่พวกข้าท่องเที่ยวไปในประเทศต่าง ๆ เป็นอันมากนั้นสมบัติในมนุษย์ไม่เคยได้เห็นเป็นอัศจรรย์เหมือนกับวิมานของท่านนี้เลย วิมานของท่านนี้ มีรัศมีแสนสวยสุดที่จักพรรณนา อาจลอยไปมาได้บนอากาศ มีทั้งสระโบกขรณีและปทุมชาตินานา มีทั้งบัวหลวงและสัตตบงกชจงกลนี สองฟากฝั่งสระศรีประดับไปด้วยรุกขชาติทรงไว้ซึ่งดอกอยู่เป็นนิตย์มิได้ขาด และฟุ้งขจรไปด้วยเกสรดอกไม้อันหอม เสาแห่งวิมานนี้ก็แล้วไปด้วยแก้วไพฑูรย์ ประดับไปด้วยแก้วประพาฬแก้วผลึกอันงาม มีหน้าต่างทั้งฝาและบานประตูแล้วไปด้วยแก้วต่าง ๆ มีหลังคามุงด้วยแก้วอีกเช่นกัน นอกจากนั้นยังมีโภชนาหารอันเป็นทิพย์ และกึกก้องไปด้วยดุริยดนตรี วิมานนี้น่าสนุกนัก พวกข้าขอถามท่านตรง ๆ ว่าท่านนี้เป็นเทวดาจริง ๆ หรือว่าเป็นยักษ์แกล้งแปลงปลอมมา หรือว่าเป็นองค์สมเด็จพระอมรินทราธิราช ขอจงบอกนามของท่านแก่ข้าด้วยเถิด”

“เราเป็นเทวดานามว่าปายาสิเทพบุตร มีหน้าที่รักษาทางกันดาร คอยป้องกันอภิบาลมนุษย์ท่องเที่ยวไปมาในป่านี้ ด้วยว่าเราเป็นเทวดารับใช้ แห่งท่านท้าวเวสสุวัณเทวาธิบดี”

“วิมานอันประเสริฐนี้ ท่านได้ด้วยจิตอธิษฐาน หรือว่ากาลบางคาบก็มี กาลบางคาบก็ไม่มี หรือว่าท่านกระทำความชอบแก่เทวดาผู้เป็นองค์อธิบดีแล้วท่านยินดียกวิมานนี้ให้ท่าน”

“วิมานนี้ ใช่ว่าเราจะได้ด้วยอธิษฐานจิต หรือได้ด้วยฤดูกาลและกระทำเอาด้วยตนเอง หรือเทวดาผู้เป็นใหญ่จะยกให้เราก็หามิได้ โดยที่แท้ เราได้วิมานนี้ด้วยอำนาจแห่งบุญกุศลที่เรากระทำมาด้วยตนเอง เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์”

วาณิชทั้งหลาย จึงถามต่อไปว่า

“ท่านได้ก่อสร้างกองการกุศลสิ่งไรจึงได้วิมานอันประเสริฐเช่นนี้”

ปายาสิเทพบุตร จึงบอกความตามเป็นจริงแก่วาณิชเหล่านั้นว่า

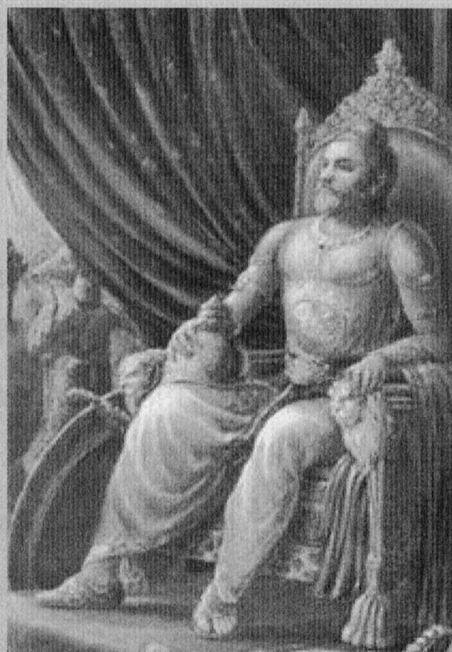
“ดูกรวาณิชทั้งหลาย ! เมื่อครั้งที่เป็นมนุษย์ บุคคลสมมติร้องเรียกเราว่า**พระยาปายาสิราช** ทีแรกเรามิได้ให้ทาน รักษาศีลแต่อย่างใด เพราะมีใจประกอบไปด้วยทิฐิลามก มีใจสกปรกกระด้างและหยิ่งนักหนา ดื้อดึงคิดอยู่แต่ว่าปรโลกภายภาคหน้าไม่มี

คราทีนั้นยังมีสมณะรูปหนึ่งมีนามว่า**พระกุมารกัสสป**

เถรเจ้า เธอเป็นพหูสูต มีจิตกรุณาแก้ปริศนา และแสดงพระธรรมเทศนาแก่เรา เปลื้องใจของเราออกเสียจากทิฐิอันลามกนั้น เรามีใจเลื่อมใสในพระธรรมเทศนาของเธอ จึงแสดงตนเป็นอุบาสกในพระบวรพุทธศาสนา อุตส่าห์รักษาศีล เว้นเสียจากปาณาติบาตฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและอทินนาทาน เราสันโดษด้วยภรรยาแห่งเรามิได้เจรจามุสาศัพท์และมิได้เสพซึ่งสุราเมรัย วัตรปฏิบัตินี้เป็นพรหมจรรย์แห่งเรา ผลนี้เป็นผลแห่งการสั่งสมซึ่งพรหมจรรย์ เราจึงได้วิมานอันประเสริฐนี้ ด้วยอำนาจบุญกุศลซึ่งเรากระทำมาด้วยตนเอง ความจริงมีอยู่ดังนี้แล ท่านทั้งหลาย”

วาณิชทั้งปวง ได้เห็นเทพบุตรพร้อมทั้งวิมานในครั้งนั้นแล้ว ก็เชื่อในผลแห่งกรรมยิ่งขึ้นทุกคน แล้วปายาสิเทพบุตรก็พาวาณิชเหล่านั้นไปส่งยังเมืองสินธูตามความประสงค์ที่จะค้าขายโดยปราศจากอันตราย ด้วยอานุภาพแห่งเทพยดา

*คราวนี้ เราจะได้พากันย้อนกลับไปดู**อดีตประวัติของปายาสิเทพบุตร** เจ้าของวิมานแสนสวย มีหน้าที่ช่วยเหลือมนุษย์เดินทางในภูมิกันดาร ซึ่งเป็นเทพบริวารแห่งท่านท้าวเวสสุวัณมหาราช ตามที่ได้กล่าวมาแล้วกันต่อไป ซึ่งก็คาดไว้ว่า เมื่อประวัติในอดีตของเทวดาองค์นี้ ได้ถูกตีแผ่ออกมา บางทีจะทำให้ความสงสัยว่าตายแล้วไปไหน อันมักปรากฏอยู่ในดวงใจของคนทั้งหลาย คงจะค่อยคลายลงไปได้บ้าง ขอเชิญท่านทั้งหลายจงค่อยติดตามต่อไปเถิด.*



พระเจ้าปายาสิราช[๑]



บรรดาพระนครที่เจริญรุ่งเรืองด้วยกันแล้ว **"เสตัพยนคร"** ก็นับว่าเป็นนครหนึ่งซึ่งปรากฏว่ามีความเจริญรุ่งเรืองไม่แพ้พระนครอื่นเลย เพราะเสตัพยนครนั้น เป็นเมืองที่คับคั่งไปด้วยประชาชนและสมณะชีพราหมณ์ มากมายไปด้วยปศุสัตว์ สมบูรณ์ด้วยหญ้า ป่าไม้ ทั้งน้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์ พืชพันธุ์ธัญชาติมีมากมายไม่บกพร่อง ส่วนท่านผู้ครองพระนครนั้น มีนามว่า**ท่านพระเจ้าปายาสิราช** เป็นผู้ฉลาดในรัฐประศาสโนบายปกครองให้อาณาประชาราษฎรทั้งหลายได้รับความอุ่นอกอุ่นใจและร่มเย็นเป็นสุข

ก็พระเจ้าปายาสิราชนี้ เป็นผู้มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ลึกลับ โดยประสงค์ที่จะทรงรู้เป็นหนักเป็นหนาในปัญหาที่ว่า มนุษย์นี้ตายแล้วไปไหน หลังจากที่ทรงเที่ยวไต่ถามสมณะชีพราหมณ์ไปจนทั่วแล้ว ก็ยังไม่ได้รับคำตอบเป็นที่พอใจ ในที่สุดพระองค์ก็ทรงค้นคว้าทดลองด้วยพระองค์เอง และแล้วก็ได้ประสบผลสำเร็จ คือ พระองค์ ได้ทรงตัดสินพระทัยเด็ดขาดลงไปว่า

โลกหน้าไม่มี ! เหล่าสัตว์ผู้ผุดเกิดขึ้นไม่มี

ผลวิบากของกรรมที่สัตว์ทำดีทำชั่วไม่มี !

---

(๑) ปายาสิราชัญญสูตร มหาวรรค ทีฆนิกาย ข้อ ๓๐๑ หน้า ๓๕๒ บาลีฉบับสยามรัฐ

เมื่อได้ทรงค้นคว้าจนได้ประสบความสำเร็จ ตามความเข้าใจของตนเองเช่นนี้แล้ว พระองค์ก็มีพระทัยผ่องแผ้วไม่ต้องสงสัยให้วุ่นวายอีกต่อไป

ต่อมากาลวันหนึ่ง ขณะที่พระองค์ทรงพักผ่อนกลางวันอยู่ ณ ปราสาทชั้นบน ได้เห็นหมู่ชนซึ่งโดยมากคฤหบดีชาวเมืองเสตัพยะ กำลังออกจากตัวเมืองไปเป็นหมู่ ๆ พากันบ่ายหน้าไปสู่ทิศอุดร พระองค์ให้ทรงมีความสงสัยในพระทัยนัก จึงทรงกวักพระหัตถ์เรียกนายนักการคนหนึ่งซึ่งอยู่ในที่ใกล้ ๆ นั้นเข้ามาถาม

"ดูกรพ่อนักการ ! พวกพราหมณ์และคฤหบดีชาวเมืองของเราพากันออกจากเมืองเป็นหมู่ ๆ บ่ายหน้าไปทางทิศอุดรดังที่เราได้เห็นอยู่นี้ เขาจะไปทำอะไรกัน"

"มีเรื่องอยู่พระเจ้าข้า" นายนักการผู้นั้นกราบทูล "คือว่ามีพระสมณะรูปหนึ่ง มีนามว่า**พระกุมารกัสสปเถระ** ซึ่งเป็นสาวกของพระสมณโคดม เที่ยวจาริกไปในโกศลชนบทพร้อมกับบริวารซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูปได้มาถึงเสตัพยะนครของเรานี้แล้ว และบัดนี้กำลังพักอยู่ ณ ป่าไม้สีเสียดด้านทิศอุดรแห่งพระนคร พราหมณ์และคฤหบดีชาวเมืองเราต่างก็พากันเข้าไปหาท่านพระกุมารกัสสปเถระผู้นั้น ทั้งนี้ก็ด้วยมีกิตติศัพท์ระบือลือกันไปทั่วว่า ท่านพระกุมารกัสสปเถระองค์นี้ เป็นบัณฑิตมีปัญญาเฉียบแหลม เป็นพหูสูต มีถ้อยคำอันวิจิตร มีปฏิภาณดีเป็นทั้งพุทธบุคคล เป็นทั้งอรหันต์ เหล่าชนจึงพากันไปหาเป็น

อันมาก พระพุทธเจ้าข้า”

“ถ้าเช่นนั้น เจ้าจงรีบไปบอกคนพวกนั้น” พระเจ้าปายาสิราชตรัสอย่างไม่ค่อยพอพระทัยนัก

“เจ้าจงไปบอกเขาว่าให้รออยู่ก่อน พระเจ้าปายาสิจะไปหาพระกุมารกัสสปเถระด้วย จะได้พูดจาให้รู้เรื่องรู้ราวกันเสียที นี่พระกุมารกัสสปเถระคงสอนว่า โลกหน้ามี สัตว์ผู้ผุดเกิดมี ผลกรรมที่ทำดีทำชั่วมีเป็นแน่ หมู่ชนจึงได้เลื่อมใส ความจริงไม่มีดอก โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดก็ไม่มี ผลกรรมที่ทำดีทำชั่วก็ไม่มี สอนกันไปอย่างนั้นเอง” ทรงพึมพำในตอนท้ายคล้ายรำพึงโดยไม่ทรงนึกถึงว่านายนักการนั้นมันจะฟังหรือไม่

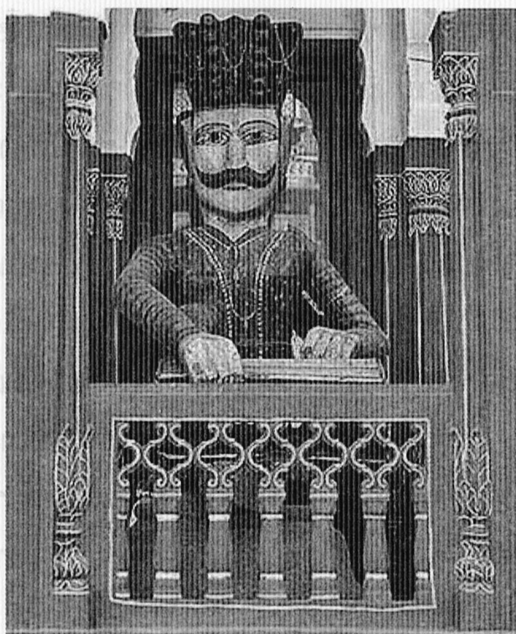
ฝ่ายนายนักการรับพระโองการในพระเจ้าปายาสิแล้ว ก็รีบเร่งเข้าไปหาพราหมณ์และคฤหบดีชาวเมืองเสตัพยะนั้น แล้วป่าวร้องว่า “ท่านทั้งหลาย ! เจ้าเหนือหัวของเรารับสั่งว่าให้รออยู่ก่อน พระองค์จะเสด็จเข้าไปหาท่านพระกุมารกัสสปเถระกับพวกเราด้วย” ประชาชนได้สดับคำประกาศนั้น ต่างก็พากันคอยรออยู่ และเมื่อพระเจ้าปายาสิผู้สำคัญตนว่าเป็นคนฉลาดแต่งพระองค์เสร็จแล้ว ก็เสด็จออกมาเชิญชวนพราหมณ์และคฤหบดีประชาชนที่รออยู่นั้น พากันเข้าไปหาท่านพระกุมารกัสสปเถระยังป่าไม้สีเสียด เมื่อได้รับเถรปฏิสันถารด้วยดีแล้ว พระองค์ก็ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นได้โอกาสจึงเริ่มสนทนา โดยทรงประกาศทิฐิแห่งตนออกมาก่อนว่า

"ท่านกัสสป ! โยมมีวาทะอย่างนี้ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลกรรมที่ทำดีทำชั่วไม่มี"

"ขอถวายพระพร ทำไมจึงเห็นเช่นนั้นไปเล่า มหาบพิตร" องค์อรหันต์พระกุมารกัสสปเถระถามขึ้น

"ก็เพราะโยมได้ค้นคว้าทดลอง จนได้ผลสำเร็จมาแล้วนะซิ ท่านกัสสป"

"มหาบพิตร ทรงทดลองอย่างไร ขอถวายพระพร" ท่านพระกุมารกัสสปเถระทูลถามขึ้นอีก ท่านพระยานักวิจัยค้นคว้าจึงทรงเล่าถึงการทดลองของพระองค์ดังต่อไปนี้



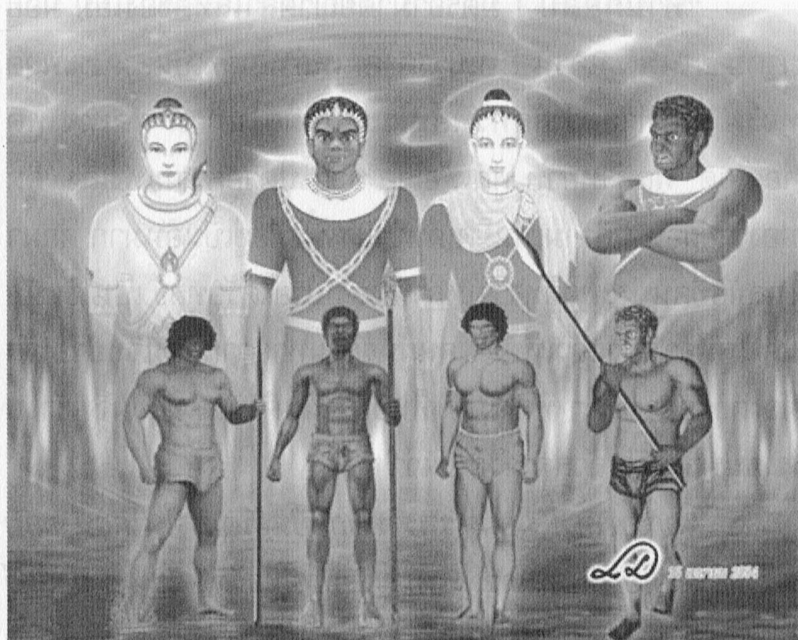
ไม่ได้รับอนุญาต



"ท่านกัสสป ! มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตของโยม มีอยู่มากมายในพระนครนี้ ก็ในบรรดาคนเหล่านั้นผู้ที่เป็นคนประพฤติทุจริต คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ มากไปด้วยความเพ่งเล็ง คิดปองร้ายผู้อื่น มีความเห็นผิด คนชั่วเช่นนี้ก็มีอยู่เป็นอันมาก ต่อมาในสมัยที่คนประพฤติทุจริตเหล่านั้นเจ็บป่วยได้รับทุกข์ เป็นไข้หนัก โยมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คนผู้นี้จักไม่หายจากการเจ็บป่วย จักต้องตายอย่างแน่ๆ ทั้งหมอก็เห็นอย่างนั้นดังนี้แล้ว โยมจึงเข้าไปหาคนพวกนั้นแล้วกล่าววิงวอนว่า

"ดูกรท่าน ! มีสมณะพราหมณ์เป็นอันมากในโลกนี้ ชอบพร่ำสอนอยู่เป็นนักหนาว่า คนประพฤติทุจริต เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ก็ท่านเป็นคนประพฤติอกุศลกรรมดังกล่าวนั้นมาก็มาก ถ้าหากถ้อยคำที่พวกสมณะพราหมณ์พากันพร่ำสอนนั้นเป็นจริง ตัวท่านตายแล้ว จักต้องไปเกิดใน อบาย ทุคติ วินิบาต และนรก อย่างแน่นอน ทีนี้ ถ้าท่านตายไปเกิดในอบายจริงๆ แล้ว ขอท่านจงกรุณามาบอกแก่เราสักหน่อยเถิด จะบอกด้วยวิธีใดๆ ก็ได้ จะ





เป็นคุณแก่เราอย่างล้นเหลือ และขอท่านได้โปรดทราบไว้ด้วยว่า ตัวท่านนี้ เรามีความเชื่อถือ มีความไว้วางใจเป็นยิ่งนัก สิ่งใดที่ท่านได้เห็นและมาบอกเรา สิ่งนั้นจักเป็นเหมือนดังเราเห็นเอง"

"ครั้นได้ฟังคำดังนี้แล้ว คนบาปเหล่านั้น ก็ยินดีรับคำของโยมทุกคนไป แต่พอเขาตายไปแล้ว ก็เงียบหายไปทุกคนเลยทีเดียว จะได้มาบอกแก่โยมด้วยตนเอง หรือส่งทูตมาบอกก็หาไม่ ท่านกัสสปเจ้าข้า ! โดยเหตุผลเช่นนี้โยมจึงได้วินิจฉัยตกลงใจอย่างแน่นอนว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดก็ไม่มี ผลกรรมที่ทำดีทำชั่วก็ไม่มี"

"ขอถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ! มหาบพิตรจะสำคัญ ความข้อนี้เป็นไฉน" ท่านพระกุมารกัสสปเถระ กล่าวขึ้นหลังจากที่ได้ฟังท่านพระเจ้าปายาสิตรัสมายืดยาว

"คือว่า ราชบุรุษจับโจรร้ายมีความผิดได้ แล้วนำเอามาแสดงแก่มหาบพิตรว่า ขอเดชะ พระอาชญาไม่พ้นเกล้า เจ้าคนนี้มันเป็นโจรสันดานร้าย มีความผิดต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทขั้นอุกฤษฏ์ ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงปรารถนาจะลงอาชญาอย่างใดแก่โจรผู้นี้ก็ขอได้ตรัสอาชญานั้นเถิด" แต่พอมหาบพิตรได้ทรงสดับดังนั้น จึงตรัสบอกพวกราชบุรุษนั้นว่า "ถ้าเช่นนั้น พวกเจ้าจงเอาเชือกชนิดเหนียวที่สุดมามัดบุรุษนี้ ให้มีมือไพล่หลังอย่างมั่นคงแล้วกล้อนศีรษะพาเที่ยวตระเวนไปตามถนนทุกถนน ตามตรอกทุกตรอก พร้อมกับตีฆ้องป่าวร้องไปด้วย ครั้นพาตระเวนประจานพอควรแก่การณ์แล้วจึงพาไปตัดศีรษะเสียที่ตะแลงแกง ทางทิศ

ทักษิณแห่งพระนคร" พวกราชบุรุษพอได้รับพระโองการเช่นนั้น จึงจับโจรมัดมือไพล่หลังอย่างแน่นหนาแล้ว จัดการกล้อนศีรษะ พาตระเวน ประจานไปจนทั่ว แล้วจึงนำไปให้นั่งที่ตะแลงแกงเพื่อจักทำพิธีการลงโทษต่อไป และในขณะนั้นเอง เจ้าโจรผู้มีสันดานร้าย จึงค่อยขอร้องแก่นายเพชฌฆาตว่า

"ท่านเพชฌฆาตเจ้าขา ! ขอท่านนายเพชฌฆาต จงอนุญาตให้ข้าพเจ้าเป็นอิสระเสียสักชั่วครู่ ข้าพเจ้าจะไปแจ้งแก่ญาติมิตรในบ้านหรือในเมืองโน้นเสียก่อนแล้วจึงมาให้ท่านฆ่า ขอได้กรุณาเถิด ข้าพเจ้าจะมาจริง ๆ"

"เมื่อโจรร้ายอ้อนวอนอยู่อย่างนี้ นายเพชฌฆาตผู้ทำตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด จักอนุญาตผ่อนผันให้ไหมเล่า มหาบพิตร"

"ท่านกัสสป ! นายเพชฌฆาตผู้เกรงอยู่แก่ความผิด จักอนุญาตให้ได้อย่างไรเล่า โดยที่แท้ เขาย่อมจักตัดศีรษะโจรร้ายผู้กำลังอ้อนวอนอยู่ทีเดียวนะท่าน"พระเจ้าปายาสิตรัสตอบ

องค์พระอรหันต์กุมารกัสสป จึงถวายพระพรต่อไปว่า

"ขอถวายพระพรมหาบพิตร ! โจรผู้ถูกตัดศีรษะนั้นเป็นมนุษย์ ยังไม่ได้รับความผ่อนผันจากนายเพชฌฆาตซึ่งเป็นมนุษย์ด้วยกัน ให้ไปแจ้งแก่ญาติสนิทมิตรสหายในบ้านหรือในนิคม โดยที่แท้ ย่อมจักถูกลงโทษรับทัณฑ์ในทันใด อุปมานี้ฉันใด มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตของมหาบพิตร ซึ่งเป็นคนประพฤติชั่วกระทำอกุศลกรรม ที่มหาบพิตรเฝ้าอุตสาห์สั่งไปในขณะที่เขากำลังจวน

จะตายและเขาก็รับคำนั้น ครั้นเขาตายไปแล้ว และไปบังเกิดในนรก เขาจักได้รับความผ่อนผันจากนายนิรยบาลละหรือ แม้เขาจะอ้อนวอนอยู่ว่า

“*ท่านนายนิรยบาลเจ้าขา ! ขอท่านนายนิรยบาลจงรอก่อน* จงรอให้ข้าพเจ้าไปบอกแก่พระเจ้าปายาสิก่อนว่า โลกหน้ามี *เหล่าสัตว์ผู้ผุดเกิดมี ผลกรรมที่ทำดีทำชั่วมี ดังนี้แล้ว ข้าพเจ้าจะกลับมาให้ท่านลงโทษในภายหลัง*

อย่างนี้ นายนิรยบาล ย่อมจะไม่ยอมผ่อนผันเป็นอันขาด โดยที่แท้ย่อมจักทำการลงโทษให้สมกับความชั่วของตัวที่ได้ก่อไว้นั่นปะไรเล่า มหาบพิตร.”





ไม่อยากมาบอก



พระเจ้าปายาสิราช ได้ฟังเถรวาจากล่าวแก้ ก็ยังไม่ยอมแพ้ จึงกล่าวต่อไปว่า

"ท่านกัสสป ! ท่านกล่าวเช่นนั้น ก็สมควรอยู่ แต่โยมยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ใคร่จะเสนอท่าน

คือว่า บรรดาญาติสาโลหิตมิตรอำมาตย์ของโยมในพระนครนี้ ก็มีอยู่เป็นอันมาก ที่เป็นผู้ประกอบกรรมอันเป็นกุศล เขาเป็นคนงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม งดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ไม่มากไปด้วยความเพ่งเล็ง ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น มีความเห็นชอบ สมัยต่อมาเขาเหล่านั้นป่วย ได้รับความทุกข์ เป็นไข้หนัก ข้าพเจ้าได้พิจารณาเห็นว่า บัดนี้ เขาจักไม่หายจากเจ็บป่วย จักต้องขาดใจตายเป็นแน่แท้แล้ว ทั้งหมอก็เห็นอย่างนั้นด้วย โยมจึงค่อย ๆ เข้าไปหาเขาแล้วเฝ้าวิงวอนว่า

"ดูกรท่าน ! มีสมณะพราหมณ์พวกหนึ่ง ซึ่งจะมีความมุ่งหมายอะไรก็ไม่ทราบ ได้เที่ยวสั่งสอนมนุษย์ทั้งหลายอย่างนี้ว่า บุคคลที่ประกอบกองการกุศล และงดเว้นจากบาปกรรมเช่น การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ตายไปแล้วจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ก็ตัวท่านนี้ เป็นคนประพฤติดีงาม ได้ประกอบกุศลกรรมต่างๆ มามาก ถ้าหากถ้อยคำที่พวกสมณะพราหมณ์พากันพร่ำสอนนั้นเป็นความจริง ตัวท่านจักต้องเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์แน่นอน ที่นี้หากว่า ถ้าท่านตายไปแล้ว และได้มีโอกาสไปอุบัติบังเกิดเป็นเทพยดา เสวยสุขสมบัติ ณ สวรรค์ชั้นฟ้าจริงดังที่สมณะพราหมณ์พวกนั้นสั่งสอนแล้ว ขอท่านจงได้กรุณากลับมาบอกแก่เราสักหน่อยเถิด จะบอกด้วยวิธีใดๆ ก็ได้ จะเป็นบุญคุณแก่เราอย่างยิ่งล้นเหลือ และขอท่านได้โปรดทราบไว้ด้วยว่า อันตัวท่านนี้เรามีความเชื่อถือ มีความไว้วางใจเป็นที่สุด สิ่งใดที่ท่านได้เห็นและมาบอกแก่เรา สิ่งนั้นจะเป็นเหมือนตัวเรานี้ได้เห็นเอง”

ครั้นได้ฟังคำที่สั่งดังนี้แล้ว คนดีมีใจเป็นกุศลเหล่านั้น ก็ยินดีรับคำโยมทุกคนไป แต่ว่าพอเขาตายไปแล้ว ก็เห็นเงียบหายไปทุกคน จะได้มาบอกโยมด้วยตนเอง หรือส่งทูตมาบอกแต่สักคนก็ไม่มี คอยหายๆ อยู่อย่างนี้ ฉะนั้น โยมจึงได้วินิจฉัยตกลงใจอย่างแน่นอนว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดก็ไม่มี ผลของกรรมดีกรรมชั่วก็ไม่มีนะท่านกัสสป”

“ก็น่าฟังอยู่ มหาบพิตร แต่อาตมภาพใคร่จะให้มหาบพิตรตั้งพระทัยสดับความข้อนี้บ้าง” พระกุมารกัสสปกล่าวขึ้นหลังจากที่ได้สดับถ้อยคำของท่านพระเจ้าปายาสิจบลงแล้วและกล่าวต่อไปว่า

“ขอถวายพระพร สมมติว่า มหาบพิตรได้ไปเห็นบุรุษผู้

หนึ่ง ซึ่งจมอยู่ในหลุมคูถจนมิดศีรษะ มีพระทัยกรุณา รับสั่งพวกราชบุรุษให้จัดการช่วยเหลือบุรุษผู้เคราะห์ร้ายขึ้นจากหลุมคูถ แล้วช่วยกันเอาซี่ไม้ไผ่ขูดคูถออกจากกายบุรุษนั้นให้หมดจด เสร็จแล้วจึงเอาดินสีเหลืองมาขัดสีกายจนครบ ๓ ครั้ง เอาน้ำนมมาชโลมทา แล้วกระทำการลูบไล้ด้วยจุณอย่างละเอียดให้ผุดผ่องจรครบอีก ๓ ครั้ง ครั้นแล้วจึงช่วยกันแต่งผมและโกนหนวดเสียให้เรียบร้อยพองาม นำพวงดอกไม้เครื่องลูบไล้และผ้าซึ่งล้วนแต่มีราคามากเข้าไปให้บุรุษนั้นสวมใส่ เสร็จแล้วจึงเชื้อเชิญเขาขึ้นไปบนปราสาท บำรุงด้วยกามคุณทั้ง ๕ ให้เป็นที่เปรมใจยิ่งนัก ในกรณีนี้อาตมภาพใคร่จักขอถามมหาบพิตรสักหน่อยว่า บุรุษนั้นซึ่งบัดนี้ประดับประดาไปด้วยอาภรณ์แก้วมณีอันมีค่า พรั่งพร้อมไปด้วยกามคุณทั้ง ๕ บำเรออยู่ จิตใจเขายังจักมีความประสงค์ที่จะไปจมหลุมคูถมิดศีรษะอยู่อีกหรือไม่เล่า"

"ใครจะโง่อย่างนั้นเล่า ท่านกัสสป"

"เพราะเหตุดังฤๅ"

"เพราะว่า หลุมคูถนั้นมันไม่สะอาด ทั้งนับได้ว่ามันไม่สะอาดจริง ๆ ทั้งมีกลิ่นเหม็น ทั้งนับได้ว่ามีกลิ่นเหม็นจริง ๆ ทั้งน่าเกลียด ทั้งนับได้ว่าน่าเกลียดจริง ๆ ทั้งปฏิกูลทั้งนับได้ว่าปฏิกูลจริง ๆ"

"เหมือนกันนั่นเอง มหาบพิตร" พระกุมารกัสสปถวายพระพร "พวกมนุษย์เป็นผู้ไม่สะอาด ทั้งนับได้ว่าไม่สะอาดจริง ๆ ทั้งมีกลิ่นเหม็น ทั้งนับได้ว่ามีกลิ่นเหม็นจริง ๆ ทั้งน่าเกลียด ทั้งนับ

ได้ว่าน่าเกลียดจริงๆ ทั้งปฏิกูล ทั้งนับได้ว่าปฏิกูลจริงๆ ปรากฏแก่เหล่าเทพยดาทั้งหลาย กลิ่นมนุษย์ย่อมฟุ้งไปในเทพยดาตลอด ๑๐๐ โยชน์ ก็บรรดามิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตของมหาบพิตรซึ่งเป็นคนดีมีกุศลกรรมที่ตนได้ทำไว้ เมื่อตายจากมนุษย์ไปผุดเกิดเป็นเทพยดา ณ สวรรค์เมืองฟ้าแล้ว การที่เขาจักคิดว่าเราจักไปบอกพระเจ้าปายาสิมนุษย์ผู้อยากรู้นั้น แล้วประสงค์จะมาบอกพระองค์ตามที่รับสั่ง ย่อมเป็นการยากนักหนา

มีอุปมาเหมือนบุรุษผู้ขึ้นจากหลุมคูถแต่งตัวเรียบร้อยสวยงาม มีความสุขด้วยกามคุณแล้วไม่ประสงค์จะตกลงไปในหลุมคูถอันมีกลิ่นเหม็นร้ายกาจอีก ฉะนั้น

เข้าพระทัยหรือยังเล่า มหาบพิตร”



มาบอกไม่ทัน



พระเจ้าปายาสิ ผู้มากไปด้วยปัญญา ครั้นได้ฟังเถรวาจารกล่าวแก้เช่นนั้น ก็ทรงนิ่งตรองอยู่ชั่วครู่ แล้วก็ตรัสต่อไปว่า

"ท่านกัสสป ! ท่านกล่าวมาก็ชอบกลอยู่ แต่โยมอยากจะรู้อีกสักประการหนึ่ง คือว่า

เมื่อโยมได้เห็นญาติสาโลหิตมิตรอำมาตย์ ผู้ที่เขาประกอบคุณงามความดีมีใจเป็นกุศลดังกล่าวมาแล้วนั้น เขาเป็นไข้ไม่มีหวังจะรอดได้แน่แล้ว ทั้งหมอก็ลงความเห็นอย่างนั้นโยมก็เข้าไปหาเขาแล้วค่อย ๆ กล่าววิงวอนว่า

"ดูกรท่าน ! มีสมณะพราหมณ์พวกหนึ่ง ซึ่งชอบสั่งสอนมวลมนุษย์โดยเอาสุคติโลกสวรรค์เข้ามาเป็นเครื่องล่อว่าบุคคลที่ประกอบการกุศล และงดเว้นจากบาปกรรมเช่นฆ่าสัตว์ลักทรัพย์เป็นอาทิแล้ว ครั้นตายไป จักได้เกิดเป็นเทวดา ณ สุคติโลกสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นต้น ก็ตัวท่านนี้ เป็นคนประพฤติดีงามได้ประกอบการกุศลต่าง ๆ มามากหากว่าถ้อยคำที่สมณะพราหมณ์เหล่านั้น พากันพร่ำสอนเป็นความจริง ตัวท่านจักต้องได้ไปเกิด ณ สรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นต้นแน่ ๆ ฉะนั้น ถ้าท่านตายลงใน

ครั้งนี้ และได้มีโอกาสไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์จริงแล้ว ขอท่านได้กรุณากลับมาบอกแก่เราสักหน่อยเถิด จะมาบอกด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ จะเป็นบุญคุณแก่เราอย่างล้นเหลือ เราเชื่อและไว้วางใจท่านเป็นที่สุด"

ครั้นได้ฟังคำที่สั่งดังนี้แล้ว คนดีมีใจเป็นกุศลเหล่านั้น ก็ยินดีรับคำของโยมทุกคนไป แต่ว่าพอเขาตายไปแล้ว โยมก็ได้แต่คอยหาย ๆ เป็นเสียอย่างนี้ทุกรายไป เขาจะได้มาบอกแก่โยมด้วยตนเอง หรือจะส่งทูตมาบอกแต่สักคนก็ไม่มี ฉะนั้น โยมจึงได้วินิจฉัยตกลงใจอย่างแน่วแน่ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดอีกก็ไม่มี และผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วก็ไม่มี

"ขอถวายพระพร อย่าเพิ่งสรุปความเอาง่าย ๆ ดังนั้นมหาบพิตร" สาวกสมเด็จพระพิชิตมารปรามขึ้น แล้วอธิบายถวายต่อไปว่า "ขอมหาบพิตร จงตั้งพระทัยสดับความดังต่อไปนี้ให้จงดีเถิด ขอถวายพระพร"

"๑๐๐ ปีของมนุษย์เรานี้ เป็นวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ซึ่งเป็นวันคืนทิพย์แห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ๓๐ ราตรี โดยราตรีนั้นเป็น ๑ เดือนทิพย์ ๑๒ เดือนโดยเดือนทิพย์นั้น เป็น ๑ ปีทิพย์ ๑,๐๐๐ ปีทิพย์จึงเป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นดาวดึงส์"

"ทีนี้ มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตและบริวารชนในมหาบพิตร ที่เป็นคนเว้นจากการฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ประพฤติผิดในกามพูดเท็จ ดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท

ครั้นเขาตายจากมนุษยโลกนี้แล้ว ได้มีโอกาสไปอุบัติเกิดเป็นเทพยดาณสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็ย่อมจะต้องตื่นตะลึงด้วยทิพยสมบัติวิเศษอันตนเพิ่งได้ใหม่ ๆ ไปก่อนเป็นธรรมดา แม้พวกเขาจะระลึกถึงคำสั่งของพระองค์ได้ ก็ย่อมมีใจคิดผัดผ่อนตามประสาผู้เพิ่งได้รับความสุขว่า *"รอไปอีก ๒-๓ วันก่อนเราจึงจักย้อนลงไปบอกแก่พระเจ้าปายาสิ เพื่อให้พระองค์ทรงทราบว่า ผลกรรมดีนั้นย่อมส่งผลดีให้จริง ๆ ดังสมณะพราหมณ์ท่านได้สั่งสอนไว้ไม่ผิดเลย"* เมื่อเป็นดังนี้แล้ว มหาบพิตรจะคอยรับคำบอกเล่าของพวกเขาได้ไหมเล่า"

"เอาอะไรมาพูด ท่านกัสสป ! กว่าพวกเขาจะมาบอกข้าพเจ้าก็เห็นจักตายไปนานแล้ว เท่าไรนะ ที่ท่านกัสสปว่ามาว่า ๑๐๐ ปี เป็นวันหนึ่งกันคืนหนึ่งของพวกเขามิใช่หรือ แล้ว ๒-๓ วันของเขาก็คงเป็น๒๐๐-๓๐๐ปีอย่างนี้โยมจะรอคอยคำบอกเล่าของเขาได้อย่างไรไหวเล่า" พระเจ้าปายาสิตรัสแล้ว ก็นิ่งอึ้งอยู่





เทวดามีจริง



หลังจากทรงนิ่งอึ้งไปชั่วครู่แล้ว พระเจ้าปายาสิราชเจ้าเมืองเสตัพยะ ก็เหมือนกับจะทรงนึกถึงอะไรขึ้นได้ประการหนึ่ง จึงทรงเอื้อนเอ่ยตรัสแก่พระเถรเจ้าว่า

"ท่านกัสสป ! ที่ท่านว่ามาเมื่อครู่นี้ ก็น่าจะเชื่อถืออยู่แต่โยมนี้ให้สงสัยเป็นนักหนาว่า พวกเทวดามีจริงหรือ แล้วก็ที่ท่านว่า เทวดาชั้นดาวดึงส์มีอายุเท่านี้เท่านั้น อย่างคล่องๆ ปากนั่นน่ะใครเป็นคนบอกแก่ท่านเล่า หรือพูดเอาเอง บอกตรงๆ ว่าโยมไม่เชื่อเลย"

"ก็ใครเขาไปบังคับให้มหาบพิตรเชื่อเล่า" พระเถรเจ้ากล่าวขึ้นทันใด แล้วถวายพระพรต่อไปอีกว่า

"ขอถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ! มหาบพิตรจะสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน คือว่า ยังมีบุรุษผู้หนึ่งตาบอดแต่กำเนิด ตั้งแต่เกิดมาเขาไม่เคยเห็นรูปสีดำ สีเขียว สีขาว สีเหลือง สีแดง รูปที่เรียบและไม่เรียบ ดวงดาว พระจันทร์ พระอาทิตย์ เป็นต้น เขาไม่เคยเห็นสิ่งเหล่านี้เลย ทีนี้ เขาจะพึงพูดว่า "พระจันทร์ พระอาทิตย์ สีเขียว สีแดงไม่มี และผู้ที่เห็นสิ่งเหล่านี้ก็ไม่มี เราไม่รู้

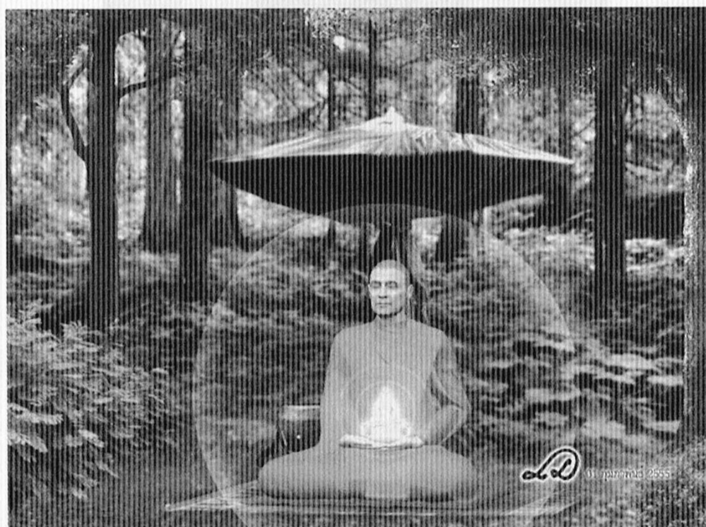
เราไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้น สิ่งเหล่านี้จึงไม่มี” บุรุษตาบอด*ผู้นำสงสารคนนั้น จะพึงพูดอย่างนี้ได้ไหมเล่ามหาบพิตร”*

“จะปฏิเสธส่งเดชไปอย่างนั้นได้ที่ไหนเล่า ท่านกัสสป ! เพราะว่าสิ่งเหล่านั้นมีอยู่โดยแท้ และผู้มีตาดี เขาก็พากันเห็นสิ่งเหล่านั้นกันทั่วไป เจ้าบอดโง่จะมาพูดปฏิเสธไปคนเดียวอย่างนี้ใช้ไม่ได้” พระเจ้าปายาสิตรัสด้วยความซื่อ

พระเถรเจ้า ก็เลยถือโอกาสถวายพระพรว่า

“องค์มหาบพิตรเองนี่แหละ ก็ย่อมปรากฏเป็นเหมือนคนตาบอดโง่นั่นเอง เพราะพระองค์ทรงปฏิเสธสิ่งที่ไม่รู้ไม่เห็นว่าเทวดาไม่มี ไม่เชื่อว่าเทวดาชั้นดาวดึงส์มีอายุยืนเท่านั้นเท่านี้ดังประกาศโผงผางออกมาเมื่อครู่นี้นั้น อันที่จริงเทวดาชั้นดาวดึงส์มีอยู่และก็มีอายุยืนดังที่กำหนดไว้นั้น แต่สภาพที่ว่ามานี้ จะพึงเป็นสภาพที่มหาบพิตรจักพึงเห็นด้วยมังสจักษุคือตาเนื้อธรรมดาก็หามิได้”

“สมณะพราหมณ์พวกใด พอใจเสพเสนาสนะอันสงัดซึ่งอยู่ในป่า เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียรส่งตนไปแล้ว อนุโยคพยายามอยู่ในเสนาสนะนั้น ยังทิพยจักษุให้บริสุทธิ์ มีทิพยจักษุบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของสามัญมนุษย์แล้ว สมณะพราหมณ์พวกนั้นย่อมแลเห็นทั้งโลกนี้โลกหน้า และย่อมแลเห็นเหล่าสัตว์ผู้อุบัติขึ้นทั้งหลาย ก็โลกหน้า อันบุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยประการฉะนี้แหละมหาบพิตร หาเห็นได้ด้วยมังสจักษุดังที่มหาบพิตรเข้าพระทัยก็หาไม่ ขอถวายพระพร”





รอผลที่สุกเอง



พระเจ้าปายาสิราชที่ถูกเปรียบว่าเหมือนคนตาบอด เมื่อได้สดับอรรถาธิบายดังนั้นแล้ว ก็ได้แต่ทรงนิ่งอึ้งอยู่ครู่หนึ่ง จึงทรงกล่าวขึ้นว่า

"ท่านกัสสป ! ข้อความที่ท่านกล่าวมานั้นก็น่ารับฟังไว้พิจารณา แต่โยมยังไม่เชื่อสนิทใจนัก เพราะโยมให้นึกขึ้นได้ในบัดนี้เอง คือ

โยมได้เห็นสมณะพราหมณ์ในโลกนี้ ซึ่งเป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ตลอดชีวิตมีแต่ความดี ปรากฏว่าเป็นที่เคารพบูชาแห่งปวงชน เพราะเป็นผู้มีคุณธรรมสูง แต่มีชีวิตอยู่ในโลกมีความสุขสบายน้อยกว่าโยมเป็นไหนๆ ถึงกระนั้นก็เห็นเขายังประสงค์จักมีชีวิตอยู่ ไม่ประสงค์จะตาย โยมมีความคิดเห็นว่า ถ้าท่านสมณะพราหมณ์ผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านั้น จักรู้แท้แน่แก่ใจว่า เมื่อเราตายไปจากโลกนี้แล้ว ผลแห่งคุณงามความดีของเรา จักส่งผลให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จักได้เสวยสุขในทิพยพิมานเป็นเทวดาแน่ๆ เมื่อรู้แท้ดังนี้แล้ว จะอยู่เป็นมนุษย์ให้ลำบาก

ต่อไปทำไมเล่า ทำไมไม่รีบดื่มยาพิษ หรือนำเอาศาสตรามาเชือด หรือนำเชือกมาผูกคอตาย หรือกระโจนลงไปในเหวเพื่อจะได้รีบตายแล้วไปเสวยสุขอยู่ ณ สรวงสวรรค์เร็วๆ แต่การที่สมณะพราหมณ์เหล่านั้น ยังประสงค์จักมีชีวิตอยู่ ยังไม่ประสงค์จะตาย สู้อุตสาห์ทรมานกายเป็นคนอยู่ในมนุษยโลกนี้ ก็น่าที่จะเป็นเพราะว่า ตนไม่ค่อยแน่ใจว่าเมื่อตัวตายไปแล้ว จักได้เสวยสุขเป็นเทวดาอย่างนี้ดอกกระมัง นี่แหละ ที่โยมยังสงสัยอยู่ในขณะนี้ท่านกัสสป"

แลเห็นรอยยิ้มน้อย ๆ ที่ปรากฏอยู่บนวงพักตร์ของท่านเจ้าของปัญหาพระมหาเถรเจ้าก็ทราบว่าพระเจ้าปายาสิเกิดความภาคภูมิใจในปัญหาที่ตนถามมานี้เป็นนักหนา จึงบังเกิดความกรุณาแล้วกล่าวว่า

"ขอถวายพระพร มหาบพิตรทรงคิดได้ดังนั้น ก็นับว่าเป็นคนช่างคิดเอาการอยู่ เป็นผู้มากไปด้วยจินตนาการเหลือหลาย แต่อาตมภาพใคร่จักให้มหาบพิตรตั้งพระทัยสดับเรื่องราว ที่อาตมภาพจะยกมากล่าวดังต่อไปนี้ให้จงดี" คือ

แต่ปางหลัง ยังมีพราหมณ์ผู้หนึ่งมีภรรยา ๒ คน ภรรยาคนแรกมีบุตรอายุได้ ๑๐ ปี แล้วก็ตายจากไป ภรรยาคนใหม่กำลังตั้งครรภ์จวนจะคลอด ในเวลานั้นก็ให้บังเอิญเกิดมีอันเป็น คือพราหมณ์นั้นได้ทำกาละตายไป มาณพอายุได้ ๑๐ ขวบ จึงพูดแก่แม่เลี้ยงว่า

"แม่จ๋า ! ทรัพย์ข้าวเปลือกเงินทองทั้งหมดนั้น ต้องเป็นของฉัน แม่หามีส่วนอะไรในทรัพย์สมบัติเหล่านั้นไม่ ขอแม่จงมอบมรดกซึ่งเป็นของบิดาให้แก่ฉันเถิด"

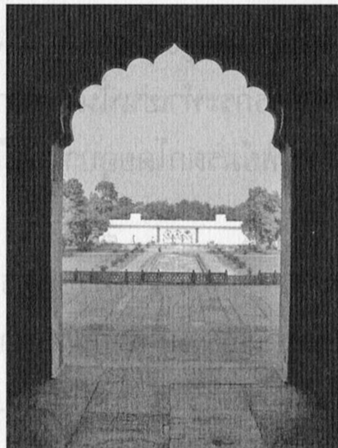
แม่เลี้ยงจึงกล่าวว่า

"เจ้าพูดอะไรอย่างนั้น เจ้าพูดยังไม่ถูก ที่ถูกนั้นเจ้าต้องรอไปก่อน รอจนกว่าแม่จะคลอดน้องเจ้าเสียก่อน ถ้าน้องเจ้าที่คลอดออกมาเป็นชาย เขาจักได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นหญิงก็จะได้เป็นบาทบริจาริกาของเจ้า"

เจ้ามาณพได้ฟังดังนั้น ก็หาเชื่อถ้อยฟังคำไม่ ได้พูดจารบเร้าเหมือนอย่างเดิมวันแล้ววันเล่า นางแม่เลี้ยงขัดใจขึ้นมาจึงถือมีดเข้าไปในห้องน้อยแล้วทำการแหวะท้องของตนเอง เพื่อจะทราบว่าบุตรในท้องนั้นเป็นหญิงหรือชาย นางได้ทำลายชีวิตตนชีวิตบุตรในครรภ์ด้วยการกระทำเช่นนั้น เพราะนางเป็นคนเขลาไม่ฉลาด ต้องการได้ทรัพย์มรดกโดยอุบายอันไม่แยบคาย อุปมาข้อนี้ฉันใด

ขอถวายพระพร ! หากว่ามหาบพิตรจะเกณฑ์ให้สมณะพราหมณ์ ผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม พากันรีบฆ่าตัวตาย เพื่อจะได้ทิพยสมบัติในสุคติโลกสวรรค์เร็ว ๆ ก็เหมือนกับจะเกณฑ์ให้สมณะพราหมณ์เหล่านั้น เป็นผู้โง่งมงาย เหมือนกับนางพราหมณีแม่เลี้ยง ที่เอามีดแหวะท้องตนเองตาย ดังเรื่องที่เล่ามา ก็แหละสมณะพราหมณ์ผู้รู้ดี ใครคนไหนเขาจะโง่ถึงปานนั้นเล่า

อนึ่ง ขอมหาบพิตรจงเข้าพระทัยเถิดว่า สมณะพราหมณ์ผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ย่อมจักเป็นผู้มีปรกติไม่บ่มผลที่ยังไม่สุกให้รีบสุก และผู้เป็นบัณฑิตย่อมรอผลอันสุกตามกาล อันชีวิตของสมณะพราหมณ์ผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ย่อมแปลกกว่าคนอื่นๆ คือว่าสมณะพราหมณ์ผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม ดำรงชีวิตอยู่สิ้นกาลนานเท่าใด ท่านย่อมประสบบุญมากเท่านั้น และปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่คนเป็นอันมาก อาตมภาพกล่าวดังนี้เข้าพระทัยดีหรือไม่เล่ามหาบพิตร" องค์พระอรหันต์กล่าวถามขึ้นในตอนท้าย



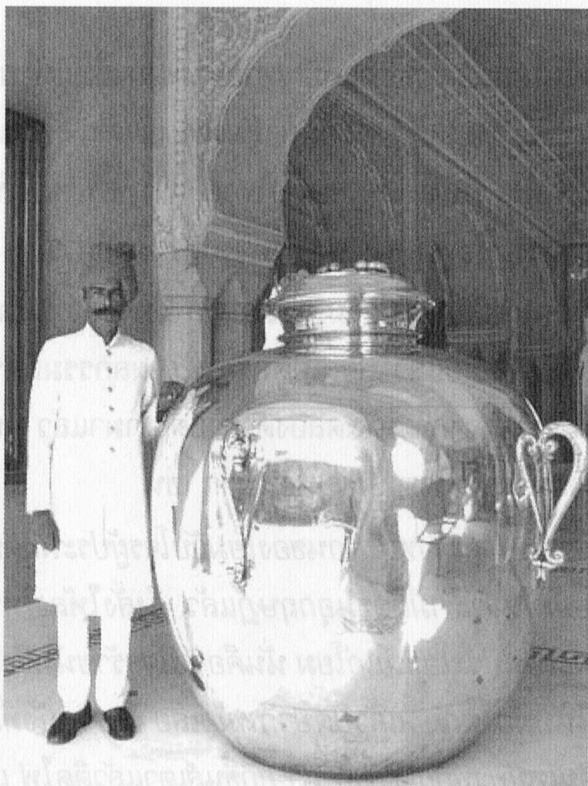
ความพยายามของพระเจ้าปายาสิราช



ครั้นได้สดับคำกล่าวแก้ปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง แห่งพระกุมารกัสสป สาวกแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฉะนี้ ท่านพระยานักคิดคนสำคัญ ก็บังเกิดความพอใจอยู่ แต่เพื่อที่จะรู้ให้กระจ่างในปัญหาต่าง ๆ อันตนสงสัยมานานจึงกล่าวขึ้นอีกว่า

"ท่านกัสสป ! ความที่โยมอยากจะทราบว่า โลกหน้ามีหรือไม่ สัตว์ที่ตายแล้วไปผุดเกิดหรือไม่ ผลกรรมดีกรรมชั่วมีจริงหรือไม่ นอกจากจะได้ทดลองด้วยวิธีดังว่ามาแล้ว โยมยังได้ทดลองด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก เช่น

คราวหนึ่ง เจ้าพนักงานของโยมจับโจรผู้ประพฤติชั่วหยาบมาได้ โยมเห็นว่าเขามีผิดขั้นอุกฤษฏ์แล้ว จึงสั่งให้ลงโทษโดยวิธีที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่โยม นั่นคือจับโจรร้ายนั้นซึ่งยังมีชีวิตอยู่ใส่ลงในหม้อใหญ่ แล้วปิดปากหม้อเสีย เอาหนังที่ยังสดรัดแล้วเอาดินเหนียวพอกเข้าให้หนา ยกขึ้นสู่เตาแล้วติดไฟ เมื่อคะเนว่าโจรนั้นตายแล้ว จึงสั่งให้ยกหม้อนั้นลงมากะเทาะดินออก แล้วแล้วเปิดปากหม้อ ค่อย ๆ ตรวจดูโดยหวังว่าบางทีจะได้เห็นชีวะของบุรุษนั้นออกมาบ้าง แต่พวกเราก็ต้องผิดหวังเพราะไม่ได้เห็นชีวะของเขาออกมาเลย เพราะอย่างนี้แหละ จึงเป็นเหตุให้โยมมี



ความเห็นอยู่ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลกรรมดี กรรมชั่วก็ไม่มี"

"ในกรณีนี้ อาตมาภาพใคร่จักขอถามมหาบพิตรบ้าง คือว่า มหาบพิตรเคยบรรทมกลางวันทรงพระสุบินเห็นสวนอันรื่นรมย์ ป่าอันน่ารื่นรมย์ พื้นที่และสระโบกขรณีอันน่ารื่นรมย์บ้างหรือไม่เล่า ขอถวายพระพร"

"เคยฝัน ท่านกัสสป"

"ในเวลานั้น นางพนักงาน หรือนางกุมารีที่ใกล้ชิดคอยเฝ้าอยู่งานปรนนิบัติมหาบพิตรมีอยู่บ้างไหม"

"มีซิ ท่านกัสสป และมีอยู่มากมายหลายคน"

"คนเหล่านั้น เห็นชีวะของมหาบพิตรเข้าหรือออกไปชมสถานที่ต่างๆ ที่ทรงพระสุบินเห็นบ้างหรือเปล่า"

"เปล่าเลย ท่านกัสสป"

"ขอถวายพระพร ! ก็คนเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ ยังมิได้เห็นชีวะของมหาบพิตรผู้ยังทรงพระชนมชีพอยู่ เข้าหรือออกไป ก็เหตุไฉนมหาบพิตรจักได้ทอดพระเนตรเห็นชีวะของผู้ทำกาละไปแล้วเข้าหรือออกอยู่เล่า ขอมหาบพิตรจงทรงใคร่ครวญดูให้ดีเถิด"

องค์พระอรหันต์พระกุมารกัสสป ครั้นมีเถรวาทีดังนี้แล้วก็นิ่งอยู่

ฝ่ายท่านพระยาผู้มากไปด้วยความพยายาม ก็ถามถึงเหตุผลในการทดลองของตนครั้งที่ ๒ ว่า

"ท่านกัสสป ! อีกคราวหนึ่ง โยมสั่งให้ลงโทษโจรร้ายผู้มีความผิดขั้นอุกฤษฏ์โดยวิธีดังนี้ คือ ให้เจ้าพนักงาน เอาตาชั่งมาชั่งโจรร้ายนั้นแล้ว เอาเชือกรัดคอให้ขาดใจตาย ครั้นเห็นว่าตายแน่แล้ว จึงเอาตาชั่งมาชั่งอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าเมื่อโจรร้ายนั้นยังมีชีวิตอยู่ ย่อมเบากว่า อ่อนกว่า แต่ว่าเมื่อตายแล้วกลับหนักกว่า กระด้างกว่า ไม่ควรแก่การงานกว่า อยากจะถามท่านกัสสปว่าที่เป็นดังนี้เพราะเหตุใด"

"ขอถวายพระพรบพิตรราชสมภาร ! เปรียบเหมือนบุรุษเอาตาชั่งชั่งก้อนเหล็กที่เผาไว้วันยังค่ำ ไฟติดทั่วลุกโพลงแล้ว ต่อเอาตาชั่ง ชั่งเหล็กนั้นซึ่งเย็นสนิทแล้ว ทั้ง ๒ ขณะนี้ ในขณะใดก้อนเหล็กนั้นจะเบากว่า อ่อนกว่าหรือควรแก่การงานกว่า คือว่าเมื่อไฟติดทั่วลุกโพลงอยู่แล้ว หรือว่าเมื่อเย็นสนิทแล้ว"

"ท่านกัสสป ! เมื่อใดก้อนเหล็กนั้น ประกอบด้วยไฟประกอบด้วยลม ไฟติดทั่ว ลุกโพลงแล้ว เมื่อนั้น จึงจะเบากว่าอ่อนกว่า ควรแก่การงานกว่า แต่เมื่อใดก้อนเหล็กนั้นไม่ประกอบด้วยไฟและไม่ประกอบด้วยลม เย็นสนิทแล้ว เมื่อนั้นจึงจะหนักกว่า กระด้างกว่า และไม่ควรแก่การงานกว่า"

"เหมือนกันนั่นเอง มหาบพิตร คือว่าเมื่อใด กายนี้ประกอบด้วยอายุ ไออุ่นและวิญญาณ เมื่อนั้น ย่อมเบากว่าอ่อนกว่าควรแก่การงานกว่า แต่ว่าเมื่อใด กายนี้ไม่ได้ประกอบด้วยอายุไออุ่นและวิญญาณ เมื่อนั้น ย่อมหนักกว่า กระด้างกว่าไม่ควรแก่

การงานกว่า ความจริงเป็นเช่นนี้ ขอถวายพระพร"

พระเถรเจ้า กล่าวจบแล้วก็นิ่งอยู่ ท่านพระยาผู้ครองนครเสตัพยะ จึงดำรัสถามถึงความสงสัยในการทดลองของตนครั้งที่ ๓ อีกต่อไปว่า

"ท่านกัสสป ! อีกคราวหนึ่ง โยมสั่งให้ลงโทษโจรร้ายซึ่งมีความผิดขั้นอุกฤษฏ์ โดยวิธีดังนี้ คือ สั่งให้ทำการทรมานโดยมิให้ผิวหนัง เนื้อ เอ็น กระดูกและเยื่อในกระดูกชอกช้ำ และเมื่อโจรนั้นเริ่มจะตาย ก็สั่งให้ผลักบุรุษนั้นให้หงายด้วยความหวังว่าบางทีจะเห็นชีวะของเขาออกมาบ้าง แต่พวกเราก็มิได้เห็นชีวะของเขาออกมาเลย แม้จะพลิกโจรร้ายผู้ใกล้จะตายนั้น ให้คว่ำลงให้นอนตะแคงข้างขวา ให้นอนตะแคงข้างซ้าย พยุงให้ยืนขึ้น จับเอาศีรษะลง ทุบด้วยฝ่ามือ ด้วยก้อนดิน ด้วยก้อนหิน ด้วยท่อนไม้ด้วยศัสตรา ลากมาข้างนี้ลากไปข้างโน้น ลากไปๆ มาๆ ด้วยความหวังว่าจะได้เห็นชีวะของเขาออกไปบ้าง แต่พวกเราก็ต้องผิดหวัง เพราะมิได้เห็นชีวะของเขาออกมาเลย ดูกรท่านกัสสปตาของเขาก็ดวงนั้น รูปก็อันนั้น แต่เขารู้แจ้งรูปายตนะด้วยตาไม่ได้ หูของเขาก็อันนั้น เสียงก็อันนั้น แต่เขารู้แจ้งสัททายตนะด้วยหูไม่ได้ จมูกของเขาก็อันนั้น กลิ่นก็อันนั้น แต่เขารู้แจ้งคันธายตนะด้วยจมูกไม่ได้ ลิ้นของเขาก็อันนั้น รสก็อันนั้น แต่เขารู้แจ้งรสายตนะด้วยลิ้นไม่ได้ กายของเขาก็อันนั้น โผฏฐัพพะก็อันนั้นแต่เขารู้แจ้งโผฏฐัพพายตนะด้วยกายไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ

เหตุผลกลใดเล่า ท่านกัสสป”

“ขอถวายพระพรบพิตร ! ขอมหาบพิตรจงตั้งพระทัยสดับข้อความที่อาตมาภาพจักกล่าวต่อไปนี้ให้ดี คือว่า เรื่องเคยมีมาแล้ว ยังมีคนเป่าสังข์คนหนึ่ง ถือเอาสังข์คู่มือไปยังปัจจันตชนบท เขาไปยังหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ยืนอยู่กลางบ้าน เป่าสังข์ขึ้น ๓ ครั้ง แล้ววางสังข์ไว้ที่พื้นดินกลางบ้านนั้น เสร็จแล้วตนเองก็เข้าไปนั่งพักผ่อนอยู่อย่างสบายใจ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ลำดับนั้น พวกมนุษย์ชาวปัจจันตชนบท ได้ยินเสียงสังข์แล้ว ก็เกิดโกลาหลตื่นเต้นกันใหญ่โตว่า “นั่น เสียงอะไรหนอช่างไพเราะเหลือเกิน” แล้วพวกเขาก็พากันมาล้อมถามคนเป่าสังข์นั้นว่า

“เออพ่อ ! เสียงประหลาดที่ได้ยินเมื่อตะกี้นี้ เป็นเสียงใครช่างไพเราะเสียจริง ๆ พ่อรู้บ้างไหม”

ชายเป่าสังข์จึงตอบว่า

“พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย ! เสียงไพเราะที่ได้ยินนั้น ก็คือเสียงสังข์ที่วางอยู่กลางดินนั่นยังไงเล่า”

ชาวบ้านพากันวิ่งไปจับสังข์นั้นให้หงายขึ้น แล้วบอกว่า “พูดซิ พ่อสังข์ พูดซิพ่อสังข์” แต่ว่าเจ้าสังข์นั้น มันจะได้ออกเสียงก็หาไม่ พวกชาวบ้านทั้งหลายจึงจับสังข์นั้นให้คว่ำลง จับให้ตะแคงข้างขวา จับให้ตะแคงข้างซ้าย ชูให้สูง วางให้ต่ำ เคาะด้วยฝ่ามือ ด้วยก้อนหิน ด้วยท่อนไม้ ด้วยศัสตรา ลากมาข้างนี้ ลากไป

ข้างโน้น ลากไปๆ ลากมาๆ แล้วบอกว่า "พูดซิ พ่อสังข์" ดังนี้ แต่สังข์ก็คงเป็นสังข์ คือ ย่อมไม่พูด ไม่มีเสียงต่อไปอีกตามเคย

ลำดับนั้น ชายเป่าสังข์ก็ให้สังเวชใจในกิริยาของพวกชาวบ้านป่านั้นว่า "พวกชาวปัจจันตชนบทเหล่านี้ ช่างโง่เหลือเกิน พยายามแสวงหาเสียงสังข์โดยไม่ถูกทางจะได้อย่างไรกัน" ครั้นคิดรำคาญฉะนี้แล้ว จึงผลุดลุกขึ้นไปหยิบสังข์ขึ้นมาเป่า ๓ ครั้ง ท่ามกลางสายตาของชนบ้านป่าที่กำลังจ้องมองดูอย่างอัศจรรย์ใจ เสร็จแล้วก็ถือเอาสังข์คู่มือนั้นกลับเข้าเมืองไป มนุษย์ปัจจันต-ชนบทซึ่งเพิ่งจะหายโง่ จึงได้พูดแก่กันและกันว่า "ดูกรชาวเราทั้งหลาย ! เมื่อใด สังข์นั้นประกอบไปด้วยคน ความพยายามและลม เมื่อนั้นสังข์จึงจะออกเสียงได้ แต่เมื่อสังข์มิได้ประกอบไปด้วยคน ความพยายามและลม เมื่อนั้น สังข์นี้ย่อมออกเสียงไม่ได้" หมดความสงสัยดังนี้แล้ว ก็พากันแยกย้ายกลับไปบ้าน อุปมาที่ว่ามานี้ฉันใด

ขอถวายพระพร บพิตรพระราชสมภารผู้เปรียบเหมือนมนุษย์ชาวปัจจันตชนบทก็เหมือนกันนั่นเอง คือว่า *เมื่อใด กายนี้ประกอบไปด้วยอายุ ไออุ่น และวิญญาณ เมื่อนั้นกายนี้ย่อมก้าวไปได้ ถอยกลับได้ ยืนได้ นั่งได้ นอนได้ เห็นรูปด้วยนัยน์ตาได้ ฟังเสียงด้วยหูได้ ดมกลิ่นด้วยจมูกได้ ลิ้มรสด้วยลิ้นได้ ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายได้ รับธรรมารมณ์ด้วยใจได้ แต่ว่าเมื่อใดกายนี้ไม่ได้ประกอบไปด้วยอายุไออุ่นและวิญญาณ เมื่อนั้นกายนี้ก็ก้าวไปไม่ได้ ถอยกลับไม่ได้ ยืนไม่ได้ นั่งไม่ได้ นอนไม่ได้ เห็น*

รูปด้วยนัยน์ตาไม่ได้ ฟังเสียงด้วยหูไม่ได้ ดมกลิ่นด้วยจมูกไม่ได้ ลิ้มรสด้วยลิ้นไม่ได้ ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายไม่ได้ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจไม่ได้ เหตุผลก็มีอยู่เท่านี้ ขอถวายพระพร"

องค์สาวกของสมเด็จพระชินสีห์ผู้มีนามว่า พระกุมารกัสสป ครั้นวิสัชนาปัญหานั้นดังกล่าวแล้ว ก็ถือเอาอิริยาบถนั่งนิ่งอยู่ตามเดิม ฝ่ายพระเจ้าปายาสิผู้ถูกเปรียบเทียบว่าเป็นเสมือนชนชาวบ้านป่า จึงเริ่มไต่ถามอรรถปริศนา ซึ่งเป็นผลจากการทดลองของตนครั้งที่ ๔ อีกสืบไปว่า

"ท่านกัสสป ! อีกคราวหนึ่ง โยมสั่งให้ลงโทษโจรร้ายซึ่งมีความผิดขั้นอุกฤษฏ์ โดยวิธีดังนี้ คือ ได้สั่งให้เจ้าพนักงานค่อย ๆ เอามีดเชือดผิวหนังของโจรร้ายนั้นทีละน้อย ๆ ส่วนสายตาก็พากันจ้องดูโดยหวังว่า บางทีจะได้เห็นชีวะของเขาออกไปบ้าง แต่พวกเราก็ต้องผิดหวัง เพราะมิได้เห็นชีวะของเขาออกมาเลย ถึงกระนั้นก็ยังไม่สิ้นความพยายาม ได้สั่งให้ค่อย ๆ เชือดหนังเฉือนเนื้อ ตัดเอ็น ตัดกระดูก ตัดเยื่อในกระดูกของเขาด้วยความหวังว่าจะได้เห็นชีวะของเขาออกมา แต่พวกเราก็ต้องผิดหวังอีกตามเคย เพราะมิได้มีโอกาสเห็นชีวะของโจรร้ายนั้นมันออกมาเลยด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงทำให้โยมเข้าใจว่าโลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มี"

"มหาบพิตรเบื่อที่จะฟังถ้อยคำอาตมาภาพหรือยังเล่า" พระเถรเจ้ากลับถามไปเสียอีกทางหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกับพระประสงค์

ของท่านพระเจ้าปายาสิราช

"ยัง..ยังไม่เบื่อดอกท่าน โดยที่แท้โยมใคร่จักฟังคำกล่าวแก้ในข้อข้องใจที่ได้กล่าวมาเป็นนักหนา ท่านกุมารกัสสป จักวิสัชนาได้หรือไม่ ข้าพเจ้าใคร่จักฟังเร็วๆ"

"ขอถวายพระพร" พระเถรเจ้ากล่าวพร้อมกับยืดกายให้ตรง แล้วเริ่มวิสัชนาว่า "ขอมหาบพิตรจงตั้งพระทัยสดับให้จงดีคือว่า แต่ปางหลัง ยังมีฤๅษีชฎิลบำเรอไฟผู้หนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ ณ อาศรมมุงด้วยใบไม้ที่ชายป่าใหญ่ วันหนึ่งมีหมู่เกวียนเดินทางมาพักอยู่ใกล้ๆ อาศรมนั้นราตรีหนึ่ง รุ่งเช้าจึงเดินทางต่อไป ฝ่ายฤๅษีผู้บูชาไฟจึงคิดว่า หมู่เกวียนที่มาพักอยู่นั้น ครั้นไปแล้ว คงจะทิ้งอุปกรณ์อะไร ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เราบ้างกระมัง จำเราจะไปสำรวจดู ครั้นคิดฉะนี้แล้ว จึงรีบมุ่งหน้าเดินทางไปยังสถานที่ที่หมู่เกวียนพักนั้น ก็ได้เห็นทารกอ่อนศีรษะโล้นคนหนึ่งซึ่งถูกเขาทิ้งให้นอนหงายหายใจแขม่วๆ อยู่แต่ผู้เดียว ไม่รู้ว่าเป็นเพราะเหตุใด เขาจึงทิ้งเอาไว้เช่นนี้ ถึงจะมีจิตใจไม่อยากวุ่นวายในทางโลกอย่างไร ฤๅษีนั้นเมื่อได้ประสบเรื่องดังนี้ ก็ให้มีจิตกรุณาด้วยคิดว่า เมื่อเราพบเห็นอยู่ จะปล่อยให้มนุษย์ทำกาละตายไปต่อหน้า ย่อมไม่สมควร แล้วจึงอุ้มทารกนั้นไปยังอาศรม แล้วเลี้ยงดูเรื่อยไป จนกระทั่งทารกนั้นเติบใหญ่มีอายุย่างเข้า ๑๐ ขวบ พอรู้ภาษาคน

วันหนึ่ง ท่านฤๅษีมีกรณียะบางอย่าง ที่จะต้องเดินทางไป

ยังปัจจันตชนบท จึงบอกแก่ทารกนั้นว่า

"เจ้าหนู ! เราปรารถนาจะเดินทางไปยังปัจจันตชนบท ในระหว่างที่เราไม่อยู่นี้เจ้าต้องระวังไฟไว้ อย่าให้ไฟดับได้ หากว่าไฟดับ นี่มีด นี่ฟืน นี่ไม้สีไฟ เจ้าจงก่อไฟขึ้นแล้วบูชาไฟด้วยตนเองเถิด"

สั่งดังนี้แล้ว ท่านฤาษีก็จากไป ฝ่ายทารกน้อยไร้เดียงสาเมื่อท่านฤาษีจากไปแล้ว มัวเล่นเสียเพลินตามประสาทารก จนลืมคำสั่ง ครั้นเห็นไฟดับแล้วก็คิดแก้ไข นึกขึ้นได้ถึงคำสั่งของท่านฤาษีผู้บิดาให้ทำการก่อไฟด้วยตนเอง ด้วยมีด ด้วยฟืนและไม้สีไฟ ฉะนั้น เจ้าทารกน้อย จึงเอามีดมาถากไม้สีไฟ ด้วยเข้าใจว่า "บางทีจะได้พบไฟบ้าง" แต่เขาก็ต้องผิดหวัง เพราะถึงจะพยายามถากสักเท่าไรๆ ก็ไม่พบไฟเลย ต่อจากนั้นเขาจึงผ่าเอาไม้สีไฟออกเป็น ๒ ซีก แล้วผ่าออกเป็น ๒-๓-๔-๕ และ ๑๐-๑๒ ซีก แล้วก็เกรียกออกเป็นชิ้นเล็กๆ เมื่อยังไม่เจอไฟ เขาจึงเอาลงโขลกในครก พยายามโขลกเสียจนป่น ก็ยังไม่พบไฟ ผลสุดท้าย จึงเอามือล้วงไม้สีไฟที่ตนโขลกลงในครกเสียจนป่นนั้นขึ้นมาโปรยที่ที่ลมกำลังพัดอย่างแรงจัด ด้วยความหวังว่า จักได้ตัวไฟเป็นครั้งสุดท้าย แต่เขาก็ต้องผิดหวังได้แต่นั่งกลุ้มใจอยู่

ท่านฤาษีเมื่อทำกรณียะบางอย่างเสร็จแล้ว จึงกลับมายังอาศรม เห็นเจ้าเด็กน้อยบุตรบุญธรรมของตนนั่งกอดเข่าหน้าเศร้าอยู่ดังนั้น ก็เข้าไปถาม ครั้นทราบความแล้วก็อดที่จะนึกสังเวชใจ

ในความไร้เดียงสาของทารกนั้นไม่ได้ว่า "เจ้าทารกนี้ช่างโง่เหลือเกิน จะแสวงหาไฟโดยไม่ถูกทางได้อย่างไรกัน" ครั้นคิดดังนี้แล้วจึงเรียกทารกนั้นให้มาดู หยิบไม้สีไฟ มาสีให้เกิดไฟแล้วสั่งสอนว่า "เขาติดไฟกันอย่างนี้ ไม่เหมือนอย่างเจ้าซึ่งยังโง่เขลานัก จักแสวงหาไฟโดยวิธีไม่ถูกทางได้อย่างไรเล่า" กล่าวแล้วก็พาทารกน้อยนั้นเข้าไปพักผ่อนในอาศรมเพื่อสั่งสอนวิทยาการอย่างอื่นต่อไป

ขอถวายพระพรมหาบพิตร ! ทารกไร้เดียงสา แสวงหาไฟไม่ถูกวิธี ย่อมไม่พบไฟฉันใด มหาบพิตรมีพระทัยใคร่จะทราบว่าโลกหน้ามีหรือไม่ แต่แสวงหาโดยวิธีที่ไม่ถูก ย่อมจักไม่สามารถได้ความรู้ฉันนั้น"

องค์พระอรหันต์กุมารกัสสป วิสัชนาอย่างยืดยาวดังนี้แล้วและเมื่อสังเกตดู พระผู้เป็นเจ้าก็ทราบว่า บัดนี้พระยาปายาสิผู้มีทิฐิลามกนั้น เริ่มจะมีน้ำใจศรัทธาเลื่อมใสขึ้นแล้ว แต่มิกล้าที่จะเอ่ยปาก เพราะยังกระดากอายอยู่ ฉะนั้น พระผู้เป็นเจ้าจึงกล่าวขึ้นอีกว่า

"ขอถวายพระพรมหาบพิตร ! ตั้งแต่เราทั้งสองได้สนทนากันมาก็เป็นเวลานานแล้ว มหาบพิตรยังจะมีใจผ่องแผ้ว ค่อยเสื่อมคลายหายสงสัยไปบ้างหรือไม่ อนึ่ง ทิฐิอันลามกที่ติดอยู่ในดวงจิตของมหาบพิตรมานานว่า "โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มี" นั้น ขอมหาบพิตร จงสลัดปัดทิ้งจงสละ

คืน จงปล่อยวางมันเสียเถิด ทิฐิอันลามกนั้น อย่าได้บังเกิดมีแก่มหาบพิตร เพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ สิ้นกาลนานเลย"

"ท่านกัสสป ผู้มีปรีชา" พระเจ้าปายาสิผู้เพิ่งจะเลื่อมใสในสาวกของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเอ่ยขึ้นค่อยๆ "ที่ท่านมีใจเอ็นดูกรุณาวิสัชนาปัญหาต่างๆ มา ก็ถูกต้องเป็นจริงแท้ทุกประการ **โยมก็เห็นด้วยทุกสิ่งทุกอย่าง ถึงอย่างนั้นโยมก็ยังหาอาจที่จะสละคืนทิฐิอันลามกนั้นเสียได้ไม่**"

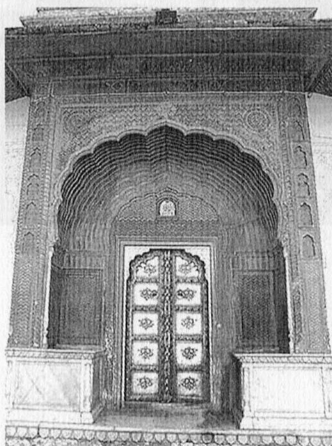
"เพราะเหตุไรเล่า ขอถวายพระพร"

"เพราะเหตุว่า บรรดาพระราชามหากษัตริย์ต่างๆ ในประเทศทั้งหลาย เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น ย่อมทรงรู้จักโยมว่า "พระเจ้าปายาสิ ผู้ฉลาดเฉียบแหลมได้คิดค้นจนได้ความรู้ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มี ย่อมรู้กันอย่างนี้ทั่วๆ ไป ทีนี้หากว่าโยมจะสละทิฐิอันลามกนั้นเสีย แล้วประกาศว่า "โลกหน้ามี สัตว์ผู้ผุดเกิดมี ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วมี" ดังนี้แล้ว ผลจักเกิดเป็นอย่างไรเล่าท่านกัสสป คนทั้งหลายก็คงจักตราหน้าฆ่าชื่อโยมว่า

"ดูราชาวเราทั้งหลายเอ๋ย ! แต่ก่อนนี้พวกเราต่างพากันเคารพนับถือพระเจ้าปายาสิว่าเป็นคนฉลาดเฉียบแหลมสามารถคิดค้นจนพบว่า โลกหน้าไม่มี ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ลบล้างคำสั่งสอนขอสมณะพราหมณ์ทั้งหลาย แต่บัดนี้สิ การณ์กลับปรากฏว่าอันความโง่เขลาแห่งพระเจ้าปายาสินั้น ก็มีมากไม่แพ้กับความโง่

ของพวกเราดอก เพราะพระเจ้าปายาสิผู้มีใจกลับกลอกได้สำแดงความโง่เขลาออกมาโดยสารภาพว่า ความจริงที่ตนคิดค้นเกือบเป็นเกือบตายนั้นใช้ไม่ได้ กลับหันมาเลื่อมใสในลัทธิที่ว่าโลกหน้ามีต่อไปอีกตามเดิม น่าอนาถหนอ"

เมื่อปวงชนต่างพากันร่ำลือไปในทำนองนี้ ดูกรท่านกัสสป โยมนี้จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน จักมองหน้าใครอย่างเต็มตาได้ ฉะนั้น ขอท่านกัสสปจงเห็นใจโยมด้วยเถิด ถึงแม้ว่าใจของโยมจะเห็นด้วยกับถ้อยคำของท่าน แต่การที่จะสละทิฐิเดิมนั้น โยมทำไม่ได้จริงๆ"



กลลวงแห่งพญายักษ์



องค์พระอรหันต์กุมารกัสสปเถระ ได้สดับวาทะของท่านพระเจ้าปายาสิเช่นนั้น ก็พลันทราบความขัดข้องในใจได้ดี และด้วยความกรุณา หวังประโยชน์สุขภายภาคหน้าแก่พระเจ้าปายาสิ จึงถวายพระพรขึ้นว่า

"ในกรณีนี้ อาตมภาพเห็นใจมหาบพิตรอยู่เป็นอันมาก แต่ว่าอยากจะเล่าเรื่องราวที่เคยปรากฏมาแต่ปางก่อน ให้มหาบพิตรได้ทรงรับฟัง พอประดับพระสติปัญญา คือ

ท่านเล่ากันมาว่า ยังมีพ่อค้าเกวียนหมู่ใหญ่ มีเกวียนมากมายถึง๑,๐๐๐เล่ม ได้พากันเดินทางจากเมืองอันตั้งอยู่ในทิศตะวันออก จะไปยังทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทางไกลแสนไกล พ่อค้าเกวียนหมู่นั้น เมื่อไปพักอยู่ ณ ที่ใด ก็ปรากฏว่า หญ้า ฟืน น้ำ ใบไม้สด หมดเปลืองไปโดยเร็ว มักมิค่อยจะพอแก่ความต้องการ เพราะเป็นหมู่เกวียนหมู่ใหญ่ประกอบไปด้วยคนและสัตว์มากมาย ก็ในหมู่เกวียนนั้น มีนายกองเกวียน ๒ คน คนหนึ่งคุมเกวียน ๕๐๐ และอีกคนหนึ่งก็คุมเกวียน ๕๐๐ เท่ากัน เมื่อได้ประสบการณ์เช่นนี้ นายกองเกวียนทั้ง ๒ นั้น จึงปรึกษากันว่า

"หมู่เกวียนใหญ่ของเรานี้มีเกวียนตั้ง ๑,๐๐๐ เล่ม หากว่าจะไปพร้อมกันทั้งหมดแล้ว ย่อมขาดแคลนหญ้าและน้ำ เพราะฉะนั้น เราจะแยกหมู่เกวียนออกเป็น ๒ หมู่ๆ ละ ๕๐๐ เล่ม ให้หมู่หนึ่งล่วงหน้าไปก่อนสัก ๒-๓ วัน แล้วหมู่หลังจึงจักตามไป อย่างนี้ย่อมจะแก้ไขเหตุขัดข้องในครั้งนี้ได้"

เมื่อปรึกษากันเป็นที่ตกลงดังนี้แล้ว นายกองเกวียนคนหนึ่งจึงคุมเกวียนบริวาร ๕๐๐ เล่ม เดินทางล่วงหน้าไปก่อน พอเดินทางไปได้ ๒-๓ วัน หมู่เกวียนนั้นก็ได้เห็นบุรุษหนึ่งซึ่ง มีผิวดำนัยน์ตาแดง ผูกสอดแล่งธนู ทัดดอกโกมุท นุ่งผ้าเปียก ผมเปียก ขับรถอันงดงาม มีล้อเปื้อนด้วยเปือกตมสวนทางมาจึงได้ร้องถามขึ้นว่า

"ดูกรท่าน ! ท่านมาจากไหน"

"ข้าพเจ้ามาจากชนบทโน้น" ชายประหลาดตอบ พลางชี้มือไปทางข้างหลัง

"ในหนทางกันดารข้างหน้า ที่ท่านผ่านมา มีฝนตกมากหรือ" นายกองเกวียนถามขึ้นอีก

"โอ้โฮ ท่าน ! ฝนตกหนักเหลือเกิน ในหนทางมีน้ำท่ามากมาย จนข้าพเจ้าแทบจะข้ามไม่ได้ อ้าว ! อะไรเล่านั่น" ชายแปลกประหลาดพูดพร้อมกับชี้มือไปยังกระบอกน้ำ "น้ำหรือ เอาไปทำไมกันเล่าท่าน เททิ้งเสียเถอะ แม้หญ้าฟืนก็อุดมสมบูรณ์ ท่านจงบอกพรรคพวกว่า อย่าขนเอาไปเลย หนักเกวียนเปล่าๆ

เพราะเจ้าสิ่งเหล่านี้ข้างหน้ามีอย่างพร้อมมูลบริบูรณ์” เขากล่าวดังนี้แล้ว ก็ขับรถหลีกไปอย่างเร่งรีบ

ลำดับนั้น นายกองเกวียนผู้โง่เขลา จึงเรียกพวกเกวียนมาแล้วบอกว่า

“พวกลูกเราทั้งหลาย ! มีคนสวนทางมาและบอกว่า ในหนทางกันดารข้างหน้าฝนตกมาก หนทางมีน้ำบริบูรณ์ หญ้า ฟืนก็มีมาก พวกเราจงทิ้งหญ้าน้ำและฟืนของเก่าเสียเถิด เกวียนเบาจากของหนัก จักไปได้โดยรวดเร็ว โคเทียมเกวียนก็จะไม่ลำบาก”

พวกลูกเกวียนรับคำนายกองเกวียนแล้ว ก็พากันทิ้ง น้ำ หญ้า ฟืน ของเก่าเสียจนหมดสิ้น เกวียนก็เบาขับไปได้โดยสะดวก พากันรีบขับเกวียนมาอย่างรวดเร็วนักจนถึงที่พักเกวียนตำบลแรก ก็ยังไม่พบน้ำท่าหรือหญ้าฟืนอันมากมาย ที่ชายประหลาดนั้นบอก จึงอดใจขับเกวียนไปจนถึงที่พักเกวียนตำบลที่ ๒ ก็ยังไม่เห็นสิ่งที่ตนปรารถนาอีกตามเคย ให้ลำบากใจและกระวนกระวายเป็นกำลัง จึงกัดฟันอดทนขับเกวียนเดินทางไปจนถึงที่พักเกวียนตำบลที่ ๓ และที่ ๔-๕-๖-๗ ก็หมดกำลังทั้งคนและโค ในที่สุดหมู่เกวียนที่น่าสงสารนั้น ก็ถึงความวอดวายตายด้วยกันทั้งหมด ไม่เหลือแม้แต่มนุษย์หรือปศุสัตว์สักชีวิตเดียว โดยหารู้ไม่เลยว่าชายใจอารีผู้บอกให้ทิ้งน้ำทิ้งหญ้านั้น ที่แท้มันก็คือยักษ์ผู้อยากกินเนื้อมนุษย์และสัตว์ จึงแกล้งปลอมแปลงลวงด้วยเล่ห์ หลอกให้หลงเชื่อจนพากันถึงแก่ความตายนั้น แล้วมันก็วกกลับมากิน

เนื้ออย่างอิ่มเอม จนเหลือแต่กระดูก

ฝ่ายนายกองเกวียนพวกหลัง พอคาดคะเนว่ากองเกวียนพวกแรกจากไปนานแล้ว จึงสั่งให้บริวารของตนบรรทุก หญ้าฟืนและน้ำไปเป็นอันมาก เสร็จแล้วก็สั่งให้ออกเดินทาง ครั้นเดินทางมาได้ ๒–๓ วัน ก็เจอเข้ากับบุรุษแปลกประหลาดคนเก่านั่นแหละและแต่งตัวแบบเดิม คือ ทัดดอกโกมุท นุ่งผ้าเปียก ผมเปียก ขับรถอันงดงาม มีล้อเปื้อนโคลนตมเลอะเทอะสวนทางมา เมื่อถูกถามก็ให้คำแนะนำเหมือนเดิม คือ แนะนำให้ทิ้งน้ำ หญ้าและฟืนเสีย เพราะข้างหน้ามีเยอะแยะ จะเอาไปให้หนักเกวียนทำไม

นายกองเกวียนผู้ไม่มีความประมาท จึงเรียกพวกเกวียนให้มาประชุมพร้อมกันแล้วประกาศว่า

พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย ! ชายคนนี้มาพูดว่า ในหนทางกันดารข้างหน้ามีฝนตกมาก หนทางมีน้ำบริบูรณ์พร้อมทั้งหญ้าฟืน และบอกให้พวกเราทิ้งน้ำเสียเกวียนจะได้เบาไปได้เร็ว โคก็จักไม่ลำบากดังนี้ แต่ข้าพเจ้ามาคิดว่า ชายแปลกหน้าผู้นี้ มิใช่มิตร มิใช่ญาติสาโลหิต พวกเราจักเชื่อชายผู้นี้อย่างง่ายๆ ได้อย่างไร ตามธรรมดาเมื่อฝนจะตกต้องมีเมฆฝนตั้งขึ้นก่อน ตลอดทางข้างหน้าเราก็มิได้ปรากฏให้เห็นเลย จะมีฝนได้อย่างไรไม่น่าเชื่อเลยว่าจะบุกโคลนมาได้ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอออกคำสั่งแก่ท่านทั้งหลายว่า จงอย่าทิ้งหญ้า ฟืน และน้ำอันเป็นของจำเป็นเสียเลย จงขับเกวียนไปพร้อมสิ่งของตามที่นำมาแล้วเถิด”

พวกลูกเกวียนทั้งหลาย ก็เชื่อฟังคำสั่งของนายกองเกวียนด้วยดี แล้วพากันขับเกวียนเดินทางต่อไป และแล้วก็จับโกหกของมนุษย์เจ้าเล่ห์ได้ เพราะว่าพวกเขาขับเกวียนมาจนถึงที่พักเกวียนตำบลแรกแล้ว ก็ยังไม่เห็นน้ำแม้แต่สักหยดหรือหญ้าแม้แต่สักต้น ถึงแม้จะขับเกวียนมาจนถึงที่พักเกวียนตำบลที่ ๒–๓–๔–๕–๖ ก็ยังพบแต่ความกันดารอยู่อีกเช่นเคย จนกระทั่งมาถึงที่พักเกวียนตำบลที่ ๗ ก็ได้รับความตกใจเป็นอันมาก เพราะได้เห็นกองกระดูกของมนุษย์และปศุสัตว์มากมายพร้อมกับเกวียน ๕๐๐ เล่ม ซึ่งล่วงหน้ามาก่อน ก็ทราบได้ทันทีว่า กองเกวียนพวกแรก ได้ถึงความวอดวายเพราะถูกอมนุษย์ซึ่งแปลงเป็นชายหลอกมาให้ตายและกินเนื้อเป็นอาหารเสียแล้ว

คราทีนั้น นายกองเกวียนผู้ไม่ประมาท จึงประกาศว่า

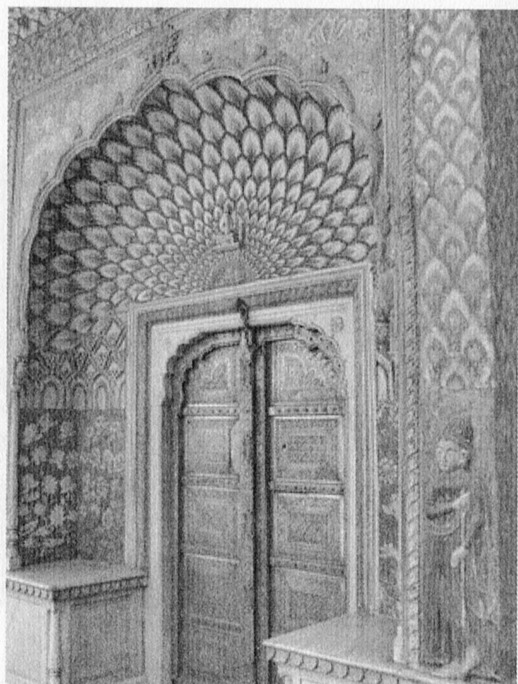
"ที่พวกเราเห็นอยู่นี้ คือหมู่เกวียนพวกแรก ซึ่งได้ถึงแก่ความวอดวายแล้ว ทั้งนี้เพราะนายกองเกวียนเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา มีความประมาท และพวกเราก็ไม่อาจช่วยเหลือได้ทันเสียแล้ว บัดนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า สิ่งของอันมีค่าในเกวียนเหล่านั้นอย่าฉิบหายไปด้วยเลย เพราะฉะนั้น ในหมู่เกวียนของพวกเราสิ่งใดมีค่าน้อยก็จงทิ้งเสีย ในหมู่เกวียนหมู่นี้สิ่งใดมีค่ามากก็จงพิจารณาขนเอาไปตามชอบใจเถิด"

พวกลูกเกวียนทั้งหลาย ครั้นรับคำสั่งของนายกองเกวียนแล้วจึงทิ้งสิ่งของชนิดที่มีค่าน้อยในเกวียนของตนๆ เสีย แล้วขน

เอาแต่สิ่งของที่มีค่ามากในเกวียนหมู่แรกซึ่งเจ้าของได้ตายไปแล้วตามใจชอบ ครั้นแล้วนายกองเกวียนก็ออกคำสั่งให้เดินทางต่อไป ในไม่ช้าก็ข้ามหนทางกันดาร ลุถึงถิ่นที่ตนปรารถนาได้โดยสวัสดี

นี่แหละมหาบพิตร เรื่องเคยมีมาแล้วดังนี้ ขอมหาบพิตรจงทรงวินิจฉัยให้จงดี อันองค์มหาบพิตรนี้ อาตมภาพบอกตรงๆ ว่า ยังทรงเขลา ไม่ใช่เป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม *ทรงแสวงหาเรื่องโลกหน้าโดยไม่ถูกทาง แล้วก็ยึดถือซึ่งทิฐิอันลามก ย่อมจักต้องถึงความวอดวาย เสมือนบุรุษนายกองเกวียนผู้มีความประมาท และญาติมิตรของพระองค์ตลอดจนประชาชนมากหลาย คนเหล่าใดจักสำคัญทิฐิอันลามกของมหาบพิตรนั้นว่าเป็นสิ่งควรเชื่อฟังควรเชื่อถือ เป็นความจริงแท้แล้ว ชนเหล่านั้น ก็ย่อมจักเป็นผู้ถูกมหาบพิตรพาเข้าไปหาความวอดวาย เสมือนพวกเกวียนบริวารถูกนายกองเกวียนพาไปสู่ความวอดวายต้องตายไป โดยมีกายเป็นเหยื่ออันโอชะแห่งอมนุษย์ ฉะนั้น*

ด้วยเหตุนี้ ขอมหาบพิตร จงสละละทิ้งทิฐิอันลามก เสียเถิด ขอมหาบพิตรปล่อยวางทิฐิอันลามกเสียเถิด ทิฐิอันลามกนั้นอย่าได้มีแก่มหาบพิตร เพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ตลอดกาลนานเลย ขอถวายพระพร”





บุรุษทูนห่อคูถบนศีรษะ



แม้จะได้ยกอุปมาอย่างยืดยาวดังเล่ามานี้ก็ดี แต่องค์ราชาธิบดีผู้เป็นใหญ่ในเสตัพยนคร ก็ยังทรงมีพระอาการอึดอัดมิใคร่จะปล่อยวางทิฐิลากมกนั้นง่ายๆ เพราะยังทรงตะขิดตะขวงในพระทัยอยู่ องค์สาวกแห่งสมเด็จพระบรมครูเจ้าจึงยกเอาอุปมาอีกเรื่องหนึ่งมาเล่าถวาย ดังต่อไปนี้

"ขอถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ! ดังได้สดับมามีบุรุษเลี้ยงสุกรคนหนึ่ง ได้ออกจากบ้านของตนไปยังตำบลอื่น เห็นคูถแห้งเป็นอันมาก ณ ที่ใกล้ๆ บ้านตำบลนั้น บุรุษคนขยันในการเลี้ยงปศุสัตว์ ก็เกิดความคิดขึ้นว่า

อุจจาระของมนุษย์นี้ ย่อมเป็นอาหารของสุกรที่เราเลี้ยงไว้เป็นอย่างดี อย่ากระนั้นเลย เราจักขนอุจจาระนี้ไปให้สุกรของเราดีกว่า"

เมื่อมองเห็นประโยชน์ดังนี้แล้ว เขาก็ปูผ้าห่มลงแล้ว โกยเอาคูถแห้งไปเป็นอันมากผูกให้เป็นห่อทูนศีรษะเดินไป ในระหว่างทางที่เขาเดินกลับบ้านนั้น เกิดฝนตกหนัก ก้อนคูถซึ่งอยู่ในผ้าห่อที่เขาทูนศีรษะไปนั้น เมื่อมันถูกน้ำฝนก็มีอันเป็นสภาพเหลวไหล

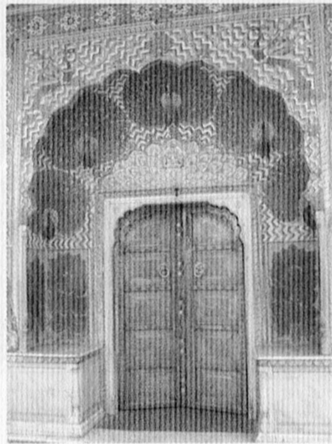
ลงมาที่ร่างกายเขา เนื้อตัวเขาเปรอะเปื้อนไปด้วยคูถตลอดถึงปลายเท้า แต่เขาก็หาได้ปลงห่อคูถลงเสียไม่ กลับเดินหน้าตาเฉยทนเหม็นไปอย่างนั้นเอง

"เฮ้ย ! พวกเรารีบมาดูคนบ้ากันเถิด" ชาวบ้านผู้หนึ่งร้องตะโกนบอกเพื่อนกันเมื่อเห็นกิริยาอันประหลาดของเขาเข้าแล้ว "นายคนนั้น ถ้าจะเป็นบ้าแน่ๆ ดูรึ ทูนห่อคูถไว้บนหัว จนเนื้อตัวเปรอะเปื้อนตลอดถึงปลายเท้าก็ยังไม่รู้สึกตัว จะทูนห่อคูถไว้เหนือหัวทำไมกันแปลกมนุษย์แท้ๆ" เขาพึมพำในตอนท้ายอย่างสังเวชใจ

"พนาย ! พวกท่านนั่นแหละเป็นบ้า พวกท่านเสียจริตเพราะความจริงสิ่งนี้เป็นอาหารสุกรของเรา พวกท่านไม่รู้จักประสาอะไร" เขากล่าวตอบพวกชาวบ้าน แล้วก็รีบเดินทางต่อไปจนถึงบ้านตนแล้ว ก็ปลงห่อคูถลงจากศีรษะ อนิจจาก้อนคูถที่เขาอุตส่าห์แบกมาเป็นระยะทางไกลนั้นมันได้ละลายไปเพราะน้ำฝนเกือบหมดแล้ว จะเหลือแม้แต่เพียงเป็นอาหารสุกรสักมื้อหนึ่งก็หามิได้ ชายผู้โง่เขลานั้น ก็ได้แต่นั่งทอดถอนใจใหญ่ด้วยความเสียใจ ที่ต้องเสียเวลาแบกห่อคูถมาแต่ไกล ต้องทนเหม็นเป็นนักหนา ทั้งกายาเนื้อตัวก็เปรอะเปื้อนไปหมดทั้งได้รับความอัปยศถูกหาว่าบ้า ทั้งการนั้นก็ไม่ได้รับประโยชน์อะไร

"นี่แหละมหาบพิตร *การที่มหาบพิตรยังจะยึดเอาทิฐิไว้นั้นก็น่าจะปรากฏเหมือนบุรุษผู้ทูนห่อคูถ* ดังเรื่องที่อาตมภาพเล่า

ถวายให้ทรงสดับเมื่อตะกี้นี้ เพราะฉะนั้น ขอมหาบพิตรจงปล่อยวางทิฐิอันลามกที่ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี กรรมดีกรรมชั่วไม่มีผลนั้นเสียเถิด ทิฐิอันลามกนั้นอย่าได้มีแก่มหาบพิตรเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ ตลอดกาลนานเลย ขอถวายพระพร”





มรณะเพราะยาพิษ



ถึงแม้จะได้ยกอุปมาอย่างแจ่มแจ้งมาเล่าถวายให้ทรงสดับดังนั้นก็ดี แต่องค์ราชาธิบดีซึ่งมีอำนาจยิ่งใหญ่ในเสตัพยนคร ผู้ถูกเปรียบว่าเป็นเหมือนบุรุษผู้ทูนห่อคูถไว้บนศีรษะ ก็ยังทรงมีพระอาการมิใคร่จะยอมสละวางทิฐิลามกของตนลงได้ง่าย ๆ เลย ดังนั้นองค์พระอรหันต์กุมารกัสสป จึงถวายพระพรต่อไปดังนี้

"ขอถวายพระพร ! ดังได้สดับมา มีนักเลงสกา ๒ คน เล่นสกาพนันกัน คนหนึ่งมีสันดานเป็นคนโกง ได้แอบกลืนกินเบี้ยแพ้ที่แล้วมาเสีย แล้วได้รับความชนะทุกครั้งไป เพื่อนเล่นด้วยกันเห็นการโกงดังนั้นจึงพูดว่า

"ดูกรสหาย ! ท่านชนะข้างเดียวมานาน ขอท่านจงให้ลูกสกาแก่ข้าพเจ้าบ้าง ข้าพเจ้าจักเซ่นบูชา"

นักเลงสกาโกงก็ไม่ว่าอะไร มอบลูกสกาให้แก่เขา ลำดับนั้น เขาจึงแอบเอายาพิษทาลูกสกาแล้ว ก็พูดชักชวนขึ้นใหม่ว่า

"มาเถิดสหาย เรามาเล่นสกากันใหม่เถิด ข้าพเจ้าเซ่นเสร็จแล้ว"

นักเลงสกาโกงก็กระหยิ่มใจ ไม่ทราบว่าจะมีภัยเกิดขึ้นแก่

ตน จึงรับคำท้าเล่นสกาพนันต่อไป และเมื่อกำลังเล่นอยู่นั้น ก็แอบกลืนกินเบี้ยแพ้ที่แล้วมาเสียตามสันดานเดิม นักเลงสกาคู่เล่นครั้นเห็นเขากลืนกินเบี้ยที่ตนทายาพิษไว้สมใจแล้ว จึงพูดขึ้นว่า

"บุรุษกลืนกินลูกสกาซึ่งอาบด้วยยาพิษ มีฤทธิ์กล้า ยังหารู้สึกไม่ นักเลงสกาชั่วช้าผู้น่าสงสาร กลืนยาพิษเข้าไป ความเร่าร้อนในภายใน จึงมีแก่ท่านอย่างแน่นอน" ดังนี้

ขอถวายพระพรมหาบพิตร ! การที่มหาบพิตรจะยึดถือทิฐิอันลามกที่ว่าโลกหน้าไม่มีสัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มีผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มีนั้น *ก็น่าที่จะเปรียบเหมือนนักเลงสกาสันดานโกงซึ่งกลืนกินยาพิษเข้าไปโดยไม่รู้สึกตัว* เพราะฉะนั้น ขอมหาบพิตรจงทรงปล่อยวางทิฐิอันลามกนั้นเสียเถิด ทิฐิอันลามกนั้นอย่าได้มีแก่มหาบพิตร เพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ตลอดกาลนานเลย ขอถวายพระพร"

องค์พระอรหันต์กุมารกัสสปผู้มีปรีชา เฝ้าอุตส่าห์ยกอุปมาอธิบายอย่างแจ่มแจ้งถึง ๓ หน ๓ เรื่อง เช่นนั้นก็ตาม ถึงกระนั้นท่านพระเจ้าปายาสิราชก็ยังทรงมีพระอากัปกิริยาแสดงว่า ยังไม่สามารถที่จะสละทิฐิอันลามก ซึ่งเปรียบเสมือนยาพิษอันพระองค์ทรงกลืนเข้าไปนานแล้วเสียได้ ฉะนั้น ท่านพระกุมารกัสสปเถรเจ้าจึงถวายพระพรต่อไปว่า

ทิฐิแห่งบุรุษโง่



"ขอถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ! เรื่องเคยมีมาแล้วมีชาย ๒ คน รักกันมาก วันหนึ่งเขาปรึกษากันว่า เราทั้งสองควรท่องเที่ยวไปยังต่างเมืองดีกว่า บางทีจักประสบโชคลาภเป็นที่พอใจบ้าง ครั้นตกลงกันดังนี้แล้ว ก็พากันออกเดินทางจากบ้านไปถึงตำบลบ้านแห่งหนึ่งแล้วได้เห็นเปลือกป่านที่เขาทิ้งไว้ที่นั่นมากมาย สหายคนที่หนึ่งจึงพูดชักชวนขึ้นว่า

"สหายรัก ! เปลือกป่านเขาทิ้งไว้มากมาย เราถือเอาเป็นสมบัติของเราคนละมัดเถิด"

ครั้นแล้วคนทั้งสองก็จัดแจงมัดเอาเปลือกป่านไปคนละมัดใหญ่ แล้วเดินทางต่อไปถึงอีกตำบลหนึ่ง ได้เห็นด้ายป่านที่เขาทิ้งไว้มากมาย สหายของเขาคนที่หนึ่งก็พูดขึ้นอีกว่า

"สหายรัก ! ด้ายป่านเขาทิ้งไว้มากมาย เราเอาเปลือกป่านไปเพื่อประโยชน์อันใด จงทิ้งมันเสียเถอะ แล้วเราทั้งสองจักถือเอามัดด้ายป่านไปดีกว่า" สหายของเขาจึงตอบว่า

"สหาย ! มัดเปลือกป่านนี้ เรานำมาไกลแล้วด้วยความเหน็ดเหนื่อยนัก ทั้งก็มัดไว้เรียบร้อยดีแล้วด้วย เราไม่เอาละด้ายป่าน เราจักเอาเปลือกป่านของเก่านี่แหละ"



แม้จะพยายามชี้แจงอย่างไร เขาก็ยังยืนยันอยู่ตามเดิม ฉะนั้น สหายคนที่หนึ่งจึงทิ้งเปลือกป่าน ถือเอาแต่ด้ายป่านเพียงผู้เดียว แล้วพากันเดินทางต่อไป ไปจนถึงตำบลบ้านอีกแห่งหนึ่ง ได้เห็นผ้าป่านที่เขาทิ้งไว้มากมาย สหายคนที่หนึ่งก็บอกขึ้นอีกว่า

"สหายรัก ! เราทิ้งสิ่งที่แบกมานี่เสียเถอะ แล้วถือเอาผ้าป่านเหล่านี้ดีกว่า"

แต่สหายของเขา ซึ่งจะเป็นผู้โง่เขลาหรือเปล่าก็ไม่ทราบ กลับตอบตามเดิม ไม่ยอมทิ้งมัดเปลือกป่านที่ตนแบกมานาน ฉะนั้นสหายคนที่หนึ่ง จึงถือเอาผ้าป่านมัดใหญ่ไปแต่เพียงผู้เดียว แล้วพากันเดินทางต่อไปยังตำบลต่าง ๆ ได้ประสบโชคลาภ พบเห็นสิ่งที่มีค่ามากขึ้นตามลำดับ คือได้เห็น

เปลือกไม้โขมะ
ด้ายเปลือกไม้โขมะ
ผ้าเปลือกไม้โขมะ
ลูกฝ้าย
ด้ายฝ้าย
ผ้าฝ้าย
เหล็ก
โลหะ
ดีบุก
สำริด
เงิน

และในที่สุดได้ไปพบ **ทองคำ** มากมาย สหายคนที่หนึ่งจึงบอกขึ้นว่า

"สหายรัก ! นี่ทองคำมีค่ามากมาย สุดจักนับประมาณได้ บัดนี้เราได้ประสบโชคลาภอันมหาศาลเข้าแล้ว อย่าช้าเลย เราทั้งสอง จักนำเอาทองคำเหล่านี้กลับไปบ้านเรากันดีกว่า เร็วๆ เข้าเถอะ"

แต่สหายของเขา ผู้ซึ่งบัดนี้กำลังยืนแบกมัดเปลือกป่านอันเดิมนั่นเอง มองดูทองคำนั้นแล้ว กล่าวถ้อยคำซึ่งใครมิคาดฝันว่าจะได้ยิน

"สหายเอ๋ย ! มัดเปลือกป่านนี้ เราอุตส่าห์แบกเอามาไกลนักหนา ทั้งมัดไว้ดีแล้วด้วย เราไม่เอาละทองคำ เราจะเอาเปลือกป่านอันเดิมของเรานี้แหละ"

เพื่อนกันก็นึกว่า "เจ้านี่ มันคงเสียจริต จึงพูดบ้าๆ ออกมาแบบนี้" แล้วก็เฝ้าชี้แจงด้วยประการต่างๆ เพื่อให้ทิ้งมัดเปลือกป่าน แล้วนำเอาทองคำกลับไปบ้าน แต่ถึงแม้เขาจะเฝ้าชี้แจงสักเท่าใด เพื่อนก็มิได้เชื่อฟัง ยังยืนยันมติเดิม ในที่สุดเขาก็ได้นำเอาทองคำอันมีค่ามหาศาล กลับไปบ้านแต่เพียงผู้เดียว และเมื่อสหายทั้ง ๒ นั้นกลับมาถึงบ้านเกิดเมืองนอนแล้ว ปรากฏว่าในเขาทั้งสองนั้น สหายคนที่ถือเอาทองคำกลับไปบ้าน ได้รับการต้อนรับจากบิดามารดา และบุตรภรรยาด้วยความยินดี และต่อมาเขาก็มีความสุขโสมนัส ซึ่งเกิดจากเหตุที่ถือเอาห่อทองนั้นมา

เป็นอันมาก ส่วนสหายของเขาผู้ซึ่งจะถูกปีศาจแห่งความโง่เขลาเข้าครอบงำ หรือว่าจะเป็นผู้เสียจริตเพราะมีทิฐิอันลามกไปหรืออย่างไรก็ไม่รู้ ที่สู้อุตส่าห์แบกมัดเปลือกป่านมาไกลแสนไกล พอกลับมาถึงบ้านตนแล้ว ก็ไม่ได้รับการต้อนรับจากบิดามารดาและบุตรภรรยาด้วยความยินดีเลย และเขาก็ไม่ได้รับความสุขโสมนัสซึ่งเกิดจากเหตุที่ได้มัดเปลือกป่านอันไร้ค่านั้นแม้แต่น้อย ยังคงยากจนต่อไปอีกตามเดิม

นี่แหละมหาบพิตร การที่มหาบพิตรยังยึดถือทิฐิอันลามกดั้งเดิมของมหาบพิตรที่ว่า โลกหน้าไม่มี สัตว์ผู้ผุดเกิดไม่มี ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มีไว้นั้น *ก็น่าที่จะเปรียบเหมือนกับบุรุษผู้ผู้โง่เขลา ซึ่งแบกเอามัดเปลือกไม้เปลือกป่านกลับมาบ้าน* ขอมหาบพิตรจงสละคืนทิฐิอันลามกนั้นเสียเถิด ขอมหาบพิตรจงปล่อยวางทิฐิอันลามกนั้นเสียเถิด ทิฐิอันลามกนั้น จงอย่าได้มีแก่มหาบพิตรเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ ตลอดกาลนานเลย ขอถวายพระพร”





ปายาสิอุบาสก



ตามธรรมดาท่านที่เป็นนักปราชญ์นั้น ย่อมมีใจยินดีในเหตุผล ย่อมเคารพในเหตุผล ย่อมพอใจที่จักได้สดับเหตุผลมิรู้เบื่อ เมื่อมีผู้อ้างเหตุผลที่ตนเห็นด้วยแล้ว ย่อมจักมีใจผ่องแผ้วยอมรับเอาโดยเร็ว ในกรณีแห่งพระเจ้าปายาสินี้ก็เช่นกัน เมื่อองค์พระอรหันต์พระกุมารกัสสป ได้พยายามชี้แจงเหตุผลในปัญหาที่พระองค์ทรงสงสัยอย่างแจ่มแจ้ง โดยนัยหลายหลากดังกล่าวมาแล้ว ในที่สุดพระองค์ก็มีพระดำรัสว่า

"ข้าแต่ท่านกัสสป ! ด้วยข้อความอุปมาข้อก่อนๆ ของท่านกัสสป โยมก็มีความพอใจยินดียิ่งแล้ว แต่ว่าโยมใคร่จะฟังปฏิภาณในการแก้ปัญหาอันวิจิตรลึกซึ้งเหล่านี้ จึงได้พยายามโต้แย้งคัดค้านท่านกัสสปไปอย่างนั้น ข้าแต่ท่านกัสสปผู้เจริญ ภาษิตของท่านแจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านกัสสปผู้เจริญ ภาษิตของท่านไพเราะนัก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยคิดว่าผู้มีตาจักเห็นได้ ดังนี้ฉันใด ท่านกัสสปประกาศธรรมโดยอเนกปริยายก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน

ข้าแต่ท่านกัสสปผู้เจริญ ! โยมนี้ ขอถึงพระผู้มีพระภาค

พุทธเจ้า พร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอท่านกัสสปจงจำโยมว่า เป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ขอท่านกัสสปจงจำโยมไว้ดังนี้เถิด”

ตั้งแต่วันที่ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ ตั้งอยู่ในภูมิอุบาสก ในพระบวรพุทธศาสนาแล้ว พระเจ้าปายาสิก็เริ่มให้ทานแก่สมณะพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วณิพก และยาจกอนาถาทั้งหลาย แต่ในทานนั้น ได้สั่งให้บริจาคแต่สิ่งของที่ไม่ประเสริฐ โดยแต่งตั้งให้มาณพผู้หนึ่งมีนามว่า **อุตรมาณพ** เป็นเจ้าหน้าที่ในการบริจาคทานนี้โดยเฉพาะ

ก็อุตรมาณพผู้นี้ เป็นคนมีใจศรัทธา ยินดีในการบริจาคทานยิ่งนัก เมื่อเขาจำต้องบริจาคสิ่งของอันมีค่าต่ำ ตามคำสั่งของพระเจ้าปายาสิผู้เป็นนายเช่นนั้นก็ให้ขัดใจอยู่ แต่มิรู้จะพูดอย่างไรได้ ฉะนั้นในการบริจาคทานทุกครั้ง เมื่อเขาให้ทานเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงตั้งความปรารถนาด้วยความจริงใจอย่างนี้ว่า

“ด้วยอานิสงส์แห่งทานนี้ ขอให้ข้าพเจ้าร่วมกับพระเจ้าปายาสิในโลกนี้เท่านั้น อย่าได้ร่วมกันในโลกหน้าเลย”

ท่านพระเจ้าปายาสิ พอได้สดับข่าวที่คนนำมาบอกเช่นนั้น ทีแรกก็ไม่ทรงเชื่อ แต่เมื่อคนมาบอกบ่อยๆ เข้า จึงในวันหนึ่งรับสั่งให้เรียกอุตรมาณพมาแล้วดำรัสถามว่า

“ดูกรพ่ออุตระ ! ได้ยินว่าเธอให้ทาน แล้วกล่าวคำอธิษฐาน

ไม่ขอร่วมกับเราในโลกหน้าจริงหรือเปล่า"

"จริง ขอเดชะ" อุตรมาณพกราบทูลตอบตามความจริง

"พ่ออุตระ ! ทำไมพ่อจึงปรารถนาเช่นนั้นเล่า พวกเราต้องการบุญหวังผลแห่งทานแท้ ๆ มิใช่หรือ"

"ในทานของพระองค์ยังให้โภชนะเห็นปานนี้ คือ ปลายข้าว ซึ่งมีน้ำผักดองเป็นกับข้าว ซึ่งเป็นของที่พระองค์ไม่ทรงปรารถนาจะถูกต้องแม้ด้วยพระบาท ไฉนจะทรงบริโภคได้ อนึ่งเล่า ผ้าก็เนื้อหยาบ มีชายขอดเป็นปม ๆ ซึ่งพระองค์ไม่ทรงปรารถนาจะถูกต้องแม้ด้วยพระบาท ไหนเลยจะทรงนุ่งห่มได้ พระองค์เป็นที่รักเป็นที่พอใจของพวกข้าพระพุทธเจ้า และข้าพระพุทธเจ้าจักชักจูงผู้ซึ่งเป็นที่รัก เป็นที่พอใจ ไปด้วยสิ่งไม่เป็นที่พอใจอย่างไรได้"

ครั้นได้ทรงสดับคำกราบทูลของอุตรมาณพผู้ชาญฉลาดดังนี้ องค์ราชาธิบดีแห่งเสตัพยนครผู้กลับใจ จึงมีดำรัสสั่งว่า

"ดูกรพ่ออุตระ ! ถ้าเช่นนั้น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เราบริโภคอาหารชนิดใด เธอจงเริ่มตั้งโภชนาหารชนิดนั้นให้เป็นทาน เรานุ่งห่มผ้าชนิดใด เธอจงเริ่มตั้งผ้าชนิดนั้นไว้ให้เป็นทานเถิด"

อุตรมาณพรับพระราชดำรัสแห่งพระเจ้าปายาสิแล้ว ก็ดีใจสมเจตนา จึงเริ่มตั้งโภชนาหารชนิดที่พระเจ้าปายาสิเสวย และเริ่มตั้งไว้ซึ่งผ้าชนิดที่พระเจ้าปายาสิทรงใช้เป็นทานแก่สมณะพราหมณ์ทั้งหลาย ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป จนตราบเท่าถึงคนทั้งสองได้สิ้นชีวิตแล้วไปอุบัติบังเกิดเป็นเทพบุตร ณ สุคติโลกสวรรค์

ทั้งนายและบ่าว แต่ว่ามีศักดิ์ศรีและบุญบารมีผิดกันคนละชั้น คือ **อุตรมาณพ** ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในการบริจาคทานนั้น เพราะเหตุที่ตนเป็นผู้ยินดีในการบริจาคทาน ให้ทานโดยเคารพ ให้ทานด้วยมือของตนเอง ให้ทานโดยความนอบน้อม

มิได้ให้ทานอย่างเสีย

ไม่ได้ ตายไปเกิดเป็นเทพบุตรเสวยทิพยสมบัติอยู่ **ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์** อันเป็นสรวงสวรรค์ซึ่งมีสมเด็จพระอมรินทราธิราชเป็นองค์อธิบดี ส่วนท่านผู้ที่เป็นนายคือ **พระเจ้าปายาสิ**นั้น เพราะเหตุที่มิได้ทรงให้ทานโดยเคารพ มิได้ทรงให้ทานด้วยพระหัตถ์แห่งพระองค์เอง มิได้ทรงให้ทานโดยความนอบน้อม ทรงให้ทานอย่างเสียไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ทรงบริจาคทรัพย์ให้ทานเป็นอันมากก็ตาม ถึงกระนั้น ทานของพระองค์ก็ถึงการนับว่า เป็นทานที่ด้อยไปด้วยเจตนาอันบุญกุศล ฉะนั้น ครั้นพระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว จึงได้มีโอกาสอุบัติเป็นเทพบุตร **ณ สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาภูมิ** เป็นเทพบุตรผู้อยู่ใต้อาณัติแห่งท้าวเวสสุวัณ สถิตอยู่ ณ เสรีสกวิมาน ดังกล่าวแล้วในตอนต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นเทพขั้นต่ำโดยศักดา และด้อยบุญญานุภาพกว่าอุตรมาณพบ่าวของพระองค์ผู้ซึ่งไปอุบัติบังเกิดเป็นเทพ ณ สรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มากมายนัก

แม้เสรีสกวิมาน อันเป็นที่สถิตอยู่แห่งปายาสิเทพบุตรนี้ จะเป็นสถานที่อยู่แห่งเทพชั้นต่ำก็ตาม แต่ก็เป็นสถานที่รื่นรมย์ น่าเที่ยวน่าชมน่าพักผ่อน เพราะฉะนั้นจึงปรากฏว่าพระอรหันต์

พุทธสาวก ผู้ได้ฌานอภิญญา ย่อมท่องเที่ยวผ่านไปมา ณ เสรีสก-วิมานนั้นด้วยอริยฤทธิ์เนือง ๆ คือ ในสมัยพุทธกาล นอกจากพระมหากัจจายนเถรเจ้า จะได้ไปเที่ยวพักผ่อนอยู่เสมอแล้ว ปรากฏว่าพระอรหันต์พุทธสาวกอีกองค์หนึ่ง ซึ่งมีนามว่า**พระควัมปติเถระ** ก็มักจะไปพักผ่อนในบริเวณเสรีสกวิมานไม่ขาด

คราวหนึ่ง ปายาสิเทพบุตรผู้เป็นเจ้าของสถานที่นั้น เมื่อเห็นท่านพระควัมปติเถรเจ้าเข้ามาพักผ่อนยังบริเวณวิมานของตนแล้ว ก็มีใจยินดีจึงเข้าไปอภิวาทแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งด้วยความคารวะเป็นอย่างยิ่ง

"ดูกรเทวดา ! ท่านมีชื่อว่าอย่างไร" พระเถรเจ้าถามขึ้น

"ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ! ข้าพเจ้านี้หรือ คือ พระเจ้าปายาสิราชแต่ครั้งเป็นมนุษย์ บัดนี้มาบังเกิดเป็นเทพบุตรอยู่ ณ เสรีสกวิมานนี้" ปายาสิเทพบุตรกล่าวตอบพร้อมกับยกหัตถ์ชี้ให้พระผู้เป็นเจ้าดูวิมานแห่งตน

"ดูก่อนปายาสิเทพบุตร ! ก็ท่านเป็นผู้มีความเห็นว่า โลกหน้าไม่มี เหล่าสัตว์ผู้ผุดเกิดขึ้นไม่มี ผลกรรมที่สัตว์ทำดีทำชั่วไม่มี ดังนี้มิใช่หรือ"

"ถูกแล้ว พระคุณเจ้าผู้เจริญ เมื่อก่อนนี้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความเห็นเช่นพระคุณเจ้าว่า แต่กาลต่อมา พระผู้เป็นเจ้ากุมารกัสสปเถระ ได้มีจิตกรุณาไถ่ถอนข้าพเจ้าออกจากทิฐิอันลามกนั้นแล้ว ได้แสดงตนเป็นอุบาสก ให้ทานแก่สมณะพราหมณ์ โดย

แต่งตั้งเจ้าอุตรมาณพให้เป็นเจ้าหน้าที่แทนตน ผลกุศลจึงส่งให้มาอุบัติเกิดเป็นเทพบุตร ณ ที่นี่”

“ก็แล้วอุตรมาณพ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของท่านนั้น ไปเกิดที่ไหนเล่า”

ปายาสิเทพบุตร เจ้าของสถานที่ในเสรีสกวิมาน จึงเล่าให้พระควัมปติเถรเจ้าฟังว่า

“ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ! อุตรมาณพ ซึ่งข้าพเจ้าแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ในทานนั้น เขาให้ทานโดยเคารพ ให้ทานด้วยมือของตน ให้ทานด้วยความนอบน้อม บัดนี้เขาไปเกิดเป็นเทพบุตร ณ สรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เสวยทิพยสมบัติประเสริฐกว่าข้าพเจ้ามากมายนัก ส่วนข้าพเจ้ามิได้ให้ทานโดยเคารพ มิได้ให้ทานด้วยมือตน มิได้ให้ทานด้วยความนอบน้อม เมื่อแตกกายทำลายขันธ์แล้ว ก็เข้าถึงซึ่งความอยู่ร่วมกับพวกเทวดาชั้นจาตุมหาราช ได้เสรีสกวิมานนี้เป็นทิพยสมบัติ

ท่านควัมปติผู้เจริญ ! เมื่อพระคุณเจ้ากลับลงไปยังมนุษยโลกแล้ว ขอจงได้โปรดชี้แจงแก่ชาวมนุษย์ทั้งหลายว่า “จงให้ทานโดยเคารพ จงให้ทานด้วยมือตน จงให้ทานโดยความนอบน้อม จงอย่าให้ทานอย่างเสียไม่ได้ พระเจ้าปายาสิมิได้ให้ทานโดยเคารพ มิได้ให้ทานด้วยมือตน มิได้ให้ทานด้วยความนอบน้อม เมื่อแตกกายทำลายขันธ์แล้วได้ไปอุบัติบังเกิดเป็นแต่เพียงเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา ส่วนอุตรมาณพ ซึ่งเป็นบ่าวมีหน้าที่บริจาคทานแทน

พระเจ้าปายาสิผู้เป็นนาย เขาให้ทานโดยเคารพ ให้ทานด้วยมือเขา ให้ทานด้วยความนอบน้อม ครั้นเขาตายแล้วได้ไปอุบัติบังเกิดเป็นเทพบุตรสุดประเสริฐ ณ สรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ขอให้พระคุณเจ้าจงกรุณาแจ้งข่าวนี้แก่ชาวมนุษย์ทั้งหลายด้วยเถิด”

ลำดับนั้น เมื่อท่านพระควัมปติเถระลงมาจากเสรีสกวิมานถึงมนุษยโลกนี้แล้ว ก็แจ้งข่าวนี้แก่ชาวมนุษย์ทั้งหลาย บรรดาผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาพากันบริจาคทานโดยเคารพ ก็มีสุคติภพเป็นที่ไปในเบื้องหน้ามากกว่ามาก ดังนี้แล.



ปฏิปทาให้มาเกิดเป็นมนุษย์



ก่อนที่มนุษย์ทั้งหลาย จักได้มีโอกาสกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ เป็นคน ในมนุสสภูมิอีกนั้น มิใช่ว่าอยู่ๆ แล้ว พอตายไปก็กลับมาเกิดเป็นคนได้อีกอย่างง่ายๆ ตามความเข้าใจของคนที่ด่วนคิดสรุปความเอาเองนั้นหามิได้ โดยที่แท้ การที่มนุษย์ทั้งหลายจักกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกหลังจากที่ตนได้ล้มหายตายจากมนุษยโลกนี้ ก็เพราะมีเหตุมีปัจจัย ก็เหตุปัจจัยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ปฏิปทาอันยังสัตว์ให้ได้มีโอกาสมาเกิดเป็นมนุษย์นี้ ก็คือ **มนุษยธรรม** = ธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ธรรมอะไรเล่าที่เรียกว่า มนุษยธรรม? ที่เรียกว่ามนุษยธรรมนั้นก็ได้แก่ **เบญจศีลหรือปัญจสิกขาบท** ซึ่งมีปรากฏในสังคีติสูตร * ว่า

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อทินฺนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

---

*ทีฆนิกาย ปฏิกวรรค ข้อ ๓๔๖ หน้า ๒๗๑ บาลีฉบับสยามรัฐ

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

เบญจศีลหรือศีล ๕ สิกขาบทนี้แล คือมนุษยธรรม หรือธรรมของมนุษย์

ผู้ที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ได้จำต้องอาศัยมนุษยธรรมนี้เป็นเครื่องเสกสรรค์ปั้นแต่งเป็นประการสำคัญ เพราะฉะนั้น ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ หากว่ามนุษย์คนใดไม่มีมนุษยธรรมประจำจิต ก็อย่าคิดอย่าหวังเลยว่า เขาตายไปแล้วจักได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็จะมาเป็นมนุษย์ได้อย่างไรอีกเล่า เพราะเขาไม่มีธรรมที่จะเป็นเหตุนำให้มาเกิดเป็นมนุษย์เสียแล้ว ต้องไปเกิดเป็นสัตว์ในภูมิอื่น ซึ่งเป็นภูมิเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพจิตของเขาตรงกันข้าม คือหากว่ามนุษย์คนใดไม่ว่าชาติไหนภาษาไหน ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น เป็นผู้มีมนุษยธรรมประจำจิต ตั้งตนอยู่ในปัญจศีลเป็นนิตย์ ดำเนินชีวิตของตนไปตามวิถีแห่งเบญจศีล อย่างนี้ก็เท่ากับว่ามนุษย์ผู้นั้นกำลังนำชีวิตตนเดินไปตามปฏิปทาทางที่จะได้กลับมาเป็นมนุษย์แล้ว

ทางมาสู่มนุษยโลก

เมื่อบุคคลผู้มีศีลธรรมประจำตน ตั้งมั่นอยู่ในมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการนำตนเดินไปตามปฏิปทาทางมาสู่มนุษยโลกนี้แล้ว ในขณะที่ม่านดำแห่งชีวิตกำลังจะรูดปิดลงรำไร คือในขณะที่จะขาดใจจากมนุษย์ในชาตินี้ และจักมีโอกาสกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติต่อไปนั้น ย่อมจักมีเหตุการณ์อันแสดงว่าตนจักได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีกแน่ๆ มาปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในมรณาสันนวิถีจิตที่ใกล้จะตาย ก็เหตุการณ์เป็นเครื่องบอกล่วงหน้าให้รู้ว่าจักได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกนั้นได้แก่ **คตินิมิตตารมณ์** กล่าวคือ คตินิมิตต่างๆ อันบ่งบอกถึงคติแห่งโลกมนุษย์ที่ตนจักกลับมาเกิดในบัดเดี๋ยวใจนั้น เช่น

ปรากฏในมโนทวารให้เห็นเป็นก้อนเนื้อเล็กๆ อยู่ในครรภ์มารดา

บางทีก็ให้เห็นครรภ์แห่งมารดาในอนาคต ซึ่งจักไปเกิดเป็นบุตรเขาในพริบตานั้น

บางทีก็ให้เห็นเป็นบ้านเป็นเรือน หรือสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดในมนุษยโลกนี้

บางทีก็ให้เห็นเป็นมนุษย์หญิงชายทั้งหลาย มีรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์ธรรมดา เช่นที่ตนเคยเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันนั่นเอง

ภาพเหล่านี้ย่อมจะมาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนแจ่มใสในมโนทวารคือทางใจ ในขณะที่คนจะตายกำลังย่างเข้าไปสู่แดน

มฤตยู แล้วจิตของผู้จะตายยึดหน่วงไว้เป็นอารมณ์ เมื่อดับจิตสิ้นใจตายลงไปในขณะนั้นแล้ว ก็น้อมนำให้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในมนุษยโลกเรานี้อีก แต่จะเป็นมนุษย์ชนิดไหน คือจะเป็นมนุษย์ดี มนุษย์ชั่ว มนุษย์ตระกูลสูง มนุษย์ตระกูลต่ำ หรือจะเป็นคนสันดานดำ สันดานดิบชั่วร้าย สันดานขาว สันดานประเสริฐ มีประเภทแตกต่างกันไปอย่างไรนั้น นั่นก็สุดแต่กรรมที่เขาได้เคยสั่งสมเอาไว้แต่ปางก่อนจะย้อนมาให้ผล จึงเป็นอันว่า เมื่อคนตายผู้มีมนุษยธรรมนั้น เขาได้มีโอกาสกลับมาเกิดเป็นคนในมนุษยโลกนี้อีกแล้ว ก็ย่อมถึงการกล่าวได้ว่า บัดนี้เขาผู้ดำรงมั่นในศีลธรรม มีจิตใจสมควรแก่การที่จะเป็นมนุษย์ เพราะประกอบด้วยมนุษยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องนำชีวิตตนเดินทางไปตามปฏิปทาวิถีกลับมาสู่มนุสสภูมิ เขาได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางแห่งสถานถิ่นที่ต้องถึง กล่าวคือมนุษยโลกนี้อย่างเที่ยงแท้แล้ว

ขอสรุปความเพื่อให้จำได้ง่ายไว้ในที่นี้ว่า มนุษยภูมิหรือโลกมนุษย์นี้ สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้าแห่งเราท่านทั้งหลาย ได้มีพระมหากรุณาตรัสเปรียบไว้ว่า**เหมือนกับต้นไม้** ซึ่งเกิดในพื้นที่สม่ำเสมอเป็นอันดี มีใบอ่อนและใบแก่แน่นหนา มีร่มเงาน่ารื่นรมย์น่าพักผ่อนพอประมาณ เมื่อบุคคลผู้ใดใครผู้หนึ่งซึ่งเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจ ประกอบด้วยมนุษยธรรมในขณะมีชีวิตอยู่ เขาผู้นั้นย่อมชื่อว่านำตนเดินไปตามปฏิปทาวิถีไปสู่ต้นไม้อันร่มรื่นมีใบดกครึ้มคือ **มนุสสภูมิ** นี้อย่างแน่นอน

ย้อนกลับมากล่าวถึงตัวเราเองนี้บ้าง เราท่านทั้งหลายซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ ก็เท่ากับกำลังนั่งนอนพักผ่อนอยู่ภายใต้ร่มไม้ใบหนาคือมนุสสภูมิอย่างสง่าผ่าเผยแล้ว ถึงแม้ว่าจะได้รับความทุกข์บ้าง ความสุขบ้างปะปนกันไป ตามประสาคนอยู่ใต้ต้นไม้ ไม่มีเคหสถานบ้านเรือนหรือสมบัติพัสถาน ตามพระพุทธฎีกาที่ทรงอุปมาไว้ก็ดี ถึงกระนั้นก็ยังนับว่าประเสริฐกว่าสัตว์ในอบายภูมิเป็นไหนๆ เพราะไม่ต้องถูกไฟไหม้เผาให้ได้รับทุกขโทษอย่างแสนสาหัสเหมือนสัตว์ในนรก หรือไม่ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ตลอดกาลเหมือนเปรตอสุรกายทั้งหลาย แต่เป็นที่น่าเสียใจที่จะกล่าวว่า เวลาที่เราจักพักผ่อนอยู่ใต้ต้นไม้อันร่มรื่นนี้ยังมีอีกไม่นานเลย เพราะต่อไปข้างหน้ายังมีเวลาอีกไม่ช้านานเท่าไร เราทั้งหลายก็จักต้องตายจากต้นไม้ใหญ่ คือมนุสสภูมินี้ไปแล้วใช่ไหมเล่า

ในฐานะที่เราเกิดมาในชาตินี้ เป็นคนโชคดีวิเศษสุด เพราะเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระบวรพุทธศาสนา ได้รับทราบความจริงจากองค์พระบรมศาสดาจารย์ ผู้ทรงไว้ซึ่งพระสัพพัญญุตญาณอันประเสริฐเช่นนี้แล้ว จึงน่าที่จะเร่งคิดเร่งตรองเสียแต่ในขณะนี้ว่าก่อนที่เราจักสิ้นใจตายไปนี้ เราควรจะนำชีวิตไปตามวิถีปฏิปทาทางกลับมาสู่ต้นไม้อันร่มรื่นที่เรากำลังอยู่อาศัยเวลานี้หรือไม่ ถ้ายังติดใจยังพิสมัยต่อการที่จะได้อัตภาพเป็นมนุษย์อีก ก็จงรีบเร่งนำชีวิตตนให้ดำเนินไปตามปฏิปทาทางมาสู่มนุสสภูมิ ด้วยการสมาทานเบญจศีลบำเพ็ญมนุษยธรรมเสียแต่บัดนี้.



มูลนิธิพุทธปรัชญา

ขอขอบคุณผู้ร่วมสมทบพลังศรัทธา

๐๑. คุณสัณห์จุฑา วิชชาวุธ
๐๒. คุณเจริญ สิริวัฒนภักดี
๐๓. คุณไพรินทร์ ชูโชติถาวร
๐๔. คุณอุษณีย์ อาจสมรรถ
๐๕. คุณทวี อาจสมรรถ
๐๖. คุณจรรยา สว่างจิตร
๐๗. คุณปลิว ตรีวิศวเวทย์
๐๘. คุณทรงชัย อัจฉริยหิรัญชัย
๐๙. คุณธนกร นันที
๑๐. คุณนิพนธ์ โกศัยพลกุล
๑๑. คุณประเสริฐ บุญสัมพันธ์
๑๒. คุณสิโรจน์ วงศ์สิโรจน์กุล
๑๓. คุณบุญชัย เกษมวิลาส
๑๔. คุณพัด สุภาภา
๑๕. คุณปรีชา ลี้
๑๖. คุณจิ้ง - ยุพิน พิพัฒน์เวช
๑๗. คุณพิษณุ ชวนะนันท์
๑๘. คุณอนันต์ อัศวโภคิน
๑๙. คุณธงชัย อัศวุตมางกุร
๒๐. คุณอิทธิ ศิริลัทธยากร
๒๑. คุณวิทยา บุรณศิริ
๒๒. คุณสมเกียรติ ศรลัมพ์
๒๓. คุณระวิ โหลทอง
๒๔. คุณอัฌษไธค์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต
๒๕. คุณวุฒิชาติ กัลยาณมิตร
๒๖. คุณวิชาญ คุณากูลสวัสดิ์
๒๗. คุณชาติชาย ทิพย์สุนาวี
๒๘. คุณวัฒน์ชัย วิไลลักษณ์
๒๙. คุณอัญชลี ชวนิชย์
๓๐. คุณธงชัย คุณากรปรมัตถ์
๓๑. คุณประจักษ์ ตั้งคารวคุณ
๓๒. คณแสงจิตร เลาหทัย
๓๓. คุณสุเมธ บุญบรรดารสุข
๓๔. คุณเจนจิรา เอ็มเม็ท
๓๕. คุณอวยชัย ปิยะคุณ
๓๖. คุณกำธร วังอุดม
๓๗. Mr.John Griffith
๓๘. คุณเผด็จ หงษ์ฟ้า
๓๙. เตรียมอุดมรุ่นที่ 226
๔๐. วิศวฯ จุฬาฯ รุ่นที่ 53

และผองเพื่อนผู้เปี่ยมไปด้วยพลังศรัทธาอีกมากมาย

ร่วมสมทบพลังศรัทธา ได้ที่ มูลนิธิพุทธปรัชญา

บัญชีธนาคาร ไทยพาณิชย์ สาขาถนนรัชดาภิเษก 2

บัญชีออมทรัพย์เลขที่ 075-2-50480-5

ติดต่อ คุณเสรี ติยวุฒิโรจนกุล

กรรมการและเหรัญญิก 081-827-4836



คำสอนบทหนึ่งของพระพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ว่า
"อย่าเชื่อโดยฟังตามกันมา อย่าเชื่อโดยนำสืบๆ กันมาแล้ว
จนกระทั่งอย่าเชื่อเพราะว่าผู้พูดเป็นครูของเรา"

แก่นแท้แห่งคำสอน คือการให้มนุษย์ได้ขบและคิดอย่างมีสติ
เพื่อเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ และหลุดพ้นจากกรรมในที่สุด

"มูลนิธิพุทธปรัชญา" เกิดจากพลังศรัทธาปรัชญาแห่งพุทธ
เข้าถึงแล้วทุกแง่มุมของคำสอนอันเปี่ยมด้วยมงคลแห่งชีวิต
และปวารณาตนร่วมเดินบนเส้นทางแห่งพุทธอย่างมุ่งมั่น

"มูลนิธิพุทธปรัชญา" พร้อมเผยแพร่ปรัชญาแห่งพุทธ
หวังใจให้ชาวพุทธได้ "เจริญสติ" ในทุกการดำเนินชีวิต
ก้าวไปสู่การ "บรรลุธรรม" เพื่อให้ "กรรมหลุดพ้น" ในที่สุด

ยินดีต้อนรับชาวพุทธสู่เส้นทางแห่งพุทธปรัชญาด้วยกัน

พงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล
ประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ มูลนิธิพุทธปรัชญา

ปายาสิ ราชันนักทดลองวิทยาศาสตร์

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) อดีตเจ้าอาวาสวัดยานนาวา